

Transaktioner mellem nærtstående parter

Delbetænkning IV afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet

Resumé:

Betænkningen fra Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet (Brydensholt-udvalget) omhandler spørgsmålet om indførelse af særlige bestemmelser i regnskabs- og selskabslovgivningen med henblik på at sikre, at transaktioner mellem nærtstående parter kommer klart til udtryk i regnskabet og at ledelsen løbende er opmærksom på sådanne transaktioner. Udtrykket 'nærtstående parter' dækker personer eller virksomheder, hvor den ene part direkte eller indirekte har bestemmende eller betydelig indflydelse på den anden parts driftsmæssige eller finansielle ledelse, samt parter, der er underlagt bestemmende eller betydelig indflydelse fra samme person eller virksomhed.

Udvalget foreslår bl.a., at der i selskabets regnskab skal oplyses om transaktioner med nærtstående parter, herunder om disse transaktioners overordnede indvirkning på regnskabet. Bestemmelsen skal forbedre omfanget og kvaliteten af de oplysninger, der er tilgængelige for udenforstående regnskabslæsere (f.eks. potentielle aktionærer, långivere eller handelspartnere.) Et flertal af udvalgets medlemmer foreslår endvidere, at ledende personers *relationer* til nærtstående parter, som selskabet har økonomiske transaktioner med, løbende rapporteres til selskabets bestyrelse, så denne er bekendt med relationen. Endvidere foreslås det, at *transaktioner* med nærtstående parter, der ikke fortages som led i den normale forretningsmæssige drift, skal komme til bestyrelsens kendskab. Den ledende person skal underrette bestyrelsen, når vedkommende får kendskab til transaktionen. Bestemmelsen har et kriminalpræventivt sigte, ligesom der ved bestemmelsen tages hensyn til minoritetsaktionærers og kreditorers interesser.

[Indholdsfortegnelse](#)

[Kolofon](#)

[Hele publikationen uden billeder og grafik](#)

Udgiver:

[Justitsministeriet](#)

Slotsholmsgade 10

DK-1216 København K

33 92 33 40

jm@jm.dk

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 22. september 2000

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 2000

Indholdsfortegnelse

- [KAPITEL 1 - INDLEDNING](#)
 - [1.1. Udvalgets nedsættelse og kommissorium](#)
 - [1.2. Udvalgets sammensætning](#)
 - [1.3. Udvalgets arbejde](#)
 - [1.4. Resumé](#)
- [KAPITEL 2 - PROBLEMSTILLINGEN](#)
- [KAPITEL 3 - REGULERINGEN I DAG](#)
 - [3.1. De selskabsretlige regler](#)
 - [3.1.1. Angivelse af ledelsens kompetence og ansvar](#)
 - [3.1.2. Tegning](#)
 - [3.1.3. Attestation](#)
 - [3.1.4. Habilitet](#)
 - [3.1.5. Utilbørlige dispositioner](#)
 - [3.1.6. Oplysninger om ejerandele](#)
 - [3.2. De regnskabsmæssige regler](#)
 - [3.3. De fondsretlige regler](#)
 - [3.4. De revisionsmæssige regler](#)
 - [3.5. Momsloven](#)
 - [3.6. Regler for finanssektoren](#)
 - [3.7. De børsretlige regler](#)
 - [3.7.1. Insider handel](#)
 - [3.7.2. Indberetning af aktiebesiddelser](#)
 - [3.7.3. Regler for udstedere af børsnoterede værdipapirer](#)
 - [3.8. De skatteretlige regler](#)
 - [3.8.1. Hoved-/storaktionærers selvangivelsespligt](#)
 - [3.8.2. Transfer pricing](#)
- [KAPITEL 4 - UDVALGETS OVERVEJELSER](#)
 - [4.1. Generelle overvejelser](#)
 - [4.2. Regnskabsoplysninger](#)
 - [4.3. Rapporterings-, godkendelses- og registreringsprocedurer](#)
 - [4.4. Et ejerregister over større ejerandele](#)
 - [4.5. Revision af oplysninger om nærtstående parter](#)
 - [4.6. Begrebet ”nærtstående parter”](#)
 - [4.7. De omfattede transaktioner](#)
- [KAPITEL 5 - UDVALGETS FORSLAG MED BEMÆRKNINGER](#)
 - [5.1. Regnskabsoplysninger om nærtstående parter](#)
 - [5.2. Rapporterings- og registreringsprocedurer](#)
 - [5.2.1. Rapportering](#)
 - [5.2.2. Registrering](#)
 - [5.2.3. Sammenfatning af forslagene om rapporterings- og registreringsprocedurer](#)
 - [5.3. Et ejerregister over større ejerandele](#)
- [BILAG 1](#)
 - [Transfer pricing-illustrationer](#)

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 22. september 2000

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 2000

Kolofon

Titel

Transaktioner mellem nærtstående parter

Undertitel

Delbetænkning IV afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet

Forfatter

Justitsministeriet

Udgiver/forlægger

Justitsministeriet, 99

Ansvarlig institution

Justitsministeriet

Copyright

Justitsministeriet 2000

Emneord

Brydesholt-udvalget, økonomisk, kriminalitet, nærtstående, parter, delbetænkning IV, delbetænkning 4, virksomheder

Resumé

Betænkningen fra Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet (Brydesholt-udvalget) omhandler spørgsmålet om indførelse af særlige bestemmelser i regnskabs- og selskabslovgivningen med henblik på at sikre, at transaktioner mellem nærtstående parter kommer klart til udtryk i regnskabet og at ledelsen løbende er opmærksom på sådanne transaktioner. Udtrykket „nærtstående parter“ dækker personer eller virksomheder, hvor den ene part direkte eller indirekte har bestemmende eller betydelig indflydelse på den anden parts driftsmæssige eller finansielle ledelse, samt parter, der er underlagt bestemmende eller betydelig indflydelse fra samme person eller virksomhed.

Udvalget foreslår bl.a., at der i selskabets regnskab skal oplyses om transaktioner med nærtstående parter, herunder om disse transaktioners overordnede indvirkning på regnskabet. Bestemmelsen skal forbedre omfanget og kvaliteten af de oplysninger, der er tilgængelige for udenforstående regnskabslæsere (f.eks. potentielle aktionærer, långivere eller handelspartnere.) Et flertal af udvalgets medlemmer foreslår endvidere, at ledende personers *relationer* til nærtstående parter, som selskabet har økonomiske transaktioner med, løbende rapporteres til selskabets bestyrelse, så denne er bekendt med relationen. Endvidere foreslås det, at *transaktioner* med nærtstående parter, der ikke fortages som led i den normale forretningsmæssige drift, skal komme til bestyrelsens kendskab. Den ledende person skal underrette bestyrelsen, når vedkommende får kendskab til transaktionen. Bestemmelsen har et kriminalpræventivt sigte, ligesom der ved bestemmelsen tages hensyn til minoritetsaktionærers og kreditorers interesser.

Sprog

dan

ISBN

ISBN 87-601-8842-1

Pris for læsning

0,- DKK

Pris for download

0,- DKK

URL

<http://jm.schultzboghandel.dk>

Version

1.0

Versionsdato

20000922

Format

htm;gif

Den trykte udgaves ISBN

ISBN 87-601-8838-3

Publiceringsstandard

2.0

Elektronisk version udarbejdet af

[medialogic](#) - Tel. 63 310 310.

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 22. september 2000

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 2000

KAPITEL 1 - INDLEDNING

1.1. Udvalgets nedsættelse og kommissorium

Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet blev nedsat den 21. oktober 1997.

Udvalgets opgave er beskrevet således i kommissoriet:

”Udvalget skal have til opgave at fremkomme med forslag, der kan tage højde for den udvikling, som de ændrede økonomiske kriminalitetsmønstre og den moderne teknologi fører til.

Med henblik på en sådan forstærket indsats mod den ny tids kriminalitet skal udvalget gennemgå straffelovens berigelsesforbrydelser samt vurdere behovet for skærper af strafniveauet for økonomisk kriminalitet, herunder i forhold til andre forbrydelsestyper.

Udvalget skal behandle særlovgivningen, herunder navnlig behovet for ændringer af skatte- og afgiftslovgivningen med henblik på at imødegå økonomisk kriminalitet. Også selskabslovgivningen, hvidvasklovgivningen og den finansielle lovgivning skal behandles i denne sammenhæng. Endvidere skal de internationale tiltag på området, herunder i EUREGI, indgå i arbejdet.

Udvalget skal tillige overveje længere forældelsesfrister på en række områder.

Af andre spørgsmål, der kan behandles, er revisorernes rolle, medvirken af sagkyndige dommere ved sagernes behandling ved domstolene og en øget forskningsindsats vedrørende forebyggelse og bekæmpelse af økonomisk kriminalitet.

Udvalgets anden opgave bliver at gennemgå navnlig straffeloven og retsplejeloven med henblik på at sikre tidssvarende bestemmelser om datakriminalitet.

Gennemgangen skal således bl.a. omfatte straffelovens bestemmelser om urigtige erklæringer og dokumentfalsk og om industrispionage.

Endvidere skal udvalget vurdere de kriminalitetsformer, som informationssamfundet, herunder de elektroniske opslagstavler, giver mulighed for.

Udvalget skal også overveje ændringer af retsplejelovens regler om indgreb i meddelelshemmeligheden i lyset af de nye telekommunikationsformer.

Endelig skal udvalget vurdere, hvordan ressourcerne anvendes bedst muligt i kampen mod den økonomiske kriminalitet.”

1.2. Udvalgets sammensætning

Formand

Landsdommer Hans Henrik Brydenscholt
Østre landsret

Øvrige medlemmer

Professor, dr. jur. Mads Bryde Andersen
Københavns Universitet

Afdelingschef Preben Bialas
Told- og Skattestyrelsen

Kontorchef Susan Bramsen
Fødevareministeriet

Landsdommer Bent Carlsen
Dommerforeningen (til juli 1999)

Direktør Jørgen Christiansen
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Politimester Michael Clan
Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet (til december 1999)

Politimesterforeningen (fra december 1999)

Professor, lic. jur. Vagn Greve
Københavns Universitet

Fuldmægtig Alexander Houen
Skatteministeriet (fra december 1998)

Fuldmægtig Annemette Vestergaard Jacobsen
Skatteministeriet (til oktober 1998)

Fuldmægtig Helle Jahn
Erhvervsministeriet (fra august 1998)

Kommitteret Poul Dahl Jensen
Justitsministeriet

Statsadvokat Flemming Kjær
Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet
(fra december 1999)

Statsautoriseret revisor Jesper Koefoed
Foreningen af Statsautoriserede Revisorer

Juridisk direktør, advokat Lau Kramer
Foreningen Registrerede Revisorer FRR

Fuldmægtig Lisbeth Krener
Erhvervsministeriet (til august 1998)

Advokat, dr. jur. Sysette Vinding Kruse
Advokatrådet (til marts 1999)

Forskningslektor Lars Bo Langsted
Aalborg Universitet

Landsdommer Kaspar Linkis
Dommerforeningen (fra juli 1999)

Kontorchef Kirsten Mandrup
Økonomiministeriet

Politimester Annemette Møller
Politimesterforeningen (til december 1999)

Konsulent Lene Nielsen
Dansk Industri

Advokat Erik Overgaard
Advokatrådet

Generalsekretær Henrik Rothe
Advokatrådet (fra marts 1999)

Sekretariat

Vicestatsadvokat Ulla Høg
Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

Kst. statsadvokatassessor Jens Madsen
Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

Fuldmægtig Birgitte Grønborg Juul
Justitsministeriet (til marts 1998)

Fuldmægtig Lennart Houmann
Justitsministeriet (fra marts 1998)

1.3. Udvalgets arbejde

Udvalget har på baggrund af kommissoriets emner nedsat 7 arbejdsgrupper, der udarbejder rapporter til udvalget til brug for udvalgets beslutninger og forslag. Arbejdsgrupperne er opdelt således:

Arbejdsgruppe 1 : Udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten.
(Formand : Ulla Høg)

Arbejdsgruppe 2 : Straffeloven.
(Formand : Vagn Greve)

Arbejdsgruppe 3 : Særlovgivningen.
(Formand : Ulla Høg)

Arbejdsgruppe 4 : Rådgivere.
(Formand : Lars Bo Langsted)

Arbejdsgruppe 5 : Domsforhandling m.v.
(Formand : Bent Carlsen til juli 1999, Kaspar Linkis fra juli 1999)

Arbejdsgruppe 6 : Datakriminalitet.
(Formand : Mads Bryde Andersen)

Arbejdsgruppe 7 : Forskning
(Formand : Lars Bo Langsted)

Udvalget har besluttet, at det afgiver delbetænkninger, når en emnekreds er færdigbehandlet, således at udvalgets indstillinger løbende kan gøres til genstand for de videre politiske overvejelser. Udvalget har herved især lagt vægt på, at nogle af de behandlede spørgsmål skal behandles i flere arbejdsgrupper, og at en betænkning vedrørende samtlige af de i kommissoriet nævnte problemstillinger derfor først ville kunne foreligge på et meget senere tidspunkt end færdiggørelsen af en del af de indeholdte problemstillinger.

Udvalget har tidligere afgivet følgende delbetænkninger:

Delbetænkning I om udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten samt om hæleri og anden efterfølgende medvirken.

Delbetænkning II om børnepornografi samt om IT-efterforskning.

Delbetænkning III om rådgiveres rolle ved bekæmpelse af økonomisk kriminalitet.

Denne delbetænkning bygger på en delrapport fra *arbejdsgruppe 3* om særlovgivningen, der har behandlet spørgsmålet om transaktioner mellem nærtstående parter i en delarbejdsgruppe med følgende sammensætning:

Vicestatsadvokat Ulla Høg (formand)
Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

Fuldmægtig Alexander Houen (fra december 1998)
Skatteministeriet

Fuldmægtig Annemette Vestergaard Jacobsen (til oktober 1998)
Skatteministeriet

Fuldmægtig Helle Jahn (fra august 1998)
Erhvervs- og Selskabsstyrelsen

Fagkonsulent Torben Jørgensen
Foreningen Registrerede Revisorer FRR

Statsautoriseret revisor Jesper Koefoed
Foreningen af Statsautoriserede Revisorer

Fuldmægtig Lisbeth Krener (til august 1998)
Erhvervs- og Selskabsstyrelsen

Kst. statsadvokatassessor Jens Madsen
Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

1.4. Resumé

Betænkningen behandler spørgsmålet om at indsætte særlige bestemmelser i regnskabs- og selskabslovgivningen vedrørende transaktioner mellem nærtstående parter med henblik på, at sådanne transaktioner kommer klart til udtryk i regnskabet og på, at ledelsen løbende er opmærksom på sådanne transaktioner.

I *kapitel 2* nævnes forskellige eksempler fra straffesager, hvor transaktioner mellem nærtstående parter har været centrale, og udvalget afgrænser det område, der behandles i denne delbetænkning.

I *kapitel 3* gennemgås reguleringen i dag. Gennemgangen vedrører de selskabsretlige regler, de regnskabsmæssige regler, de fondsretlige regler, de revisionsmæssige regler, momslovens regler, reglerne for finanssektoren, de børsretlige regler og de skatteretlige regler.

I *kapitel 4* behandles udvalgets overvejelser og forslag.

Udvalget foreslår, at der indsættes en bestemmelse i årsregnskabsloven om, at der skal oplyses om transaktioner med nærtstående parter, herunder disses overordnede indvirkning på regnskabet. Udvalget foreslår endvidere, at det særskilt skal oplyses, såfremt transaktionerne ikke er sket på sædvanlige markedsvilkår.

Et flertal i udvalget foreslår endvidere, at der i aktieselskabsloven og anpartsselskabsloven indsættes bestemmelser om, at ledende personer i et selskab skal give meddelelse til bestyrelsen, såfremt de direkte eller gennem andre fysiske eller juridiske personer har bestemmende eller betydelig indflydelse i virksomheder, selskabet har økonomiske transaktioner med (1. pkt. i bestemmelsens stk. 1). Ligeledes skal der gives meddelelse til bestyrelsen, hvis selskabet har økonomiske transaktioner med personer, som den pågældende ledende person er knyttet til ved ægteskab, ved slægtsskab i ret op- eller nedstigende linie, eller som på anden måde står den pågældende særlig nær (2. pkt. i bestemmelsens stk. 1). En mindre del af flertallet finder dog, at pligten ikke skal påhvile ”ledende

personer” men ”medlemmer af ledelsen”, dvs. kun direktion og bestyrelse.

Et andet flertal foreslår endvidere en bestemmelse (3. pkt. i bestemmelsens stk. 1) om, at ledende personer eller medlemmer af ledelsen i selskabet skal give meddelelse til bestyrelsen om transaktioner med virksomheder eller personer, hvor de har den i 1. eller 2. pkt., anførte indflydelse, hvis transaktionen ikke foretages som led i den normale forretningsmæssige drift. Flertallene for stk. 1 foreslår desuden et stk. 2 til bestemmelsen, hvorefter den ledende person eller medlemmet af ledelsen skal give den nævnte meddelelse, når vedkommende får kendskab til transaktionen.

Forskellige mindretal i udvalget kan ikke tiltræde flertallenes forslag. Et mindretal i udvalget finder, at forslagene ikke skal gælde for finansielle virksomheder, hvor de gældende regler fungerer tilfredsstillende og på flere punkter er mere vidtgående end de af flertallene foreslåede ændringer.

Et mindretal i udvalget foreslår tillige en bestemmelse (stk. 3 i ovennævnte bestemmelse) om, at de af flertallene foreslåede meddelelser til bestyrelsen skal registreres på en måde, der muliggør et samlet udtræk af denne type oplysninger (en transaktionsbog).

Kapitel 5 indeholder udvalgets forslag med bemærkninger.

KAPITEL 2 - PROBLEMSTILLINGEN

Transaktioner mellem nærtstående parter er et potentielt risikoområde set i relation til spørgsmålet om at beskytte selskabsformuen mod misbrug. Transaktionerne kan være meget forskelligartede (f.eks. egentlig handel, lån, sikkerhedsstillelse, gældseftergivelse (eller tilbagebetaling på favorable vilkår), atypisk høje lejebetalinger eller vederlag i forbindelse med forhandler, management, royalty- eller licensaftaler).

Selv om de fleste transaktioner mellem nærtstående parter utvivlsomt sker på et fuldt korrekt grundlag, der ikke adskiller sig fra selskabets transaktioner med andre parter, har transaktioner mellem nærtstående parter i en række tilfælde været aktuelt i forbindelse med store sager om især skyldnersvig eller mandatsvig/bedrageri til skade for mindretalsaktionærer, investorer og kreditorer, typisk i forbindelse med (eller opdaget i forbindelse med) selskabssammenbrud.

I straffesager har transaktioner mellem nærtstående parter bl.a. vist sig på følgende måder:

- Koncerninterne handler til urealistiske priser (ofte kombineret med, at denne avancei strid med reglerne konstateres i koncernregnskabet) eller helt fiktive handler.
- Transaktioner mellem selskab og ledelse eller hovedaktionær eller af dem dominerede selskaber til urealistiske priser eller helt fiktive handler.
- Transaktioner indbyrdes mellem selskaber, der ejes eller domineres af samme person, til urealistiske priser eller helt fiktive handler.
- Lån fra selskabet til nærtstående parter.

Som konkrete nyere eksempler på sådanne straffesager kan nævnes:

Østre landsrets dom af 25/9 1996: Et af forholdene vedrørte, at en af de tiltalte, der havde fuldmagt til at disponere økonomisk i et aktieselskab, som beskæftigede sig med byggeprojekter, fra en byggeprojektkonto overførte 3 mio. kr. til et af ham ejet aktieselskab, der var byggeprojektet uvedkommende. Den tiltalte blev dømt for overtrædelse af straffelovens § 278.

Østre landsrets dom af 18/3 1998: En af de tiltalte blev dømt for overtrædelse af straffelovens § 280 ved som direktør i et aktieselskab, der derved påførtes et tab på 3,5 mio. kr., at have ladet dette købe misligholdte pantebreve af et andet aktieselskab, hvor den tiltalte var direktør og bestyrelsesmedlem. I et andet af sagens forhold blev samme tiltalte dømt for overtrædelse af straffelovens § 280 ved som direktør og bestyrelsesmedlem i et aktieselskab at have ladet dette selskab købe for ca. $\frac{3}{4}$ mio. kr. inventar i et hotel tilhørende et andet selskab, hvor han var direktør og bestyrelsesmedlem, uanset at genstandene var omfattet af kreditforeningens pant for et allerede misligholdt lån.

Østre landsrets dom af 18/9 1998 (UfR 1998.1752 Ø): 3 ledende medarbejdere i en koncern blev fundet skyldige i groft bedrageri. En del af det mest omfattende forhold drejede sig om, at 2 af lederne fra regnskabsåret 1985/86 til regnskabsåret 1988/89 forbedrede et amerikansk datterselskabs og dermed koncernens primære driftresultat og egenkapital ved fiktive indtægter fra omfattende fiktive handler med partier af fjer og dun mellem det amerikanske datterselskab og diverse modulselskaber. Modulselskaberne fremstod udadtil som uafhængige udenlandske handelspartnere, men selskaberne blev styret af koncernledelsen, og var således reelt en del af koncernen. Handlerne betød, at koncernregnskabet årligt blev ulovligt forbedret med mere end 100 mio. kr. Desuden havde en af lederne taget aktiv del i udførelsen af fiktive maskinhandler inden for koncernen, hvorved der skabtes store fiktive valutagevinster. De fiktive maskinhandler påvirkede positivt koncernregnskabet for regnskabsåret 1987/88 med ca. 100 mio. kr.

Københavns byrets dom af 9/12 1998 (anket): En af de tiltalte ejede personligt et aktieselskab (A/S 1), som havde en bestemmende aktiepost i et andet aktieselskab (A/S 2), hvor T var arbejdende bestyrelsesformand. I et af sagens forhold blev den tiltalte dømt for overtrædelse af straffelovens § 280, idet T havde ladet selskaber i A/S 2-koncernen udbetale 2,4 mio. kr. i success fees til A/S 1 vedrørende en ikke afsluttet aktiehandel, hvis gennemførelse var tvivlsom, og 2,1 mio. kr. til A/S 1 til dækning af omkostninger til den tiltaltes valgkamp. I et andet forhold blev den tiltalte dømt for overtrædelse af straffelovens § 283, stk. 1, nr. 3, idet den tiltalte havde overdraget kunst til en af ham stiftet fond i udlandet mod betaling i form af gældsbreve på i alt 26 mio. kr., der var afdragsfrie indtil videre, ligesom der ikke blev stillet sikkerhed og senere blev givet afkald på ydelser på gældsbrevene.

Endvidere kan nævnes, at der i flere byretsdomme er dømt for forhold, hvor en ledende person i en virksomhed har accepteret betaling af leverandørfakturaer fra virksomheder, som den pågældende selv ejede eller dominerede, uanset faktureringen ikke dækkede reelle ydelser.

Sådanne sager har givet anledning til overvejelser om muligheden for at opdage transaktionerne på et tidligere tidspunkt, idet de hidtil ofte først er opdaget i forbindelse med en virksomheds endelige sammenbrud.

Problemstillingen, der behandles af udvalget, er afgrænset til tiden før en eventuel konkurs. De konkursretlige sider af problemstillingen vurderes således ikke af udvalget. De skatteretlige regler vedrørende nærtstående parter gennemgås kort, idet denne regulering indgår i overvejelserne, men den skatteretlige regulering gøres ikke til genstand for særskilte overvejelser.

Udvalgets overvejelser vedrører alene de personer i virksomheden, der har en vis overordnet position i virksomhedshierarkiet, der indebærer en legal adgang til at træffe mere omfattende dispositioner for denne. Den personkreds, der herefter er aktuel, er afgrænset ved udtrykket ”ledende personer” i virksomheden. Udtrykket ”ledende personer” er bredere end ”ledelsen”. Udtrykket dækker personer, herunder bestyrelses- og direktionsmedlemmer, der individuelt eller tilsammen har indflydelse på og ansvar for planlægning, gennemførelse og kontrol af aktiviteterne i selskabet [\[1\]](#). Som det fremgår nedenfor af afsnit 4.3 og 5.2.1, er der dog nogle af udvalgets medlemmer, der finder, at de forslag, der diskuteres, kun skal vedrøre den egentlige ledelse, dvs. direktion og bestyrelse.

Udvalget har taget udgangspunkt i, at det er væsentligt, at reglerne om f.eks. dispositionsret, habilitet, anvendelsesformål m.v. er udformet således, at risikoen for misbrug af selskabsformuen begrænses mest muligt, såfremt reglerne overholdes. Imidlertid viser ikke mindst de større straffesager om misbrug af selskabsformuen – hvor bl.a. nogle af de ovennævnte transaktioner har været foretaget – at flere af disse bestemmelser er blevet overtrådt. I mange sager har dele af selskabets ledelse og selskabets revisor ikke, eller først sent i forløbet, kunnet afdække, at der var tale om misbrug af selskabsformuen.

Man kan på denne baggrund overveje, om der kan etableres yderligere værn mod misbrug, således at ledelsen i endnu højere grad får mulighed for at forhindre eller opdage misbrug, samt at revisor får bedre mulighed for gennem sin revision at opdage misbrug. Det må endvidere i forbindelse hermed vurderes, om eventuelle yderligere byrder, der pålægges selskaber ved sådanne yderligere værnsregler, er rimelige, når de afvejes mod, hvad der kan opnås ved reglerne. Der må ved denne afvejning især lægges vægt på, at hovedparten af transaktioner med nærtstående parter ikke indebærer særlige risici for selskaber eller deres kreditorer. Transaktioner med nærtstående parter er sædvanligt forekommende i både dansk og internationalt erhvervsliv og foregår i de fleste tilfælde på helt acceptabel vis.

Der må på den anden side også lægges vægt på, at transaktioner med nærtstående parter er et område, der både på nationalt og internationalt plan (ikke mindst det skatteretlige plan) er genstand for en stigende regulering dels gennem regnskabsoplysninger for at informere investorer m.fl. i tilfælde, der ikke som udgangspunkt udgør misbrug, dels gennem eksempelvis transfer pricing regler for at undgå skatteunddragelse.

Der må også lægges vægt på, at selskabssystemerne og de særlige hæftelsesregler forudsætter, at selskabsformuen ikke udhules ved uretmæssige transaktioner. Med den centrale rolle, selskaber har i den danske erhvervsstruktur, er det væsentligt, at der er tillid til, at selskabsformen (med den manglende personlige hæftelse [\[2\]](#)) ikke i sig selv medfører særlige økonomiske risici på grund af uretmæssig reduktion af selskabsformuen gennem handler med nærtstående parter.

Udvalget har først set på, hvad der findes af værneregler i lovgivningen, jfr. afsnit 3. Udvalget har i den forbindelse også set på, hvad der er eller vil blive reguleret i regnskabsvejledninger fra Foreningen af Statsautoriserede Revisorer. Dette har ikke mindst sammenhæng med, at der for børsnoterede selskaber er pligt til at aflægge regnskab i overensstemmelse med regnskabsvejledningerne [\[3\]](#).

Udvalget har derefter overvejet, i hvilket omfang der er behov for yderligere reguleringer, jfr. afsnit 4. Disse overvejelser har især været koncentreret om dels interne værneregler – f.eks. interne oplysningsregler vedrørende transaktioner med nærtstående, eventuelt kombineret med krav om forhåndsgodkendelse og transaktionsbog [\[4\]](#) – og eksterne oplysningsregler – regnskabsoplysninger om transaktioner med nærtstående. I forbindelse hermed har udvalget set på spørgsmålet om revision af oplysninger om transaktioner med nærtstående.

[\[1\]](#) En lignende afgrænsning findes i bank- og sparekasselovens § 19 om spekulationsfor-retninger, der ved siden af direktører, underdirektører m.v. nævner ”andre ledende medarbejdere”.

[\[2\]](#) Der findes dog i dansk retspraksis tilfælde af ansvarsgennembrud. Erik Werlauff behandler dette spørgsmål indgående i Selskabsmasken, Gads Forlag, 1991, s. 31 ff., hvor han bl.a. har henvisninger til retspraksis. Der nævnes, at i nordisk retspraksis kendes der ansvarsgennembrud i tilfælde af alvorlig underkapitalisering af selskabet. Der nævnes også andre forhold, der kan begrunde gennembrud. I engelsk retspraksis er gennembrud f.eks. særligt nærliggende, hvor krav af offentligretlig karakter ellers ville gå tabt som følge af retssubjektiviteten.

[\[3\]](#) Jfr. § 17 i Regler af 1/9 1998 for udstedere af børsnoterede papirer på Københavns Fondsbørs (udstedt i medfør af værdipapirhandellovens § 19).

[\[4\]](#) Regler af denne type er effektive, hvor ledelsen reelt har en kontrolfunktion, men har ingen selvstændig effekt i enkeltmandsselskaber.

KAPITEL 3 - REGULERINGEN I DAG

I kriminalitetsmæssig sammenhæng har transaktioner mellem nærtstående parter, som nævnt i afsnit 2, i en række tilfælde været et problem. Når man ser på de værneregler, der findes i dag, er det imidlertid ikke alene de regler, der gælder specifikt for transaktioner mellem nærtstående parter, der har interesse. Det er også uden disse særlige bestemmelser et centralt led i den selskabsretlige regulering, at selskabsformuen skal beskyttes mod enhver form for misbrug [\[5\]](#).

Det er forudsat i de eksisterende regler, at der ikke må disponeres til skade for selskabet. F.eks. er det nøjere angivet, hvilke nærmere betingelser der gælder for udbytte og udlodning, og der er (bortset fra lån til et moderselskab) forbud mod lån til aktionærer, anpartshavere, ledelse m.v. Lovgivningen indeholder endvidere bestemmelser, der i et vist omfang giver mulighed for at vurdere, om der er tale om en handel mellem nærtstående parter. Ligeledes findes der bestemmelser om konkrete oplysningskrav vedrørende nærtstående parter, jfr. afsnit 3.2. Derimod indeholder hverken aktieselskabsloven, anpartsselskabsloven, årsregnskabsloven eller årsregnskabsbekendtgørelsen [\[6\]](#) generelle regler om oplysninger om handel mellem nærtstående parter. Den nugældende lovgivning har således ikke som udgangspunkt, at al handel med nærtstående parter generelt skal kunne aflæses i regnskabet af alle regnskabslæsere.

Som omtalt i afsnit 2 er transaktioner med nærtstående parter i almindelighed hverken atypiske eller odiøse, og spørgsmålet om eventuel yderligere regulering er derfor ikke et spørgsmål om, hvorvidt sådan handel skal begrænses, men alene et spørgsmål om, hvorvidt gennemsigtigheden kan gøres tilstrækkelig stor til, at

misbrugsrisikoen kan reduceres tilfredsstillende. Et nært forhold mellem parterne kan indebære risiko for, at transaktioner sker på ikke sædvanlige forretningsbetingelser^[7], således at selskabets finansielle interesser skades.

Oven for i afsnit 2 er nævnt nogle transaktionstyper, der kan være risikotruende, samt nogle typiske eksempler fra straffesager på transaktioner mellem nærtstående parter. De angivne transaktioner er ikke udtømmende, idet også mange andre transaktioner mellem nærtstående parter kan skade selskabets finansielle stilling, hvis de ikke udføres på sædvanlige forretningsbetingelser.

3.1. De selskabsretlige regler

Formuen i et selskab kan blandt andet beskyttes ved at fastlægge præcise rammer for, hvilke dispositioner selskabsledelsen – og eventuelt også ledende medarbejdere – og dens nærtstående kan udføre i relation til selskabet. Disse rammer kan f.eks. fastlægges i ledelsens ansættelseskontrakter samt i instruksen eller forretningsordenen for henholdsvis direktion og bestyrelse.

De grundlæggende lovregulerede principper, der beskytter selskabsformuen, kommer i dag blandt andet til udtryk i selskabslovgivningens regler om henholdsvis tegning, attestation, habilitet og utilbørlige dispositioner.

3.1.1. Angivelse af ledelsens kompetence og ansvar

En direktørs kompetence og ansvar vil typisk være indføjet i direktørkontrakten, som bliver indgået ved tiltrædelsen. Mange virksomheder har endvidere en form for instruks. Graden af formalisering af instruksen varierer dog meget, således at det primært er ved lidt større virksomheder, at formaliseringsgraden er høj. I virksomhedens regler vedrørende attestation og tegning kan desuden i nogle tilfælde være indarbejdet bestemmelser om kompetence og ansvar.

Den overordnede ramme for direktionens kompetence følger af aktieselskabslovens § 54, stk. 2^[8], hvorefter direktionen varetager den daglige ledelse af selskabet og herved skal følge de retningslinier og anvisninger, som bestyrelsen har givet. Den daglige ledelse omfatter ikke dispositioner, der efter selskabets forhold er af usædvanlig art eller stor betydning. Sådanne dispositioner kan direktionen kun foretage efter særlig bemyndigelse fra bestyrelsen, medmindre bestyrelsens beslutning ikke kan afventes uden væsentlig ulempe for selskabets virksomhed. Bestyrelsen skal i så fald snarest muligt underrettes om den trufne disposition. Werlauff^[9] angiver en (ikke udtømmende) liste over sådanne særlige dispositioner. Blandt eksemplerne på listen kan nævnes en direktørs indtræden i direktion eller bestyrelse i anden virksomhed i ind- eller udland, køb eller salg af fast ejendom eller indgåelse, opsigelse eller ophævelse af lejemaal vedrørende fast ejendom, der bruges af selskabet selv.

Af aktieselskabslovens § 56, stk. 4, fremgår det, at bestyrelsen ved en forretningsorden skal træffe nærmere bestemmelse om udførelsen af sit hverv. For ikke børsnoterede selskaber indeholder lovgivningen ingen forskrifter om forretningsordenens indhold. En forretningsorden kan indeholde bestemmelser om mødeafholdelse e.l., herunder hvor ofte der skal afholdes møde, stemmeafgivelse på møder, regler om quorum m.v. Der kan tillige være anført oplysningsforpligtelser for de enkelte bestyrelsesmedlemmer: Forpligtelse til at oplyse om en eventuel aktieandel i selskabet og i koncernforbundne selskaber, forpligtelse til at give meddelelse (som kan indføres i en købs- og salgsbog) om erhvervelse eller afhændelse af aktieandele, forpligtelse til at lade besiddelser af aktier i selskabet og i koncernforbundne selskaber være noteret på eget navn i aktiebogen og forpligtelse til ved indtrædelse i bestyrelsen at give oplysninger til forhandlingsprotokollen om ledelseshverv i andre danske aktieselskaber (bortset fra 100% ejede datterselskaber). Sidstnævnte oplysningskrav vedrørende ledelseshverv i andre danske aktieselskaber følger specifikt af aktieselskabslovens § 49, stk. 6. Bestemmelsen gælder ikke hverv i anpartsselskaber, fonde m.v. Bestemmelsen gælder desuden kun ved indtrædelsen i bestyrelsen, og der foreligger således ikke et krav om ajourføring af oplysningerne i forhandlingsprotokollen.

3.1.2. Tegning

De generelle regler om tegningsret følger af aktieselskabslovens § 60 og § 61. Af § 60, stk. 1 og stk. 2, følger det, at det er medlemmer af bestyrelsen og direktionen, der repræsenterer selskabet udadtil, og at selskabet forpligtes ved retshandler, som på selskabets vegne indgås af den samlede bestyrelse eller af et medlem af bestyrelsen eller af en direktør^[10]. Af § 60, stk. 3, fremgår det, at tegningsretten i vedtægterne kan begrænses således, at den kun kan udøves af flere medlemmer af ledelsen i forening eller af et eller flere bestemte medlemmer hver for sig eller i

forening. Den samlede bestyrelses tegningsret kan ikke begrænses efter stk. 3.

Aktieselskabslovens § 61, stk. 1, indeholder to undtagelser til det almindelige princip om, at selskabet er forpligtet af retshandler, der er indgået af dets tegningsberettigede. Den første undtagelse vedrører den situation, at de tegningsberettigede har handlet i strid med de begrænsninger i deres tegningsret, som er fastsat i aktieselskabsloven. Der sigtes blandt andet her til lovens præceptive regler om, at visse dispositioner skal foretages af generalforsamlingen (forhøjelse af aktiekapital, godkendelse af årsregnskab, vedtægtsændring, beslutning om likvidation m.v.), samt at visse dispositioner er forbudte. Den anden undtagelse vedrører de tilfælde, hvor retshandelen falder uden for selskabets formål, og selskabet godtgør, at trediemanden var i ond tro derom.

Ved siden af tegningsreglerne gælder de almindelige fuldmagtsregler (stillingsfuldmagt m.v.).

Personer, som ikke er bestyrelsesmedlemmer eller direktører i selskabet, har ikke og kan ikke ved bestemmelser i vedtægterne eller på anden måde gives tegningsret, men også for disse gælder de almindelige fuldmagtsregler. Der er desuden særlige regler om prokurister[11].

3.1.3. Attestation

Spørgsmålet om attestation er primært et spørgsmål om skriftlighed med hensyn til eventuelle handler mellem nærtstående parter for at opnå så høj grad af gennemsigtighed som muligt vedrørende retshandler, som selskabet er involveret i.

Der findes ikke nogen generel regel om, at ledelsen eller personer med dominerende indflydelse i selskabet skal give oplysninger om eventuelle interesser i virksomheder eller personer, der samhandles med[12].

I selskabslovgivningen findes der imidlertid regler om skriftlighed vedrørende selskabets retshandler med visse personer med tilknytning til selskabet.

Der er en bestemmelse i aktieselskabslovens § 63, stk. 2, om, at aftaler mellem en eneaktionær[13] og selskabet skal være skriftlige, medmindre der er tale om aftaler på sædvanlige vilkår som led i et løbende mellemværende. Der er en tilsvarende bestemmelse for eneanpartshavere i anpartsselskabslovens § 27, stk. 2, hvor skriftlighed ifølge lovteksten er en gyldighedsbetingelse.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsens har oplyst, at det også for aktieselskabslovens § 63, stk. 2, i realiteten er en gyldighedsbetingelse, at aftalen er skriftlig. Styrelsen har henvist til forarbejderne til § 63, stk. 2[14], hvoraf det følger, at ”bestemmelsen er en undtagelse fra den almindelige regel i dansk ret, om at der ikke stilles særlige formkrav til indgåelse af aftaler”. Det følger desuden af forarbejderne, at ”fastlæggelsen af, hvilke aftaler der er omfattet af skriftlighedskravet, blandt andet må bero på karakteren af den virksomhed, der udøves i det enkelte selskab. I praksis medfører den foreslåede bestemmelse næppe den store forskel i dansk ret, idet de vigtigste aftaler mellem en eneaktionær og selskabet allerede i dag indgås skriftligt.” Styrelsen har endvidere henvist til forarbejderne til anpartsselskabslovens § 27, stk. 2[15], der anfører, at ”bestemmelsen svarer til den gældende § 44, dog med en præcisering af, at skriftlighed er en gyldighedsbetingelse for aftaler mellem eneanpartshaver og selskaber, medmindre der er tale om sædvanlige vilkår som led i et løbende mellemværende[16].”

Med hensyn til stifteren af et selskab følger det af aktieselskabslovens § 6, at det skal fremgå af stiftelsesdokumentet, hvis der tilkommer stiftere eller andre særlige rettigheder eller fordele[17]. Stiftelsesdokumentet skal endvidere vedhæftes en vurderingsberetning, jfr. lovens § 6 a, hvis en stifter eller andre kan tegne aktier mod indskud af andre værdier end kontanter, eller hvis selskabet i forbindelse med stiftelsen skal overtage sådanne værdier, uden at der sker vederlæggelse i aktier. Et tilsvarende regelsæt gælder for anpartsselskabers stiftelse, jfr. anpartsselskabslovens § 8, stk. 1, og ved kapitalforhøjelse, jfr. aktieselskabslovens § 33 og anpartsselskabslovens § 39.

Efter aktieselskabslovens § 6 c[18] skal der ligeledes udarbejdes vurderingsberetning, hvis der senere – inden for en periode af 24 måneder fra selskabets stiftelse – overtages værdier fra en stifter eller aktionær, hvis vederlaget svarer til mindst 10 % af aktiekapitalen. Disse efterfølgende dispositioner skal godkendes af generalforsamlingen.

3.1.4. Habilitet

For at værne selskabets interesser findes der også i selskabslovgivningen bestemmelser om, hvornår personer med tilknytning til selskabet skal betragtes som inhabile med hensyn til beslutninger, der skal træffes af selskabet.

I henhold til aktieselskabslovens § 58 må et bestyrelsesmedlem eller en direktør ikke deltage i behandlingen af spørgsmål om aftaler mellem den på gældende og selskabet selv eller om aftale mellem selskabet og trediemand eller søgsmål mod trediemand, hvis bestyrelsesmedlemmet eller direktøren har en væsentlig interesse deri, der kan være stridende mod selskabets.

I den juridiske litteratur[19] fremføres som oftest, at et bestyrelsesmedlem, der ikke må deltage i behandlingen af et spørgsmål på grund af inhabilitet, heller ikke må være til stede i bestyrelsesmøder, hvor der gives oplysninger om spørgsmålet, og ligeledes ikke må deltage i en foreløbig drøftelse.

For et selskabs revisor findes der særlige regler om, hvornår han på grund af inhabilitet skal afstå fra at afgive erklæringer for virksomheden. Reglerne findes i § 13 i lov om statsautoriserede revisorer[20] og i § 7 i lov om registrerede revisorer[21]. Inhabiliteten kan indtræde på grund af flere forskellige forhold:

1. Revisor har nær tilknytning[22] til den, der har begæret erklæringen eller revisionen, eller til vedkommendes bogholder eller kasserer.
2. Erklæringen eller revisionen er begæret af erhvervsvirksomheder eller institutioner, hvor revisor har nær tilknytning til medlemmer af bestyrelsen eller direktionen eller til kasserer eller bogholder.
3. Selskabet har økonomisk interesse i den pågældende revisionsvirksomhed.
4. Virksomheden, dens ledelse eller ansatte har ret til at udpege bestyrelsesmedlemmer til revisionsvirksomheden (eller dets moderselskab).
5. Revisor eller hans nære familie har en mere end ubetydelig økonomisk interesse i den pågældende virksomhed.
6. Andre forhold egnet til at vække tvivl om revisors uafhængighed.

For så vidt angår revision i koncernforhold fremgår det af årsregnskabslovens § 61 d, stk. 2, at der som revisor i et datterselskab ikke må vælges nogen, som på grund af inhabilitet ikke kan vælges til revisor i moderselskabet.

3.1.5. Utilbørlige dispositioner

Af aktieselskabslovens § 54 (anpartsselskabslovens § 20) følger det grundlæggende princip, at bestyrelse og direktion skal varetage deres ledelseshverv på en forsvarlig måde.

Aktieselskabslovens § 63, stk. 1 (anpartsselskabslovens § 27, stk. 1), er en central bestemmelse med hensyn til ledelsens disponering. Af denne bestemmelse følger det, at de, der efter §§ 60-62 (anpartsselskabslovens §§ 24-26) er bemyndigede til at repræsentere selskabet (dvs. direktion og bestyrelse), ikke må disponere på en sådan måde, at dispositionen er åbenbart egnet til at skaffe visse aktionærer eller andre en utilbørlig fordel på andre aktionærers eller selskabets bekostning. Man kan kalde denne bestemmelse aktieselskabslovens generalklausul vedrørende forbud mod utilbørlige dispositioner over for nærtstående parter[23]. Som det fremgår, er de potentielt begunstigede parter i denne sammenhæng ”visse aktionærer eller andre”, mens beskyttelsesinteressen er ”andre aktionærer eller selskabet.”

Aktieselskabslovens § 80, stk. 1, vedrører selskabets generalforsamling, men har i øvrigt samme indhold som § 63, stk. 1.

Som nævnt ovenfor, er det i aktieselskabslovens § 63, stk. 2 (anpartsselskabslovens § 27, stk. 2), anført, at aftaler, som indgås mellem en eneaktionær og selskabet, skal affattes skriftligt, medmindre der er tale om aftaler på sædvanlige vilkår som led i et løbende mellemværende. Dette er en slags værnsregel for i et vist omfang at forhindre utilbørlige dispositioner. Det er Erhvervs- og Selskabsstyrelsens opfattelse, at denne bestemmelse også finder anvendelse, hvor eneaktionæren er et andet selskab, herunder et enkeltmandsselskab.

Som utilbørlige dispositioner omfattet af aktieselskabslovens § 63, stk. 1, kan nævnes sådanne, hvor ledelsen handler på en måde, så ledelsens egen interesse varetages frem for eller endda på bekostning af selskabets interesse. Et eksempel på en sådan type disposition er udbetaling af store vederlag eller kommissioner til ledelsesmedlemmer eller selskaber ejet eller domineret af disse. Der kan også være tale om uforholdsmæssigt store honorarer for ydelser, der normalt ikke er honorarberettigede, f.eks. hvor ledelsesmedlemmet formidler kontakter til

samarbejdspartnere, herunder aftagere af selskabets produkter/ydelser. En sådan kontaktformidling vil typisk ikke være særskilt honorarberettiget, da det må betragtes som en almindelig del af ledelsens arbejdsopgaver. Der kan særligt være tale om en utilbørlig disposition, hvor der er et evident misforhold mellem en udbetalt ydelse og en eventuel modydelse, eller hvor der er manglende klarhed omkring baggrunden for udbetalingen.

Også hvor en udbetaling sker på et forkert grundlag, og dette måtte stå klart for den, der har fordel af udbetalingen, kan der være tale om en utilbørlig disposition (og efter omstændighederne også om overtrædelse af straffeloven).

Endnu et eksempel, hvor der kan være tale om en utilbørlig disposition, er, hvor ledelsesmedlemmet for selskabets regning råder over hus, bil, båd, kreditkort m.v., eller hvor vedkommende blot betaler en symbolsk pris, selv om goderne er anskaffet dyrt af selskabet. Særligt hvor goderne ikke tjener et forretningsmæssigt formål for selskabet, vil der kunne være tale om en utilbørlig disposition.

Vedrørende kompetencen til at bestemme, hvad der er forsvarlig ledelse, er bestyrelsen ikke forpligtet til at efterkomme et pålæg^[24] fra generalforsamlingen, hvis den finder at dette vil være uforsvarligt og ansvarspådragende^[25]. Bestyrelsen kan vælge selv at gå af eller at indkalde til ekstraordinær generalforsamling. For de generalforsamlingsvalgte medlemmer af bestyrelsen kan manglende efterkommelse af generalforsamlingens pålæg dog efterfølgende få den konsekvens for disse medlemmer, at de kan blive afsat af generalforsamlingens flertal.

Aktieselskabslovens § 115 (anpartsselskabslovens § 49) vedrørende ulovlige aktionærlån til nærtstående kan også ses som et fremskudt værn mod utilbørlige dispositioner. I henhold til denne bestemmelse må et selskab ikke yde lån til eller stille sikkerhed for aktionærer, anpartshavere, bestyrelsesmedlemmer eller direktører i selskabet eller et moderselskab til dette. Ligeledes må et selskab ikke yde lån til eller stille sikkerhed for den, der er knyttet til en af ovennævnte personer ved ægteskab eller ved slægtsskab i ret op- eller nedstigende linie, eller som på anden måde står den pågældende særlig nær.

3.1.6. Oplysninger om ejerandele

Aktieselskaber er forpligtede til at føre en fortegnelse over aktierne (en aktiebog). I aktiebogen noteres aktionærens navn imidlertid som udgangspunkt^[26] kun, hvis der er tale om navneaktier^[27], og aktiebogen er ikke offentlig tilgængelig. På lignende vis skal anpartsselskaber føre en fortegnelse over anpartshavere, der som hovedregel heller ikke er offentlig tilgængelig. Hvis anpartskapitalen i et anpartsselskab er 500.000 kr. eller mere, er fortegnelsen dog offentligt tilgængelig. I henhold til aktieselskabslovens § 23 a skal der tilgå Værdipapircentralen oplysninger om aktionærernes navne og adresser. Dette gælder dog kun for navneaktier og kun for aktier udstedt gennem en værdipapircentral.

Ifølge aktieselskabslovens § 28 b, stk. 4, skal selskabets årsberetning (som skal indsendes til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen senest 6 måneder efter regnskabsårets udløb) indeholde oplysning om, hvem der på tidspunktet for dens afgivelse var storaktionær. Storaktionær defineres i lovens § 28 a som besiddelse af aktier med mindst 5 % af stemmeretten eller som udgør mindst 5 % af aktiekapitalen (dog mindst 100.000 kr.).

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen registrerede frem til 16/1 1998 alle oplysninger, der blev modtaget om storaktionærer. Der registreres nu kun de oplysninger, som storaktionærer i børsnoterede selskaber i henhold til værdipapirhandellovens §§ 28-29 om oplysningsforpligtelser (se nedenfor) er forpligtede til at give^[28].

Told- og Skattestyrelsen skal samtidig med selvangivelsen have oplysninger om hovedaktionærer, som defineres som aktionærer eller anpartshavere, der selv eller for fysiske personers vedkommende sammen med ægtefælle eller nærtstående familiemedlemmer i løbet af året har ejet mindst 25 % af selskabskapitalen eller rådet over mindst 50 % af stemmerne, jfr. skattekontrollovens § 3 A og aktieavancebeskatningslovens § 11, stk. 2, 3. pkt., og stk. 3 og 4. De indsendte oplysninger er heller ikke offentlig tilgængelige.

Der gælder særregler for børsnoterede selskaber. I § 29 i værdipapirhandelloven er anført indberetningspligt til fondsbørsen og selskabet for enhver, der besidder aktier svarende til mindst 5 % af aktiekapitalen eller af de tilknyttede stemmerettigheder. Der er også regler om indberetning, når besiddelsen ændres til visse nærmere anførte %-satser^[29]. Værdipapirhandellovens § 28 foreskriver endvidere, at et børsnoteret selskab straks skal give fondsbørsen meddelelse, når selskabet har egne aktier svarende til 2 % eller mere af aktiekapitalen i selskabet (eller hvis aktiebesiddelsen ændres, og ændringen udgør 2 % eller mere). Fondsbørsen indberetter oplysningerne til

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, som registrerer disse.

I en rapport fra april 1999 fra koordineringsudvalget om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet mod det offentlige^[30] foreslås i overensstemmelse med forslaget i regeringens D 74-redegørelse til Folketinget, at der i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen etableres et offentlig tilgængeligt ejerregister, som indeholder aktuelle ejeroplysninger om de væsentligste ejere, dvs. storanpartshavere og storaktionærer.

Det nævnes, at baggrunden for forslaget er at kunne identificere de personer, som direkte eller indirekte kontrollerer et selskab, idet det først og fremmest er disse personer, som reelt har mulighed for at begå økonomisk kriminalitet rettet mod det offentlige. Det nævnes videre, at der er behov for disse oplysninger til skattemyndighedernes kontrolarbejde og politiets efterforskning af økonomisk kriminalitet. Det er bl.a. vigtigt at vide, hvem der som ejer har dominerende indflydelse i selskabet på det tidspunkt, hvor selskabet har været involveret i økonomisk kriminalitet, og om den pågældende kontrollerer andre selskaber, der ligeledes er eller kan være involveret i økonomisk kriminalitet.

Det nævnes også, at en undersøgelse i nogle udvalgte lande viser, at de alle registrerer ejerskab, at oplysningerne er offentlig tilgængelige og i ¾ af landene er aktuelle.

3.2. De regnskabsmæssige regler

Den regnskabsmæssige lovgivning indeholder en række specifikke regler vedrørende nærtstående parter, herunder særligt hvordan der i selskabets regnskab skal oplyses om transaktioner, som selskabet har foretaget i relation til disse parter. Blandt de mere centrale bestemmelser kan nævnes:

a) Årsregnskabslovens § 43: Navn og hjemsted for dattervirksomheder og associerede virksomheder, ejerandele i disse, samt disses egenkapital og resultat skal oplyses (under visse nærmere definerede omstændigheder kan disse oplysninger dog udelades).

Årsregnskabsbekendtgørelsens^[31] § 22: For konsoliderede dattervirksomheder, associerede virksomheder og virksomheder, hvis regnskab indgår pro rata i konsolideringen, skal blandt andet oplyses om navn og hjemsted, samt hvor stor en andel af egenkapitalen de besidder (under visse nærmere definerede omstændigheder kan disse oplysninger dog udelades).

b) Årsregnskabslovens § 43 a: Navn, hjemsted og retsform for virksomheder, hvori selskabet er interessent eller komplementar, skal oplyses (under visse nærmere definerede omstændigheder kan disse oplysninger dog udelades).

c) Årsregnskabslovens § 46, stk. 2: Den samlede sikkerhedsstillelse for dattervirksomheder og øvrige virksomheder inden for koncernen skal oplyses.

d) Årsregnskabslovens § 46, stk. 3: De samlede, væsentlige forpligtelser over for moderselskab og dattervirksomheder, specificeret på pensions, kautions- og garantiforpligtelser, diskonterede veksler og andre økonomiske forpligtelser samt væsentlige leje- og leasingkontrakter, skal oplyses.

e) Årsregnskabslovens § 46 a: De samledetilgodehavender eller sikkerhedsstillelser for selskabets eller moderselskabets ledelsesmedlemmer og deres nærtstående samt andre virksomhedsdeltagere og deres nærtstående, skal oplyses^[32].

f) Årsregnskabslovens § 51, stk. 2 og 3: Det samlede ledelsesvederlag samt pensionsforpligtelser over for ledelseskategorier skal oplyses^[33].

g) Årsregnskabslovens § 56, stk. 3: For statslige og for børsnoterede selskaber skal direktionens og bestyrelsens ledelsesposter i andre aktieselskaber (bortset fra fuldt ejede datterselskaber) oplyses.

Vedrørende oplysninger om ejerandele henvises til afsnit 3.1.6.

Ved siden af de specifikke regler kan nævnes regler af mere generel karakter vedrørende oplysninger om transaktioner med nærtstående parter. Der kan særligt nævnes årsregnskabslovens § 4, stk. 2 og stk. 3, som kan

have betydning for, hvad der gives af oplysninger om nærtstående parter.

I henhold til § 4, stk. 2, skal årsregnskabet og koncernregnskabet give et retvisende billede af selskabets henholdsvis koncernens aktiver og passiver, økonomiske stilling og resultat. Efter § 4, stk. 3, skal der gives yderligere oplysninger i regnskabet, hvis de foreliggende oplysningskrav ikke er tilstrækkelige til at give et retvisende billede.

Der kan være tilfælde, hvor § 4, stk. 3, i realiteten indebærer oplysninger om transaktioner eller mellemværender med nærtstående. Det vil typisk være tilfældet, hvor kendskab til effekten eller værdien af dispositioner eller mellemværender på afgørende måde er af betydning for selskabets resultat og egenkapital. F.eks. kan omfanget af transaktionerne eller bevægelser heri være væsentligt både henset til antal og beløb. I sig selv behøver transaktionerne ikke at være uforsvarlige eller utilbørlige, men de kan oplyse om risici eller på anden måde være relevante for beslutningerne.

Man kan måske også argumentere for, at der i selskabets årsberetning, jfr. årsregnskabslovens § 56, bør oplyses om dispositioner med nærtstående parter, selv om oplysningerne ikke helt har en karakter, så de omfattes af § 4, stk. 3. Det følger af § 56, stk. 1, at beretningen skal indeholde en pålidelig redegørelse for udviklingen i selskabets økonomiske aktiviteter og forhold. Også omtalen af selskabets forventninger til fremtiden kan være påvirket af forholdet til nærtstående parter, idet et sådant forhold kan være en afgørende forudsætning for ledelsens forventninger.

De nævnte oplysningskrav vedrører typisk eventuelle mellemværender på balancetidspunktet. Der vil derfor ikke via disse oplysninger kunne konstateres atypiske handler, hvor transaktionen er afviklet, og mellemværendet er afsluttet. Dog findes der separate oplysningskrav vedrørende eksempelvis løn til direktør og bestyrelse.

Danske straffesager er ikke de eneste eksempler på, at transaktioner mellem nærtstående har udhulet kapitalen eller påført tab for personer, der har disponeret i tillid til regnskaberne. Der har derfor længe været international regnskabsmæssigt fokus på problemstillingerne omkring den regnskabsmæssige behandling. I 1984 udarbejdede the International Accounting Standards Committee en standard (IAS nr. 24) om Related Party Disclosures (Oplysning i regnskaber om nærtstående parter), der blev revideret i 1994.

Disse internationale standarder følges i stort omfang også uden særlige nationale regler herom. I Danmark har Foreningen af Statsautoriserede Revisorer udarbejdet en regnskabsvejledning om nærtstående parter med udgangspunkt i IAS nr. 24. Vejledningen^[34] er på enkelte punkter mere vidtgående. Det bemærkes, at regnskabsvejledningerne er bindende for børsnoterede virksomheder.

Det nævnes i denne *regnskabsvejledning nr. 13 (RV 13)*, at formålet med at give oplysninger i årsregnskabet om nærtstående parter er at henlede regnskabsbrugerens opmærksomhed på, at resultatet af en virksomheds aktiviteter samt dens økonomiske udvikling og stilling kan være påvirket af tilstedeværelsen af nærtstående parter og transaktioner med disse.

Vejledningen indeholder følgende definitioner på de relevante begreber:

Nærtstående parter er parter, hvor den ene part, direkte eller indirekte, har bestemmende eller betydelig indflydelse på den anden parts driftsmæssige eller finansielle ledelse.

Det siges nærmere om nærtstående parter, at parter endvidere er nærtstående, når de er underlagt bestemmende eller betydelig indflydelse fra samme person eller virksomhed.

Det fremhæves endvidere, at der ved vurderingen af, om en part er nærtstående, skal lægges vægt på det reelle frem for det formelle indhold i forbindelsen.

Der gives ikke en udtømmende afgrænsning af begrebet, men nævnes som eksempler:

- a) Tilknyttede virksomheder, dvs. dattervirksomheder, modervirksomheder og modervirksomhedernes dattervirksomheder.
- b) Associerede virksomheder og joint ventures.

c) Virksomheder, som i den regnskabsaflæggende virksomhed direkte besidder en sådan andel af stemmeretten, at denne giver en betydelig indflydelse på virksomheden.

d) Personer, som i den regnskabsaflæggende virksomhed direkte eller indirekte besidder en sådan andel af stemmeretten, at denne giver bestemmende eller betydelig indflydelse på virksomheden.

e) Ledende personer i den regnskabsaflæggende virksomhed. Ved ledende personer forstås personer, herunder bestyrelses- og direktionsmedlemmer, der individuelt eller tilsammen har indflydelse på og ansvar for planlægning, gennemførelse og kontrol af aktiviteterne i den regnskabsaflæggende virksomhed.

f) Familiemedlemmer til personer nævnt i litra d) eller e), som må forventes at øve indflydelse på eller være under indflydelse af disse personer i deres forbindelse til den regnskabsaflæggende virksomhed.

g) Virksomheder, hvori en person nævnt under litra d), e) eller f) har bestemmende eller betydelig indflydelse.

Det fremhæves, at virksomheder ikke er nærtstående, alene fordi de har ledelsesmedlemmer til fælles, og at den afhængighed, der kan følge af væsentlige samhandels- eller låneforhold, ikke i sig selv medfører, at der er tale om nærtstående parter.

Bestemmende indflydelse er muligheden for at gennemtvunge beslutninger i en virksomhed.

Betydelig indflydelse er faktisk indflydelse på de driftsmæssige eller finansielle beslutninger i en virksomhed.

Der opstilles en formodningsregel, hvorefter 20 % af stemmerettighederne formodes at udgøre betydelig indflydelse, medmindre det kan afkræftes.

Transaktioner mellem nærtstående parter er overførsel af aktiver eller forpligtelser, uanset om der er fastsat en pris herfor.

Som eksempler på typer af transaktioner med nærtstående parter nævnes:

- Køb, salg og overførsel af varer og andre omsætningsaktiver.
- Køb, salg og overførsel af fast ejendom og andre anlægsaktiver.
- Køb, salg og overførsel af serviceydelser.
- Leje- og leasingaftaler.
- Overførsel af resultater fra forskning og udvikling.
- Løn og vederlag, inkl. ikke kontante fordele.
- Forhandler, management, royalty- og licensaftaler.
- Garantier og sikkerhedsstillelser.
- Lån.
- Gældseftergivelse.
- Modtagelse af indskud.
- Indskud af egenkapital og tilbagebetaling heraf samt udlodning eller modtagelse af udbytte.

RV 13 anfører ikke noget vedrørende en mulig kvalificering af en transaktion, herunder vedrørende et væsentlighedskriterium [\[35\]](#).

Markedsvilkår er vilkår, til hvilke en aftale mellem indbyrdes uafhængige parter indgås.

De regnskabsmæssige hovedkrav i RV 13 er følgende:

Der skal i årsregnskabet gives oplysninger om nærtstående parter, der direkte eller indirekte har bestemmende indflydelse på den regnskabsaflæggende virksomhed, uanset om der har været transaktioner med de nærtstående parter. Oplysningerne skal omfatte grundlaget for den bestemmende indflydelse, navn og bopæl/hjemsted.

Der skal i årsregnskabet gives oplysninger om transaktioner med nærtstående parter. Oplysningerne skal omfatte:

- grundlaget for forbindelserne med de nærtstående parter, og en beskrivelse af de typer transaktioner, der er foretaget.

I årsberetningen skal der gives en redegørelse for karakteren og omfanget af virksomhedens transaktioner med nærtstående parter, såfremt dette er af væsentlig betydning for forståelsen af årsregnskabet eller vurderes at få væsentlig betydning i efterfølgende år.

Der skal ikke i koncernregnskabet gives oplysninger om koncerninterne transaktioner eller andre transaktioner, der elimineres, ligesom der i øvrigt er nogle modifikationer for selskaber i koncerner, hvor oplysningerne på grund af andre af de aflagte regnskaber er unødvendige.

Det skal endelig fremhæves, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsens Regnskabsråd i marts 1999 har afgivet *Rapport om revision af årsregnskabsloven*. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen har den 21/9 1999 udsendt en uformel høring over et arbejdsudkast til en ny årsregnskabslov[36]. Vedrørende nærtstående parter foreslås det i rapporten, at oplysninger om tilgodehavender hos ledelsesmedlemmer og selskabsdeltagere opsplittes i 2 dele – henholdsvis de lovlige og de ikke-lovlige. De ulovlige tilgodehavender skal fortsat forsynes med oplysninger, der sigter mod at tilgodese regnskabsbrugerens kontrolinteresse. Det foreslås videre, at der skal gives en generel beskrivelse af forholdet mellem virksomheden og dens nærtstående parter. Det siges nærmere i rapporten[37]:

”Oplysninger om lovlige dispositioner har et andet formål end oplysninger om ulovlige mellemværender. Kravene til beskrivelsen af disse dispositioner skal derfor ændres til en generel beskrivelse af forholdet mellem virksomheden og dens nærtstående parter, jf. IAS 24 og RV U 15 (2. udk.). Ved affattelsen af bestemmelsen vil det være hensigtsmæssigt at tage udgangspunkt i de generelle kriterier, der findes i standarderne, således at bestemmelsen bliver en rammebestemmelse. Derved skabes ikke vanskeligheder for de virksomheder, som mere detaljeret ønsker at følge IAS-standarderne. Kravet skal gentages på koncernplan i lighed med gældende ret. Dog bør datterselskaber undtages, hvis deres oplysninger indgår i koncernregnskabet oplysninger. Dette svarer til, hvad der bestemmes i RV U 15 (2. udk.)[38].”

Betydningen af oplysninger om nærtstående parter til virksomheden understreges endvidere af forslaget om, at børsnoterede selskaber i fremtiden skal oplyse den nøjagtige ejerandel, som besiddes af aktionærer med 5 % eller mere af aktiekapitalen eller stemmerettighederne.

Rapporten indeholder ikke mere detaljerede oplysninger om, hvad der nærmere skal indgå i en generel beskrivelse af forholdet mellem virksomheden og dens nærtstående parter. Den vedrører endvidere kun selve årsregnskabsloven og beskriver ikke de selskabsretlige problemstillinger.

Både RV 13 og Regnskabsrådets rapport forudsætter, at både nærtstående og transaktioner med disse kan fremfindes. Dette har nogle afledte virkninger med hensyn til, at bogføringen/registreringen skal tilrettelægges, så oplysningerne kan udtrækkes til regnskabet og kan revideres[39]. I princippet gælder det allerede i et vist omfang, at disse oplysninger i det mindste skal foreligge i hovedtræk på regnskabstidspunktet, fordi der efter de gældende regler skal gives oplysninger, hvis transaktioner med nærtstående har væsentlig betydning for regnskabet. Oplysningskrav vedrørende nærtstående parter i loven må imidlertid forventes at afspejle sig i en mere målrettet bogføring.

3.3. De fondsretlige regler

Også i den fondsretlige lovgivning findes bestemmelser, som er tilsigtet at være værnsregler mod et misbrug af fondsmidler eller fondens interesse udøvet af personer (fysiske eller juridiske), der har nærtstående relationer til fonden.

Der findes to hovedlove om fonde, henholdsvis lov om erhvervsdrivende fonde[40] (LEF) og lov om fonde og visse foreninger[41] (LFF).

I henhold til LEF § 7, stk. 1, nr. 7, og LFF § 6, stk. 1, nr. 5, skal der i fondens vedtægt være angivet eventuelle særlige rettigheder eller fordele, der er tillagt stiftere eller andre.

Ifølge LEF § 12, stk. 1, og LFF § 11, stk. 1, ledes en fond af en bestyrelse. En fortegnelse over bestyrelsen skal indsendes til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. For erhvervsdrivende fonde skal ledelsens sammensætning og

ændringer deri registreres i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen.

En fond har ikke nogen generalforsamling. Ved visse beslutninger kræves i stedet samtykke fra fondsmyndighederne. For de fleste erhvervsdrivende fonde er erhvervsministeren fondsmyndighed, dog således at myndighedsudøvelsen i praksis er delegeret til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. For fonde omfattet af LFF er justitsministeren fondsmyndighed, men i praksis varetages opgaven af Civilretsdirektoratet.

Bestyrelsen i en fond kan ansætte en eller flere direktører. Af LEF § 12, stk. 3, følger det, at flertallet af bestyrelsen ikke må være ansat som direktører, ligesom en direktør ikke uden fondsmyndighedens samtykke må vælges til formand.

Af LEF § 17, stk. 1, og LFF § 16, stk. 1, følger det, at stifteren, dennes ægtefælle eller andre personer i nærmere defineret nært slægtskab med stifteren, ikke uden fondsmyndighedens samtykke kan udgøre fondens bestyrelses flertal.

Det følger endvidere af LEF § 17, stk. 2, og LFF § 16, stk. 2, at hvis fonden stiftes af et selskab, kan en person, der direkte eller indirekte ejer mere end halvdelen af den stemmeberettigede kapital i selskabet, ikke uden fondsmyndighedens samtykke udgøre bestyrelsens flertal sammen med de personer, der er knyttet så nært til den pågældende som defineret i stk. 1, ligesom disse personer heller ikke uden samtykke kan udgøre bestyrelsens flertal.

I LEF § 20, og LFF § 19, findes endvidere en regel om bestyrelsesmedlemmers og direktørers inhabilitet, som svarer til aktieselskabslovens § 58, som omtalt under afsnit 3.1.4. I LFF § 24, stk. 2, er desuden anført habilitetskrav for fondens revisor.

Med hensyn til vederlag til nærtstående følger det af LEF § 43, stk. 1, og LFF § 31, stk. 1, at bestyrelsen ikke kan tillægge stiftere, bestyrelsesmedlemmer, revisorer, direktører eller personer, der indtager en ledende stilling i fonden, andre ydelser end et vederlag, som ikke må overstige, hvad der anses for sædvanligt efter hvervets art og arbejdets omfang. Tilsvarende gælder for den, der er knyttet til en af de nævnte personer ved ægteskab eller fast samlivsforhold. Af stk. 2 i ovennævnte bestemmelser følger det, at ydelse af lån og sikkerhedsstillelse for lån til de nævnte personer ikke er tilladt.

3.4. De revisionsmæssige regler

I forbindelse med revision af selskabets årsregnskab skal revisor, jfr. årsregnskabslovens § 61 g, stk. 1, i overensstemmelse med god revisionsskik foretage en kritisk gennemgang af selskabets regnskabsmateriale og dets forhold i øvrigt. Er selskabet et moderselskab, skal koncernregnskabet og koncernvirksomhedernes indbyrdes regnskabsmæssige forhold endvidere revideres, jfr. § 61 g, stk. 2. Som nødvendigt grundlag for revisionen skal bestyrelse og direktion give revisor de oplysninger, som må anses af betydning for bedømmelsen af selskabet (og eventuelt koncernen), jfr. § 61 h. Der er delte meninger i udvalget om, hvorvidt årsregnskabslovens § 61 h er tilstrækkelig egnet til at sikre, at revisor får alle oplysninger om dispositioner med nærtstående parter, jfr. afsnit 4.5.

Ud over den i afsnit 3.2 omtalte regnskabsmæssige fokus har der også været international revisionsmæssig fokus på problemstillingen omkring, at transaktioner mellem nærtstående kan skade selskabets interesser, herunder personer der har disponeret i tillid til selskabets regnskab.

ISA (International Standard on Auditing) nr. 550 vedrører Related Parties (nærtstående parter). Med hensyn til definitionen af en nærtstående part henviser ISA nr. 550 til IAS nr. 24. Som centrale bestemmelser i ISA nr. 550 kan nævnes punkt 5, hvorefter ledelsen er ansvarlig for at identificere og oplyse i regnskabet om nærtstående parter og om transaktioner med disse parter og især punkt 7, hvorefter revisor skal gennemgå rigtigheden af de oplysninger om nærtstående parter, som ledelsen har givet. Punkt 7 indeholder 7 underpunkter, som detaljeret beskriver, hvilke pligter revisor har i denne forbindelse. I Danmark arbejder Foreningen af Statsautoriserede Revisorer Revisionstekniske Udvalg p.t. med Related Parties.

Det er klart, at revisor efter den gældende lovgivning og god revisorskik skal være opmærksom på, om der er transaktioner med nærtstående parter, der ud fra de sædvanlige kriterier (om at regnskabet ikke må indeholde væsentlige fejl eller mangler) skal oplyses i regnskabet^[42].

3.5. Momsloven

I forbindelse med udregning af en virksomheds momsbetaling findes i momsloven en særregel for nærtstående virksomheder. Af lovens § 29, stk. 1, følger det, at består der et interessefællesskab mellem leverandøren og aftageren af varer og ydelser, f.eks. således at den ene har økonomisk interesse i den andens virksomhed eller ejendom, kan de statslige told- og skattemyndigheder påbyde, at afgiftsgrundlaget skal fastsættes som anført i § 28, stk. 2 – hvilket vil sige en standardiseret udregning af afgiftsfastsættelse efter bestemte kriterier.

Bestemmelsen i momsloven er interessant, fordi den lovmæssigt tager højde for den problemstilling, at et interessefællesskab som omhandlet indebærer en potentiel risiko for, at den aftalte salgspris afviger fra den almindelige salgspris for at reducere afgiftsbetalingen.

3.6. Regler for finanssektoren

Finanstilsynet påser overholdelsen af de finansielle tilsynlove og de bestemmelser, der er udstedt i medfør af lovene. De finansielle virksomheder skal give Finanstilsynet de oplysninger, der er nødvendige for tilsynets virksomhed.

Økonomiministeren udnævner et bestyrelsesmedlem i pengeinstitutter, realkreditinstitutter, livs- og pensionsforsikringselskaber. Dette bestyrelsesmedlem (den offentlige repræsentant) har til formål at medvirke til, at almindelige samfundsmæssige interesser holdes for øje.

En finansiell virksomhed under tilsyn må alene drive virksomhed omfattet af den af tilsynet meddelte tilladelse (koncession) samt accessorisk virksomhed til tilladelsen.

Finanstilsynet skal på forhånd underrettes om og godkende enhver fysisk eller juridisk persons direkte eller indirekte erhvervelse af en kvalificeret andel i en finansiell virksomhed samt sådanne forøgelser af den kvalificerede andel, der medfører, at denne udgør eller overstiger en grænse på henholdsvis 20%, 33% og 50%, eller at virksomheden bliver et datterselskab. Ved kvalificeret andel forstås direkte eller indirekte besiddelse af mindst 10% af kapitalen eller en andel, som giver mulighed for at udøve en betydelig indflydelse på ledelsen af virksomheden.

Transaktioner, som falder inden for den af tilsynet meddelte tilladelse, men som på grund af risikoen for misbrug eller interessekonflikt kan være særligt betænkelige, er undergivet særlige krav i tilsynslovgivningen om godkendelse af enten Finanstilsynet eller bestyrelsen.

Finanstilsynet skal godkende en finansiell virksomheds engagement med virksomheder eller personer, som gennem aktiebesiddelse eller på anden måde direkte eller indirekte har en afgørende indflydelse på den finansielle virksomheds dispositioner, eller som er domineret af virksomheder eller personer med en sådan indflydelse (lov om forsikringsvirksomhed §§ 142-144, bank- og sparekasselovens § 27, realkreditlovens § 63, stk. 1 og fondsmæglerlovens § 20 a).

Bestyrelsen i en finansiell virksomhed skal med indførelse i bestyrelsens forhandlingsprotokol godkende engagementer eller modtagelse af sikkerhedsstillelse fra bestyrelsesmedlemmer og direktører i den finansielle virksomhed eller selskaber, hvori den nævnte personkreds er direktører eller bestyrelsesmedlemmer. Der skal afgives erklæring herom i revisionsprotokollen. På tilsvarende måde skal bestyrelsen godkende engagementer med personer, der er nært knyttet til direktører ved ægteskab, slægts- eller svogerskab i ret op- eller nedstigende linie eller som søskende, og med selskaber, for hvilke sådanne personer er direktører. Engagementerne skal bevilges i henhold til sædvanlige forretningsbetingelser og på markedsbaserede vilkår. Direktionen og bestyrelsen skal i særlig grad overvåge forsvarligheden af disse engagementer (lov om forsikringsvirksomhed § 91, bank- og sparekasselovens § 19 a, realkreditlovens § 18 b og værdipapirhandelens § 12 a).

Bestyrelsen i en finansiell virksomhed skal godkende retningslinier for koncerninterne transaktioner, hvorefter transaktioner mellem den finansielle virksomhed og et koncernforbundet selskab eller associeret selskab skal indgås på et skriftligt grundlag og på markedsbaserede vilkår/omkostningsdækkende basis. Der skal være skriftlige forretningsgange, der sikrer, at transaktionerne efterfølgende kan fremfindes, dokumenteres og revideres, og at overholdelse af retningslinierne kan efterprøves. Der er udstedt en bekendtgørelse^[43] herom. Der er endvidere

fremSAT lovforslag[44], hvorefter også transaktioner, der indgås mellem den finansielle virksomhed og virksomheder eller personer, der direkte eller indirekte ejer 20% eller mere af kapitalandelene eller stemmerettighederne i den finansielle virksomhed, samt disses dattervirksomheder og associerede virksomheder er omfattet af bestemmelserne. Lovforslagene giver desuden mulighed for ophævelse af transaktioner indgået i strid med reglerne.

Der skal afgives erklæring om koncerninterne transaktioner i revisionsprotokollen, og der skal i årsregnskabet oplyses om karakteren, omfanget samt den anvendte prisfastsættelsesmetode i forbindelse med transaktioner og aftaler af større betydning mellem den finansielle virksomhed og de virksomheder, som er direkte eller indirekte forbundne med den finansielle virksomhed.

Herudover er der i tilsynslovgivningen fastsat et særligt forbud mod at direktører, vicedirektører, underdirektører og dermed ligestillede samt interne revisions- og vicerevisionschefer i en finansiell virksomhed for egen regning må udføre eller deltage i spekulationsforretninger. Det samme gælder for andre ledende medarbejdere med et særligt ansvar for fonds- og valutatransaktioner.

Endelig er der i tilsynslovgivningen som udgangspunkt et forbud mod, at direktører, vicedirektører, underdirektører og dermed ligestillede, interne revisionschefer og vicerevisionschefer samt filialbestyrere må eje eller drive selvstændig erhvervsvirksomhed eller som bestyrelsesmedlem, funktionær eller på anden måde deltage i ledelsen eller driften af anden erhvervsvirksomhed end den finansielle virksomhed.

Ovenstående regler tilsikrer at beskytte den finansielle virksomhed, dens indskydere, forsikringstagere og kunder samt kreditorer mod transaktioner, som på grund af risiko for misbrug eller interessekonflikt kan være særlig betænkelige eller risikofyldte.

3.7. De børsretlige regler

3.7.1. Insider handel

Reglerne om forbud mod misbrug eller videregivelse af intern viden (insider handel) er også en type regler, der regulerer, hvordan personer med en særlig stilling i forhold til selskabet skal forholde sig.

Reglerne følger af v rdipapirhandeloven §§ 34-37. De specifikke forbud følger af § 35, stk. 1, hvorefter køb, salg og tilskyndelse til køb eller salg af et værdipapir ikke må foretages af nogen, der har intern viden, som kan være af betydning for handelen, og af § 36, stk. 1, hvorefter den, der er i besiddelse af intern viden, ikke må videregive denne viden til andre, med- mindre videregivelsen er et normalt led i udøvelsen af vedkommendes beskæftigelse, erhverv eller funktion.

Bestemmelserne implementerer EU's insiderdirektiv[45]. Direktivet skelner mellem primære insidere, der omfatter 1) medlemmer af det udstedende selskabs ledelse, 2) personer, der besidder kapitalinteresser i selskabet og 3) personer, der har adgang til denne viden i forbindelse med deres beskæftigelse, erhverv eller funktioner, og sekundære insidere, som har modtaget den interne viden fra en primær insider. Ved den danske implementering fandt man det ikke nødvendigt med denne opdeling – de danske regler vedrører enhver, der besidder intern viden.

Insider forbudene gælder både fysiske og juridiske personer. At forbudene kan skabe problemer for juridiske personer, illustreres i insiderbet nkningen[46], hvor der nævnes den situation, at ansatte i et pengeinstituts kreditafdeling i kraft af forhandlinger med en børsnoteret kunde om tilførsel af ny kredit m.v. er i besiddelse af intern viden om den pågældende kunde. Samtidig handler ansatte i pengeinstituttets fondsafdeling med aktier i kundeselskabet. Man kan forestille sig en tilsvarende situation for andre typer selskaber, som er divisionsopdelte. Selskabet kan eventuelt begrænse muligheden for, at der handles med intern viden, ved at etablere procedurer, således at oplysninger ikke videregives fra en afdeling til en anden inden for selskabet (etablering af såkaldte ”vandtætte skotter” eller ”Chinese walls”).

For at forhindre, at insider forbudene overtrædes, er det endvidere i § 36, stk. 2, og § 37 foreskrevet, hvem (virksomheder, myndigheder m.v.) der skal udarbejde interne regler vedrørende insiderforbudene, og hvem disse regler skal gælde for.

3.7.2. Indberetning af aktiebesiddelser

Der henvises til beskrivelsen i afsnit 3.1.6 vedrørende de særlige regler for børsnoterede selskaber.

3.7.3. Regler for udstedere af børsnoterede værdipapirer

I reglerne for udstedere af børsnoterede værdipapirer på Københavns Fondsbørs A/S (som trådte i kraft 1/10 1999[47]) vedrører § 19 nærtstående parter[48]. Af bestemmelsens stk. 1 fremgår det, at transaktioner mellem nærtstående parter, der ikke foretages som et led i den normale forretningsmæssige drift, skal offentliggøres straks efter indgåelsen. Offentliggørelsen skal ske, selv om de pågældende transaktioner på grund af deres størrelse, karakter m.v. ikke ville kunne påvirke kursdannelsen, såfremt transaktionerne blev foretaget med trediemand. Af stk. 2 fremgår det, at i tilknytning til årsregnskabsmeddelelsen skal der gives en samlet redegørelse for årets transaktioner med nærtstående parter, som er offentliggjort efter stk. 1.

I kommentaren til § 19 anføres, at som eksempler på transaktioner, der skal offentliggøres, kan bl.a. nævnes et ejendomsselskabs køb af en ejendom, et selskabs leje- eller leasing af en maskinpark og et selskabs køb af rettigheder til et produkt, hvor transaktionen er foretaget med direktører, bestyrelsesmedlemmer m.v. Transaktioner, der i forhold til de nærtstående parter er af ubetydelig karakter, falder naturligt uden for oplysningskravet. Transaktioner af sædvanlig karakter, der foretages som et led i den normale forretningsmæssige drift og på markedsmæssige vilkår, er ikke omfattet af oplysningskravet, medmindre disse transaktioner er af væsentlig betydning for regnskabsaflæggelsen. Koncerninterne transaktioner vil således som udgangspunkt ikke være omfattet af bestemmelsen.

3.8. De skatteretlige regler

På det skatteretlige område har det været et almindeligt gældende princip, at der kan ske en skatteretlig regulering i tilfælde, hvor transaktioner mellem nærtstående parter uden særlig grund ikke er sket på armslængde vilkår[49]. Forudsætningen for en sådan regulering er dels, at der påvises et interessefællesskab imellem parterne, dels, at det er bevist eller sandsynliggjort, at dispositionens indhold eller udformning er usædvanlig i forhold til en markedsbestemt disposition, og endelig, at de usædvanlige aftaler er et produkt af interessefællesskabet[50]. I de senere år er denne mulighed – herunder pligt til at give skattevæsenet oplysninger om, at der har været transaktioner – på flere områder blevet lovfæstet.

Den helt generelle lovfæstelse af armslængdeprincippet for danske skattepligtige er sket i 1998 ved en ændring af § 2 i ligningsloven[51], hvorefter skattepligtige, der kontrollerer eller kontrolleres af andre personer, koncernforbundne selskaber samt skattepligtige, der har et fast driftssted, ved indkomstopgørelsen skal anvende priser og vilkår for indbyrdes handelsmæssige og økonomiske transaktioner, der svarer til, hvad uafhængige parter ville have anvendt. Med hensyn til hvad der skal forstås ved kontrol, henvises der til selskabsskattelovens § 32 og til ligningslovens § 16 H. Efter disse bestemmelser anses kontrol at foreligge ved direkte eller indirekte[52] ejerskab af mere end 50 % af aktiekapitalen eller råden over mere end 50 % af aktive stemmeretter[53]. Koncernforbundne juridiske personer er juridiske personer, der kontrolleres af samme kreds af aktionærer.

3.8.1. Hoved-/storaktionærers selvangivelsespligt

I bekendtgørelsen om skattemæssige krav til regnskabsgrundlaget og årsregnskabet[54] er i 1999 som § 31 A indsat en bestemmelse om, at fysiske personer, som i indkomståret har ejet mindst 25 % af aktie- eller anpartskapitalen i et selskab eller rådet over[55] mere end 50 % af den samlede stemmевærdi i et aktie- eller anpartsselskab (hovedaktionærer), tillige med en eventuel ægtefælle, som hovedaktionæren levede sammen med ved udgangen af indkomståret, skal selvangive dels en nærmere specificeret kapitalforklaring for indkomståret, dels de væsentligste økonomiske aftaler, der i indkomståret er indgået mellem hovedaktionæren eller dennes ægtefælle og det af hovedaktionæren beherskede selskab.

Oplysninger om de væsentligste økonomiske aftaler skal som minimum omfatte tidspunktet for aftalens indgåelse, aftalens art samt hovedindholdet af aftalen, herunder aftalens genstand og aftalens økonomiske omfang.

3.8.2. Transfer pricing

Der har længe været fokuseret særligt på armslængdeprincippet i relation til transaktioner med udlandet.

Princippet blev lovfæstet allerede i 1960 i selskabsskattelovens § 12, stk. 1 og 2, der blev ophævet i 1998 i forbindelse med, at forholdene blev reguleret i andre bestemmelser^[56]. Ifølge bestemmelsen skulle selskaber m.v., der kontrolleredes af en udenlandsk virksomhed, og som i sine handelsmæssige eller økonomiske forbindelser med denne var underkastet andre vilkår end dem, som ville gælde for et uafhængigt selskab, til den skattepligtige indkomst henføre den fortjeneste, som selskabet måtte antages at ville have opnået, hvis selskabet havde været uafhængigt^[57].

Internationalt har der været fokuseret meget på problemstillingen for at få ensartede regler i alle lande. Dette internationale arbejde med henblik på at forhindre, at internationale koncerner m.v. forumshopper skattemæssigt ved hjælp af koncerninterne transaktioner o.l., foregår i en løbende proces.

OECD udarbejdede i 1979 en rapport om ”Transfer Pricing^[58] and Multinational Enterprises”, der anbefalede armslængde vilkår for at undgå dobbeltbeskatningskonflikter.

Statsskattedirektoratet udsendte i 1983 og 1985 revisionsvejledninger om henholdsvis transfer pricing og dokumentationspligt.

OECD har siden 1995 løbende udsendt kapitler til ”Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations”, hvor armslængdeprincippet stadig er udgangspunktet.

I februar 1998 er der i relation til internationale koncerner gennemført særlige krav vedrørende transfer pricing i skatte Lovgivningen^[59]. Lovgivningen bygger på OECDs guidelines. Der er indsat en bestemmelse i skattekontrollovens § 3 B om, at der i selvangivelsen skal afgives oplysninger om art og omfang af handelsmæssige eller økonomiske transaktioner. Disse oplysninger skal afgives af hver skattepligtig enhed, dvs. af såvel moderselskabet som sambeskattede datterselskaber inden for en sambeskatning. Bestemmelsen omfatter skattepligtige, der kontrolleres af udenlandske fysiske eller juridiske personer, kontrollerer eller er koncernforbundne med udenlandske juridiske personer, har et fast driftssted med tilknytning til udlandet, eller er en udenlandsk fysisk eller juridisk person med et fast driftssted i Danmark. Der skal opbevares skriftlig dokumentation for, hvorledes priser og vilkår er fastsat, og det skal på baggrund af dokumentationen kunne fastslås, om priser og vilkår svarer til, hvad der ville gælde mellem uafhængige parter.

Det fremgår af lovforslaget, at formålet er at forhindre, at kontrollerede transaktioner anvendes til at opnå, at beskatning sker det mest gunstige sted. Det nævnes endvidere, at OECD har oplyst, at en betydelig andel af den grænseoverskridende verdenshandel sker mellem koncernforbundne selskaber.

Efter lovens § 3 B svarer kontrolbegrebet til selskabsskattelovens § 32 og ligningslovens § 16 H. Efter disse bestemmelser anses kontrol som nævnt under afsnit 3.8 at foreligge ved direkte eller indirekte ejerskab af mere end 50 % af aktiekapitalen eller råden over mere end 50 % af aktive stemmeretter. Koncernforbundne juridiske personer er juridiske personer, der kontrolleres af samme kreds af aktionærer.

I skatteministeriets cirkulære om transfer pricing reglerne^[60] nævnes nogle kontroleksempler, og det anføres, at der ved beregningen skal ses bort fra et datterselskabs egne aktier. Som *bilag 1* er medtaget nogle illustrationer af eksempler.

Ved samme lov er der som en yderligere del af armslængdeprincippet indsat en bestemmelse i selskabsskattelovens § 11 om, at selskaber m.v., som har gæld til udenlandske personer, som de kontrollerer, kontrolleres af eller har koncernforbindelse med, ikke kan fratrække renteudgifter og kurstab i det omfang, den nævnte gæld sammenlagt med anden fremmedkapital er mere end 4 gange så stor som selskabets egenkapital (opgjort ultimo). Fradragsbeskræringen kan undgås, hvis selskabet kan godtgøre, at lignende finansiering kan opnås mellem uafhængige parter. Bevisbyrden er således pålagt selskabet.

Det er ikke kun i skattemæssig relation, at transfer pricing har betydning, idet prisfastsættelsen også har stor betydning for de enkelte koncernvirksomheder og deres kreditors retsstilling.

^[5] Erik Werlauff definerer i Selskabsmasken, s. 72, begrebet selskabsinteressen som ”selskabets interesse i nettogevinst med henblik på

varetagelse af et antal indbyrdes vægtede interesser, primært selskabsdeltagernes interesse i kapitalvækst, sekundært selskabskreditorernes interesse i overholdelse af de med dem indgåede aftaler, og tertiært medarbejdernes, medkontrahenternes og samfundets interesse i selskabet, dog således at sidstnævnte efter omstændighederne kan få absolut forrang for samtlige øvrige bestanddele af selskabsinteressen.”

[6] Bekendtgørelse nr. 788 af 29/8 1996.

[7] I visse tilfælde findes der dog klar lovhjemmel til at indgå ”handler” med nærtstående parter på ikke sædvanlige forretningsbetingelser, jfr. eksempelvis aktieselskabslovens § 30, hvorefter generalforsamlingen i forbindelse med en kontantforhøjelse af aktiekapitalen i et selskab kan bestemme, at medarbejdere i selskabet eller i datterselskaber skal have lov til at købe aktier til en favorabel kurs.

[8] Regler om anpartsselskabers ledelse følger af anpartsselskabslovens § 19.

[9] Erik Werlauff, Selskabsretlige dokumenter, 1989, s. 134.

[10] Der findes selskaber, hvor direktøren ikke er tillagt tegningsret.

[11] Jfr. aktieselskabslovens § 54, stk. 4, og § 7 i lov om erhvervsdrivende virksomheder (lovbekendtgørelse nr. 546 af 20/6 1996).

[12] Som en bestemmelse af mere konkret karakter kan dog nævnes aktieselskabslovens § 49, stk. 6, hvorefter der forud for valg af bestyrelsens medlemmer på generalforsamlingen skal gives oplysninger om de opstillede personers ledelseshverv i andre danske aktieselskaber, bortset fra 100 % ejede datterselskaber.

[13] Ifølge Erhvervs- og Selskabsstyrelsen gælder bestemmelsen også, hvor hovedaktionæren er et selskab, herunder et enkeltmandsselskab.

[14] Indsat i aktieselskabsloven ved lov nr. 289 af 8/5 1991.

[15] Indsat i den nye anpartsselskabslov, lov nr. 378 af 22/5 1996.

[16] I artiklen ”Enejerens aftaler med selskabet” af Jan Børjesson og Claus Berner Nielsen, Revision og Regnskabsvæsen 1997, s. 13 ff., fortolkes bestemmelserne således, at aktieselskabslovens § 63, stk. 2, ikke er en gyldighedsregel, men derimod en regel, der medfører, at hovedaktionæren har bevisbyrden.

[17] Tilsvarende følger af anpartsselskabslovens § 8, stk. 1.

[18] Tilsvarende følger af anpartsselskabslovens § 9.

[19] Se som eksempler Lennart Lyngge Andersen, artiklen ”Om at forlade bestyrelseslokalet” i Juridisk Instituts (Handelshøjskolen i København) julebog 1996, s. 36, og Paul Krüger Andersen i Aktie- og Anpartsselskabsret, 1997, s. 247. Cfr. Gomard i Aktieselskaber & Anpartsselskaber, 1996, s. 226.

[20] Jfr. lovbekendtgørelse nr. 501 af 30/6 1998.

[21] Jfr. lovbekendtgørelse nr. 502 af 30/6 1998.

[22] Begrebet er i loven defineret som tilknytning ved tjenesteforhold, ægteskab, faste samlivsforhold, adoptiv- eller plejeforhold eller slægts- eller svogerskab i op- eller nedstigende linie eller i sidelinien så nært som søskendebørn.

[23] Fra udlandet kendes eksempler på, hvilke konsekvenser det kan få for ledelsen, at den indgår utilbørlige dispositioner. Eksempelvis følger det af den franske selskabslovs § 104, at ”Selvom der ikke er tale om bedrageri, kan de følger, der er skadelige for selskabet, i aftaler, der tages afstand fra, pålægges det pågældende bestyrelsesmedlem eller den pågældende administrerende direktør, og eventuelt andre medlemmer af bestyrelsen.”

[24] Efter omstændighederne og efter dets karakter kan pålægget være omfattet af aktieselskabslovens § 80.

[25] Jfr. Gomard i Aktieselskaber & Anpartsselskaber, 1996, s. 224.

[26] Af hensyn til meddelelser fra selskabet vælger mange også at få noteret ejerskab til andre ejerandele end navneaktier.

[27] For bestyrelsesmedlemmer og direktører i selskabet gælder det dog, at de aktier, de måtte eje i selskabet, skal indføres i aktiebogen, hvad enten aktierne lyder på navn eller ihændebarer.

[28] Regnskabsoplysninger, herunder oplysninger om storaktionærer, kan købes i privat regie. To af de private udbydere er Købmandsstandens OplysningsBureau (KOB) og NewBiz. KOB tilbyder en CD-rom version, der kan give en stor mængde regnskabsoplysninger, herunder oplysninger om storaktionærer (5 % og derover) i danske aktieselskaber. Versionen opdateres hver kvartal. NewBiz tilbyder de samme oplysninger som KOB og tilbyder desuden en daglig opdatering via Internettet. Priserne for begge udbydere varierer meget

afhængigt af, hvor mange oplysninger man ønsker, men typisk er prisen ca. 10.000 - 15.000 kr. årligt for én abonnent. For begge udbydere gælder det, at de køber deres regnskaber hos Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Det betyder, at selv om der tilbydes kvartalsmæssig (eller daglig) opdatering af nogle af regnskabsoplysningerne, kan der for så vidt angår ejerandele (storaktionærer) i ikke børsnoterede selskaber kun tilbydes opdatering én gang årligt, idet Erhvervs- og Selskabsstyrelsen kun modtager disse oplysninger én gang årligt.

[29] I bekendtgørelse nr. 328 af 22/4 1996 om opgørelse, meddelelse om og offentliggørelse af betydelige andele i selskaber, der har aktier optaget til notering på en fondsbørs (udstedt med hjemmel i værdipapirhandelovens § 29, stk. 3), er fastsat nærmere regler om besiddelse (herunder hvad der medregnes til besiddelse) og om meddelelse om besiddelse af aktier.

[30] Koordineringsudvalget blev nedsat af regeringen med henblik på at gennemføre visse af initiativerne i regeringens handlingsplan mod økonomisk kriminalitet og i regeringens redegørelse i henhold til dagsorden D 74 af 8/4 1997 til Folketinget om spekulation og økonomisk kriminalitet.

[31] Bekendtgørelse nr. 788 af 29/8 1996 om udarbejdelse, indsendelse og offentliggørelse af årsregnskab m.v. og andre regnskabsmæssige dokumenter i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen.

[32] Tilsvarende gælder for koncernregnskaber, jfr. årsregnskabsbekendtgørelsens § 20, stk. 4.

[33] Tilsvarende gælder for koncernregnskaber, jfr. årsregnskabsbekendtgørelsens § 20, stk. 5.

[34] Vejledningen blev vedtaget pr. juli 1999. Regnskabsår, der starter den 1/1 2000 eller senere, er omfattet af vejledningen.

[35] Derimod er det i RV 1 ("Årsregnskabet, dets formål og indhold") i afsnit 22 anført, at "ved udarbejdelsen og præsentationen af årsregnskabet bør der lægges særligt vægt på forhold, der er væsentlige for forståelsen af virksomhedens aktiver og passiver, dens økonomiske stilling samt resultatet. Hverken regnskabsvejledningerne eller årsregnskabsloven tager sigte på forhold, som er uvæsentlige for forståelsen af årsregnskabet."

[36] Erhvervs- og Selskabsstyrelsen forventer, at forslag til ny årsregnskabslov udsendes i høring april 2000. Det bemærkes, at bestemmelserne om ulovlige tilgodehavender er udtaget af lovforslaget.

[37] Rapportens s. 158.

[38] Den nævnte RV U 15 er vedtaget pr. juli 1999 og har fået navnet RV 13.

[39] Sådanne afledte krav med henblik på at opfylde kravene i årsregnskabsloven kendes også fra andre områder. Eksempelvis kan nævnes bestemmelsen i årsregnskabsbekendtgørelsens § 6 om oplysninger om anlægsaktiver, der i praksis betød, at det var nødvendigt at have en særlig registrering (anlægskartotek).

[40] Lovbekendtgørelse nr. 547 af 20/6 1996, senest ændret ved lov nr. 980 af 17/12 1997.

[41] Lovbekendtgørelse nr. 698 af 11/8 1992.

[42] Jfr. eksempelvis beskrivelsen af aktuelle revisionshandlinger i artiklen "Revision af nærtstående parter" af Hans Ole Reichardt og Henrik Nørgaard, Revision og Regnskabsvæsen 1997, s. 7 ff.

[43] Bekendtgørelse nr. 907 af 29/11 1995 (for pengeinstitutter, visse kreditinstitutter, realkreditinstitutter, forsikringsselskaber og pensionskasser) som nu er afløst af bekendtgørelse nr. 189 af 24/3 1998 (for pengeinstitutter, realkreditinstitutter, forsikringsselskaber, tværgående pensionskasser og fondsmæglerselskaber.)

[44] FT 1999/2000 A 3096, 3123, 3156, 3194 og 3244 (et lovforslag for hver type finansiel virksomhed).

[45] Rådets direktiv af 13/11 1989 om samordning af retsfor skrifterne vedrørende insiderhandel (89/592/EØF).

[46] Betænkning nr. 1216 fra 1991 om insider handel, s. 38-39.

[47] Reglerne afløser de tidligere regler af 1/9 1998.

[48] Der henvises i kommentaren til bestemmelsen til RV 13 for så vidt angår definitioner på de anvendte begreber.

[49] Ved armslængde vilkår forstås sædvanlige forretningsmæssige vilkår. Udtrykket er en direkte oversættelse af det begreb – arm's length – der anvendes i internationale sammenhænge.

[50] Jfr. Lærebog om indkomstskat af Lida Hulgaard, Aage Michelsen, Margrethe Nørgaard og John Engsig, 8. udg., 1997, s. 323.

[51] Ved lov nr. 432 af 26/6 1998 om ændring af ligningsloven, selskabsskatte loven og skattekontrolloven (Lovfæstelse af

armslængdeprincippet og værn mod tynd kapitalisering).

[52] Aktieandele og stemmerettigheder ejet gennem danske eller udenlandske selskaber m.v. indgår ved vurderingen.

[53] Der medregnes aktier og stemmerettigheder, som indehaves af koncernforbundne selskaber, af personlige aktionærer og deres nærtstående eller af en fond eller trust stiftet af moderselskabet selv eller af koncernforbundne selskaber, nærtstående m.v. eller af fonde eller truste stiftet af disse. Nærtstående er den skattepligtiges ægtefælle, forældre og bedsteforældre samt børn og børnebørn og disses ægtefæller eller dødsboer efter de nævnte personer. Stedbarns- og adoptivforhold sidestilles med ægte slægtskabsforhold.

[54] Bekendtgørelse nr. 141 af 26/2 1992. Bestemmelsen (§ 31 A) er indsat ved bekendtgørelse nr. 88 af 9/2 1999.

[55] Heri medregnes aktier eller anparter, der som nævnt i aktieavancebeskatningslovens § 11, stk. 3, ejes af familiemedlemmer m.v.

[56] Ved lov nr. 131 af 25/2 1998 om oplysningspligt vedrørende koncerninterne transaktioner.

[57] Fra praksis kan blandt andet nævnes de to såkaldte oliesager. Spørgsmålet var, hvorvidt de multinationale olieselskaber betalte den skat til Danmark, som ville fremkomme, hvis der blev foretaget korrekt prissætning for levering af olieprodukter til de danske selskaber. I den såkaldte Texaco-sag (TfS 1987.60 Ø) fandt landsretten ikke, at § 12 kunne bruges vedrørende det danske Texacos indkøbspriser hos moderselskabet. I den såkaldte BP-sag (TfS 1988.292 H) fandt landsretten, at der var grundlag for en vis forhøjelse af det danske BP-selskabs indkomst, men Højesteret ændrede denne afgørelse.

[58] Ved begrebet "transfer pricing" henvises til prisfastsættelsen af ydelser mellem koncernforbundne eller indbyrdes kontrollerende enheder.

[59] Ved lov nr. 131 af 25/2 1998 om oplysningspligt vedrørende koncerninterne transaktioner.

[60] CIR nr. 84 af 15/5 1998 om transfer pricing regler.

KAPITEL 4 - UDVALGETS OVERVEJELSER

4.1. Generelle overvejelser

Udvalget finder, at det er væsentligt både for kriminalitetsbekæmpelsen og for beskyttelsen af aktuelle og potentielle aktionærer og kreditorer mod uoplyste risici, at der er en høj grad af gennemsigtighed omkring transaktioner med nærtstående parter. Transaktioner med nærtstående kan anvendes til bevidst misbrug af selskabsformuen, men mere generelt kan de tillige – også når de sker på almindelige markedsvilkår – indebære, at f.eks. potentielle kreditorer ikke har mulighed for at vurdere selskabets evne til at overleve i en uafhængig markedssammenhæng.

Udgangspunktet for udvalgets overvejelser er, om økonomisk kriminalitet, hvor transaktioner med nærtstående parter indgår, i højere grad kan forebygges eller opdages ved en yderligere regulering på dette område. Dette gælder både i relation til transaktioner, der ikke sker på markedsvilkår og udhuler selskabsformuen, og de transaktioner, der ikke oplyses i regnskabet, men har et omfang, der gør, at regnskabet uden disse oplysninger giver et vildledende billede af selskabets situation på markedet.

En række af de lovregler, der er nævnt i afsnit 3, er blevet indført for at forebygge misbrug af den art. Der kan henvises til den nyere skatteretlige regulering, jfr. bl.a. afsnit 3.8, og til reguleringer i årsregnskabsloven og selskabslovene, der har til formål at opdage (f.eks. Erhvervs- og Selskabsstyrelsens regnskabskontrol) eller forebygge (f.eks. de skærpede krav til bestyrelsens arbejde og revisors udvidede opgaver) kriminalitet. Sidstnævnte lovændringer er nærmere behandlet i udvalgets delbetænkning I[61].

Som nævnt i afsnit 3.2 har Regnskabsrådet i sin rapport fra marts 1999 om revision af årsregnskabsloven også foreslået, at der lovfæstes et generelt oplysningskrav om nærtstående parter. Uden for lovgivningen kan især henvises til arbejdet vedrørende IAS 24, jfr. RV 13, og ISA 550, jfr. afsnit 3.2 og 3.4.

De internationale standarder anvendes i mange danske virksomheder. Det gælder især for store virksomheder og virksomheder, der indgår i internationale sammenhænge, eller som har eller ønsker at have udenlandske investorer. De internationale standarder er udtryk for, hvad der globalt set er god regnskabs- og revisionspraksis på disse områder.

Den internationale udviklings indtog i dansk regnskabs- og revisionslovgivning og -praksis medfører et øget behov for registrering af transaktioner mellem nærtstående parter, så de relevante transaktioner med sikkerhed fremfindes til brug ved regnskabsudarbejdelsen og revision af regnskabet.

Særligt vedrørende RV 13 bemærkes, at børsnoterede selskaber skal aflægge regnskab i overensstemmelse med regnskabsvejledningerne (ligesom Erhvervs- og Selskabsstyrelsen i visse tilfælde kan fastsætte tilsvarende for statslige aktieselskaber)[62].

Skal man kort sammenfatte, hvad der gælder i dag for mere sammenhængende oplysninger[63] om transaktioner med nærtstående parter, ser billedet således ud:

1. Alle regnskaber skal indeholde de oplysninger (herunder om transaktioner med nærtstående), der er nødvendige for at give et retvisende billede af selskabets aktiver, passiver, økonomiske stilling og selskabets resultat (årsregnskabslovens § 4), jfr. afsnit 3.2.
2. Alle revisionspåtegninger i regnskaber skal indeholde supplerende oplysninger fra revisor, hvis revisor har konstateret forhold (herunder transaktioner med nærtstående), for hvilke ledelsen kan drages til ansvar (erklæringsbekendtgørelsens § 6), jfr. afsnit 3.4.
3. Selskaber, der er noteret på Københavns Fondsbørs, skal offentliggøre transaktioner med nærtstående parter, straks efter de er indgået, med mindre de fortages som led i den normale forretningsmæssige drift. Desuden skal der i tilknytning til årsregnskabsmeddelelsen gives en samlet redegørelse for årets offentliggjorte transaktioner med nærtstående parter (Regler for udstedere af børsnoterede værdipapirer § 19), jfr. afsnit 3.7.3.
4. Hoved- og storaktionærers selvangivelse skal indeholde nærmere oplysninger om de væsentligste økonomiske aftaler mellem selskabet og hoved/storaktionæren eller dennes ægtefælle (bekendtgørelse om skattemæssige krav til regnskabsgrundlaget og årsregnskabet § 31 A), jfr. afsnit 3.8.
5. Skattepligtige, der kontrolleres af udenlandske fysiske eller juridiske personer, kontrolleres eller er koncernforbundne med udenlandske juridiske personer, har et fast driftsted med tilknytning til udlandet eller er en udenlandsk eller fysisk person med et fast driftsted i Danmark, skal selvangive detaljerede oplysninger om transaktioner med de udenlandske virksomheder (skattekontrollovens § 3 B), jfr. afsnit 3.8.

Den sidste bestemmelse, der er suppleret med særlige krav til den underliggende dokumentation, har allerede stor betydning for, hvordan transaktionerne med de omfattede nærtstående parter aftales, dokumenteres og registreres i virksomhederne.

De regler, der gælder for selvangivelsen, har ikke direkte betydning for det offentlig tilgængelige regnskab. Imidlertid kan de skatteretlige krav have en afsmittende effekt på årsregnskabet, fordi oplysninger om de omfattede transaktioner med nærtstående parter skal kunne fremfindes og kontrolleres.

Der er enighed i udvalget om, at den ønskede høje grad af gennemsigtighed i et selskabs regnskab med hensyn til transaktioner med nærtstående parter bedst opnås gennem et krav om, at der gives et samlet og udbygget billede i regnskabet af transaktioner med nærtstående parter.

Udvalget har først set på, hvad der bør fremgå af regnskabet for at sikre en øget gennemsigtighed vedrørende transaktioner med nærtstående. Udvalget har derefter set på, hvilket bagvedliggende system der bør være for at sikre, at transaktioner med nærtstående løbende er kendt af hele ledelsen, så den kan gribe ind tidligt, hvis der er behov for det, og så det sikres, at oplysningerne faktisk kommer til at fremgå af regnskabet. Udvalget har i forbindelse hermed overvejet, om der bør lovgives om en mere formaliseret procedure og registrering vedrørende transaktioner med nærtstående.

Der er enighed i udvalget om, at i det omfang der foreslås regulering på disse skitserede områder, skal manglende overholdelse af reglerne være strafsanktioneret. Det kan endvidere fremhæves, at der i en række sammenhænge vil være tale om et erstatningsretligt ansvar.

4.2. Regnskabsoplysninger

Med hensyn til regnskabsoplysninger om nærtstående parter finder udvalget, at den nugældende lovgivning ikke til fulde svarer til det eksisterende behov for regulering.

Der er en række bestemmelser, der i et vist omfang giver mulighed for at vurdere, om der er tale om handel mellem nærtstående parter. Imidlertid vil de lovregler, der direkte tager sigte på oplysninger om nærtstående parter og dispositioner med disse, ikke med sikkerhed give et tilstrækkeligt fyldestgørende billede af sådanne transaktioner.

Oplysningerne giver ikke et sammenhængende billede, og de vedrører endvidere primært situationen på balance/regnskabsaflæggelsestidspunktet – kapitalandele, dominans i øvrigt, tilgodehavender hos og forpligtelser over for nærtstående m.v. Dette kan give et statusbillede, men ikke et billede af årets transaktioner med nærtstående. Det sidste vil dog eventuelt blive omtalt i årsberetningen (i hvert fald hvis der er tale om særligt store eller atypiske transaktioner).

Om der herudover gives et mere sammenhængende billede vil derfor afhænge af, om ledelsen ved udarbejdelsen af regnskabet (eller revisor ved revisionen heraf) finder, at dette er nødvendigt for at give et retvisende billede, jfr. årsregnskabslovens § 4. En grundlæggende forudsætning for, at sådanne supplerende oplysninger overvejes, er naturligvis, at der er et overblik over, hvad der har været af transaktioner med nærtstående. Dertil kommer, at spørgsmålet om, hvad der er nødvendigt for at give et retvisende billede, beror på en vurdering, fordi regnskabet kan være retvisende, selv om transaktioner med nærtstående parter ikke er oplyst.

Udvalget finder derfor – ligesom Erhvervs- og Selskabsstyrelsens Regnskabsråd – at regnskabet bør indeholde en generel beskrivelse af forholdet mellem virksomheden og dens nærtstående parter. Denne beskrivelse bør også vedrøre de af årets transaktioner, der er gennemført, hvorfor der ikke på balance/regnskabsaflæggelsestidspunktet er mellemværender. En stor mængde transaktioner med nærtstående parter kan være helt forsvarlige og vil ikke bringe selskabets interesser i fare, men ved at lade en sådan information fremgå af regnskabet får eventuelle kommendeaktionærer eller kunder mulighed for at drage egne konklusioner om, hvorvidt værdiansættelserne er troværdige, og på den baggrund træffe beslutning om deres engagement med selskabet.

Udvalget har nærmere drøftet, om det vil være hensigtsmæssigt at opstille specifikke krav med hensyn til, hvornår og i hvilken form oplysninger om transaktioner med nærtstående skal indgå i regnskabet.

Under hensyntagen til at det kan variere meget, hvad der er en egnet beskrivelse, har udvalget ikke fundet, at området er velegnet til helt specifikke krav. Udvalget vil dog pege på, at det på længere sigt vil kunne blive aktuelt med mere specifikke krav, hvis det i praksis viser sig, at oplysningerne gives i en form, der vanskeliggør sammenligneligheden af regnskaber.

Udvalget finder, at en velegnet reguleringsform vil være, at der indsættes en bestemmelse i årsregnskabsloven om, hvad der mere generelt skal oplyses om. Disse oplysninger skal vedrøre alle transaktioner med nærtstående parter.

Udvalget finder, at oplysningerne skal vedrøre den overordnede indvirkning på regnskabet. I tilknytning hertil skal der gives oplysninger, såfremt transaktionerne ikke er sket på sædvanlige markedsvilkår.

Det skal fremhæves, at udvalget finder, at den foreslåede regulering ikke skal omfatte en række ”dagliggydelser” i en virksomhed, jfr. afsnit 4.7, fordi de er uden betydning for såvel selskabet som dets eksterne aktuelle eller potentielle interessenter.

Udvalget har endvidere overvejet, om oplysningerne skal gives i selve års- regnskabet eller i årsberetningen.

I RV 13 er valgt den løsning, at der i årsregnskabet skal gives oplysninger om nærtstående parter og transaktioner med disse, mens der i årsberetningen skal gives en redegørelse for karakteren og omfanget af virksomhedens transaktioner med nærtstående parter, såfremt dette er af væsentlig betydning for forståelsen af årsregnskabet eller vurderes at få væsentlig betydning i efterfølgende år.

Som nævnt har børsnoterede selskaber pligt til at følge RV 13, ligesom denne vejledning i øvrigt må forventes at blive anvendt af en del andre (især større) selskaber.

Det kan overvejes, om der generelt skal gives oplysninger om nærtstående parter, således som det fremgår af RV 13. Dette er imidlertid en ret vidtgående regulering, som der næppe er behov for i alle selskaber, og det foreslås derfor kun, at der gives oplysninger om nærtstående, som selskabet har økonomiske transaktioner med. Dette forhindrer naturligvis ikke, at selskabets interne regler er mere vidtgående, ligesom en række selskaber skal følge reglerne i RV 13.

Udvalget finder umiddelbart, at det, for så vidt angår en generel regel gældende for alle selskaber, vil være tilstrækkeligt, at oplysningerne skal medtages i årsberetningen. I det omfang selskaber skal følge eller vælger at følge RV 13, vil årsberetningen i det aktuelle omfang kunne henvise til regnskabets oplysninger (f.eks. som en notehenviisning). En sådan regulering vil være rimelig fleksibel samtidig med, at den ønskede gennemsigtighed opnås. Derved får kravet også kun betydning for mellemstore og store selskaber.

Udvalget har formuleret et forslag til et indhold af en sådan bestemmelse i overensstemmelse hermed, jfr. afsnit 5.1. Den endelige formulering vil skulle tilpasses den nye årsregnskabslov, idet udvalget under hensyntagen til, at årsregnskabsloven er under revision, har valgt ikke at tage stilling til, hvor bestemmelsen skal placeres.

4.3. Rapporterings-, godkendelses- og registreringsprocedurer

En forudsætning for, at de ønskede oplysninger kan komme korrekt til udtryk i årsregnskabet, er, at oplysningerne foreligger i virksomhedens regnskabssystem.

Som nævnt indebærer den internationale udviklings indtog i Danmark allerede, at nogle virksomheder som konsekvens af de krav, der stilles i lovgivningen eller i vejledninger m.v., har behov for strukturerede registreringer af oplysninger om transaktioner med nærtstående parter.

Udvalget har overvejet, om der både af hensyn til oplysningskravet i årsregnskabet men også af hensyn til at forebygge eller tidligt standse misbrug er behov for gennem lovgivningsmæssige krav i højere grad at forsøge at sikre, at der løbende er kendskab til og overblik over disse transaktioner. En sådan regulering kan efter udvalgets opfattelse få karakter af en lovfæstelse af, hvad der er ”god bogføringsskik” på dette område, hvilket kan være velbegrunderet på et så væsentligt område.

Udvalget har nærmere overvejet flere mulige led i en eventuel regulering. For det første en eventuel *rapportering* vedrørende relationer til nærtstående parter, samt en rapportering vedrørende visse af de økonomiske transaktioner, som selskabet har med disse parter. For det andet bestyrelsens eventuelle *godkendelse* af de omfattede transaktioner. For det tredje spørgsmålet om, hvorvidt der skal ske en særlig formaliseret *registrering* af disse relationer og transaktioner.

Et flertal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Susan Bramsen, Hans Henrik Brydensholt, Jørgen Christiansen, Michael Clan, Vagn Greve, Alexander Houen, Poul Dahl Jensen, Flemming Kjær, Jesper Koefoed, Lau Kramer, Lars Bo Langsted, Kaspar Linkis, Erik Overgaard, Henrik Rothe) finder, at en regulering i årsregnskabsloven bør underbygges med selskabsretlige regler *om rapportering til bestyrelsen vedrørende ledende personers* [\[64\]](#) *relationer til nærtstående, som selskabet har økonomiske transaktioner med.* Flertallet finder endvidere, at der skal rapporteres om ledende personers relationer til nærtstående familiemedlemmer, som selskabet har økonomiske transaktioner med. Derved sikres, at bestyrelsen har kendskab til, hvilke nærtstående parter og familiemedlemmer selskabet har transaktioner med. Bestyrelsen kan på den baggrund eventuelt vælge at føre særlig kontrol med disse transaktioner eller at sikre, at den pågældende ikke selv er involveret i transaktioner med den nærtstående part eller det nærtstående familiemedlem. Desuden vil det give et mere sikkert grundlag for, at oplysningerne i regnskabet bliver fuldstændige. Oplysningerne forudsættes at blive noteret i bestyrelsesprotokollen eller på anden vis, således at oplysningerne også er tilgængelige for revisionen.

Flertallet finder, at en sådan rapportering skal ske, så snart den pågældende bliver opmærksom på forholdet. Ikke mindst i store koncerner vil det kunne forekomme, at den pågældende ledende person i virksomheden først sent – eller måske slet ikke – bliver opmærksom på forholdet. Flertallet finder ikke, at der er behov for at foreslå en pligt til at undersøge, om der måtte være transaktioner, der gør, at der indtræder rapporteringspligt. Flertallet har herved særlig lagt vægt på, at der ikke vil være relevante risiko- eller misbrugs-situationer i tilfælde, hvor den pågældende ledende medarbejder ikke selv er bekendt med de faktiske forhold. Med hensyn til, hvilken personkreds der skal have pligt til at rapportere har flertallet taget udgangspunkt i udtrykket ”ledende personer”, idet dog 5 af udvalgets medlemmer (Mads Bryde Andersen, Vagn Greve, Lars Bo Langsted, Erik Overgaard, Henrik Rothe) finder, at kun den egentlige ledelse, dvs. direktion og bestyrelse, skal rapportere.

Et mindretal i udvalget (Helle Jahn, Lene Nielsen) kan ikke støtte et forslag om lovreguleret rapportering til bestyrelsen, som foreslået af flertallet.

Disse medlemmer er enige i, at virksomhederne nødvendigvis skal registrere transaktioner med nærtstående for at kunne opfylde oplysningspligten i årsregnskabet. En sådan pligt følger allerede af bogføringsloven, der kræver, at alle transaktioner registreres i virksomhedens bogføring. Endvidere er der krav om, at det sker hurtigst muligt, og at alle registreringer kan dokumenteres ved et bilag. I medfør af aktieselskabslovens § 54 (anpartsselskabslovens §§ 19 og 20) skal ledelsen (bestyrelsen) sørge for en forsvarlig organisation af selskabet. En bestemmelse i årsregnskabsloven som det foreslåede, jfr. afsnit 5.1, vil bevirke, at der er en pligt for ledelsen til at sørge for, at oplysningspligten i årsregnskabet kan opfyldes. I overensstemmelse hermed må ledelsen træffe de nødvendige beslutninger, herunder udarbejde interne retningslinier.

Mindretallet forudsætter, at en udvidet regulering, som foreslået af flertallet, vurderes i Testpanelet eller i et fokuspanel med henblik på at sikre, at ændringerne ikke vil være en unødigt byrde for erhvervslivet^[65].

Et andet mindretal i udvalget (Kirsten Mandrup) finder, at de gældende regler for nærtstående parter i finansielle virksomheder fungerer tilfreds-stillende. Udover de regler, som er fremhævet af det første mindretal (bogføringsloven og aktieselskabslovens § 54), kan følgende bestemmelser nævnes inden for det finansielle område:

En finansiell virksomhed under tilsyn må alene drive virksomhed omfattet af den af tilsynet meddelte tilladelse (koncession) samt accessorisk virksomhed til tilladelsen. Transaktioner, der falder inden for den af tilsynet meddelte tilladelse, men som på grund af risikoen for misbrug eller interessekonflikt kan være særlig betænkelige, er undergivet særlige krav i lovgivningen om godkendelse af enten Finanstilsynet eller bestyrelsen.

Finanstilsynet skal godkende en finansiell virksomheds engagement med virksomheder eller personer, som gennem aktiebesiddelse eller på anden måde direkte eller indirekte har en afgørende indflydelse på den finansielle virksomheds dispositioner, eller som er domineret af virksomheder eller personer med en sådan indflydelse.

Bestyrelsen i en finansiell virksomhed skal med indførelse i bestyrelsens forhandlingsprotokol godkende engagementer eller modtagelse af sikkerhedsstillelse fra bestyrelsesmedlemmer og direktører i den finansielle virksomhed eller selskaber, hvori den nævnte personkreds er direktører eller bestyrelsesmedlemmer. Tilsvarende gælder for engagementer med personer, der er nært knyttet til direktører ved ægteskab, slægts- eller svogerskab i ret op- eller nedstigende linie eller som søskende, og med selskaber, for hvilke sådanne personer er direktører. Engagementerne skal bevilges i henhold til sædvanlige forretningsbetingelser og på markedsbaserede vilkår. Der skal afgives erklæring herom i revisionsprotokollen, og direktionen og bestyrelsen skal i særlig grad overvåge forsvarligheden af disse engagementer.

Bestyrelsen i en finansiell virksomhed skal godkende retningslinier for koncerninterne transaktioner, hvorefter transaktioner mellem den finansielle virksomhed og et koncernforbundet selskab eller associeret selskab skal indgå på skriftligt grundlag og på markedsbaserede vilkår/omkostningsdækkende basis. Der skal være skriftlige forretningsgange, der sikrer, at transaktionerne efterfølgende kan fremfindes, dokumenteres, revideres, og at overholdelse af retningslinierne kan efterprøves. Der er udstedt en bekendtgørelse herom, jfr. afsnit 3.6. Der er desuden fremsat lovforslag, hvorefter også transaktioner, der indgår mellem den finansielle virksomhed og virksomheder eller personer, der direkte eller indirekte ejer 20% eller mere af kapitalandelene eller stemmerettighederne i den finansielle virksomhed, samt disses dattervirksomheder og associerede virksomheder er omfattet af bestemmelserne. Lovforslagene giver desuden mulighed for ophævelse af transaktioner indgået i strid med reglerne.

Der skal afgives erklæring om koncerninterne transaktioner i revisionsprotokollen, og der skal i årsregnskabet oplyses om karakteren, omfanget samt den anvendte prisfastsættelsesmetode i forbindelse med transaktioner og aftaler af større betydning mellem den finansielle virksomhed og de virksomheder, som er direkte eller indirekte forbundet med den finansielle virksomhed.

Herudover er der i tilsynslovgivningen fastsat et særligt forbud mod at direktører, vicedirektører, underdirektører og dermed ligestillede samt interne revisions- og vicerevisionschefer i en finansiell virksomhed for egen regning må udføre eller deltage i spekulationsforretninger. Det samme gælder for andre ledende medarbejdere med et særligt ansvar for fonds- eller valutafunktioner.

Endelig er der i tilsynslovgivningen som udgangspunkt et forbud mod, at direktører, vicedirektører, underdirektører og dermed ligestillede, interne revisions- og vicerevisionschefer samt filialbestyrere må eje eller drive selvstændig

erhvervsvirksomhed eller som bestyrelsesmedlem, funktionær eller på anden måde deltage i ledelsen eller driften af anden erhvervsvirksomhed end den finansielle virksomhed.

Ovenstående regler tilsikrer at beskytte den finansielle virksomhed mod overgreb eller misbrug fra ledende medarbejdere eller andre nærtstående parter. Reglerne for finansielle virksomheder er således på flere punkter mere vidtgående end de af flertallet foreslåede ændringer til selskabslovgivningen.

Det er dette mindretals opfattelse, at de eksisterende regler for finansielle virksomheder fungerer tilfredsstillende.

På denne baggrund mener dette mindretal ikke, at der er behov for yderligere regulering på området for så vidt angår finansielle virksomheder under tilsyn. Der er ikke herved taget stilling til, hvad der bør gælde for andre typer virksomheder.

Flertallet kan ikke på baggrund af ovennævnte mindretalsudtalelse tilslutte sig, at finansielle institutter under tilsyn skal undtages fra den foreslåede rapporteringsordning. Den af flertallet foreslåede ordning er ikke begrænset til koncerninterne transaktioner, men omfatter tillige transaktioner med virksomheder uden for koncernen. Tværtimod vil hovedparten af koncerninterne transaktioner formentligt falde uden for den foreslåede rapporteringsordning vedrørende konkrete transaktioner, jfr. neden for i dette afsnit, idet hovedparten af transaktioner inden for en koncern formentligt foretages som led i den normale forretningsmæssige drift, og derfor er uden for den foreslåede rapporteringsordning. Flertallet finder ikke, at de krav, der stilles til koncerninterne transaktioner inden for finansielle virksomheder, sikrer, at bestyrelsen for det pågældende finansielle institut får kendskab til transaktionen med deraf følgende mulighed for at følge transaktionen.

Et flertal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Susan Bramsen, Hans Henrik Brydensholt, Jørgen Christiansen, Michael Clan, Vagn Greve, Alexander Houen, Poul Dahl Jensen, Flemming Kjær, Jesper Koefoed, Lau Kramer, Lars Bo Langsted, Kaspar Linkis), dvs. hovedparten af de medlemmer, der tilslutter sig førstnævnte flertal om rapportering af *relationer* med nærtstående parter og familiemedlemmer, finder endvidere, at en sådan rapportering bør kombineres med en rapportering til bestyrelsen vedrørende *konkrete transaktioner*, som selskabet har med de nærtstående parter og familiemedlemmer. Uanset at en overholdelse af kravet om rapportering af relationer vil give en anledning for bestyrelsen til at spørge nærmere til det aktuelle forretningsmellemværende med den anden virksomhed eller med familiemedlemmet, finder flertallet, at en egentlig rapportering om efterfølgende transaktioner er nødvendig. Derved sikres, at bestyrelsen løbende får kendskab til transaktioner, der foretages efter rapporteringen om relationen til den nærtstående part eller til familiemedlemmet.

Dette flertal finder, at der bør være formelle krav, der sikrer, at bestyrelsen har et sådan kendskab. Flertallet finder dog samtidig, at en rapportering vedrørende alle transaktioner vil kunne være for byrdefuld at administrere, og at der primært er behov for en rapportering vedrørende forhold, der skiller sig ud i forhold til den almindelige løbende drift af selskabet.

Ved afgrænsningen af de transaktioner, hvor der skal ske løbende rapportering, har flertallet foretrukket at bruge en allerede kendt afgrænsning. RV 13 anfører intet vedrørende en kvalificering af de transaktioner, der skal medtages i regnskabet, og flertallet har derfor valgt at tage udgangspunkt i reglerne for udstedere af børsnoterede værdipapirer på Københavns Fondsbørs, hvorefter der kun er særlige pligter ved de transaktioner, der ikke foretages som et led i den "normale forretningsmæssige drift".

Flertallet finder således, at der kun skal ske løbende rapportering til bestyrelsen vedrørende konkrete transaktioner mellem nærtstående parter, når transaktionen ikke foretages som led i den "normale forretningsmæssige drift".

Det må konkret fortolkes, om en transaktion foretages som led i den normale forretningsmæssige drift. Man kan imidlertid opstille nogle formodningsregler. Flertallet finder, at *transaktioner inden for den normale forretningsmæssige drift* typisk kan være karakteriseret ved følgende: Transaktionen er én blandt mange ligeartede transaktioner, den konkrete type transaktion foretages hyppigt, og at der er tale om en ydelse til en nogenlunde fast markedsværdi. Alle transaktioner vedrørende køb, salg eller overførsler af varer eller tjenesteydelser til brug i virksomheden vil som hovedregel være et led i den normale forretningsmæssige drift.

Transaktioner uden for den normale forretningsmæssige drift er karakteriseret ved, at der er tale om mere enkeltstående transaktioner, der er ikke noget "transaktionsflow", og der er tale om individuelle ydelser uden objektiv markedsværdi.

Flertallet finder, at man ved at bruge begrebet den ”normale forretningsmæssige drift” har en passende standard for, hvad det er for en type transaktioner, der skal rapporteres om. Der er tale om et begreb, hvorefter en meget stor mængde transaktioner ikke skal rapporteres til bestyrelsen. Samtidig er man endnu et stykke fra den ”transaktionsstandard”, hvor bestyrelsen i henhold til aktieselskabslovens § 54, stk. 2, under alle omstændigheder skal involveres, jfr. formuleringen ”dispositioner, der efter selskabets forhold er af usædvanlig art eller stor betydning.”

Hvis man ser på de konkrete typer af transaktioner mellem nærtstående parter, der nævnes i RV 13, jfr. afsnit 3.2, vil følgende transaktioner som hovedregel være inden for den normale forretningsmæssige drift:

- Køb, salg og overførsel af varer og andre omsætningsaktiver
- Køb, salg og overførsel af serviceydelser

Endvidere vil følgende transaktioner som hovedregel være uden for den normale forretningsmæssige drift:

- Køb, salg og overførsel af fast ejendom og andre anlægsaktiver
- Leje- og leasingaftaler
- Overførsel af resultater fra forskning og udvikling
- Forhandler-, management-, royalty- og licensaftaler
- Garantier og sikkerhedsstillelser
- Lån
- Gældseftergivelse
- Modtagelse af indskud
- Indskud af egenkapital og tilbagebetaling heraf samt udlodning eller modtagelse af udbytte

Med hensyn til angivelsen i RV 13 af transaktioner vedrørende løn og vederlag, inkl. ikke kontante fordele, vil sådanne transaktioner kun være at betragte som uden for den normale forretningsmæssige drift, hvor ydelserne er enkeltstående og usædvanlige. Der kan være tale om ydelser som fri bolig eller bil eller andre ydelser, hvor der ikke er en rimelig sammenhæng mellem arbejdsydelsen og løn/vederlagsydelsen.

Det skal ligeledes bemærkes, at denne opdeling af transaktioner inden for og uden for den normale forretningsmæssige drift tager udgangspunkt i almindelige erhvervsmæssige virksomheder, og at opdelingen om nødvendigt skal justeres ved mere specielle typer virksomheder, f.eks. finansielle institutter.

I tillæg til afgrænsningen af, om en transaktion er inden for eller uden for den normale forretningsmæssige drift, har flertallet overvejet, om transaktioner mellem et moderselskab og dets helejede datterselskaber generelt skal undtages fra rapporteringsordningen. For denne undtagelse kunne tale, at der ikke er minoritetsaktionærer at tage hensyn til. Imidlertid er der stadig et tungtvejende kreditorhensyn, hvorfor flertallet har afstået fra at foreslå en sådan generel undtagelsesregel. Det er desuden flertallets opfattelse, at langt hovedparten af de transaktioner, der foretages inden for en koncern, foretages som led i den normale forretningsmæssige drift, og at transaktionerne allerede af den grund er uden for rapporteringsordningen.

Flertallet har endvidere overvejet, om der er behov for, at der skal ske en rapportering om transaktioner uden for den normale forretningsmæssige drift, også i de tilfælde hvor den, der disponerer, ikke er den, der har den nærtstående relation til handelspartneren, men hvor personen med den nærtstående relation bliver opmærksom på, at en sådan transaktion vil blive udført eller allerede er blevet udført. I sådanne situationer er misbrugsrisikoen mindre, men flertallet har valgt ud fra en helhedsbetragtning også at lade disse tilfælde være omfattet af forslaget. Begrundelsen for dette er især, at det kan være svært at afgrænse, hvornår personen med den nærtstående relation til handelspartneren egentligt selv er involveret i dispositionen. Afgrænsningsspørgsmålet opstår f.eks., hvor denne person opfordrer en anden i virksomheden til at foretage en disposition, men i øvrigt ikke blander sig i dispositionens gennemførelse.

Et mindretal i udvalget (Helle Jahn, Lene Nielsen, Erik Overgaard, Henrik Rothe) finder ikke, at der er behov for yderligere regulering på dette område, jfr. ovenfor.

Et andet mindretal i udvalget (Kirsten Mandrup) finder, at den særskilte regulering, der gælder på området for finansielle virksomheder under tilsyn, beskytter disse virksomheder, deres indskydere, forsikringstagere og kunder samt deres kreditorer og aktionærer mod transaktioner, som på grund af risiko for misbrug eller interessekonflikt

kan være særlig betænkelige eller risikofyldte, jfr. afsnit 3.6 og ovenfor i nærværende afsnit. Hertil kommer, at en finansiell virksomhed under tilsyn alene må drive virksomhed omfattet af den af tilsynet meddelte tilladelse (koncession) samt accessorisk virksomhed hertil. Sondringen mellem økonomiske transaktioner, der ligger inden for eller uden for den normale forretningsmæssige drift, er således ikke anvendelig for finansielle virksomheder. Transaktioner, som falder inden for den af tilsynet meddelte tilladelse, men som på grund af risiko for misbrug eller interessekonflikt kan være særlig betænkelige eller risikofyldte, er, som anført ovenfor i nærværende afsnit, undergivet særlige krav i lovgivningen om godkendelse af enten Finanstilsynet eller bestyrelsen. Der er ikke herved taget stilling til, hvad der bør gælde for andre virksomhedstyper.

Det har endvidere været overvejet i udvalget, om de forslag der fremsættes vedrørende rapportering, kan forventes gennemført i et acceptabelt omfang på baggrund af den foreslåede ændring af årsregnskabsloven og RV 13, således at en *egentlig lovregulering* ikke er nødvendig.

De flertal i udvalget, som går ind for henholdsvis en regulering vedrørende rapportering af relationer med nærtstående handelspartnere samt en regulering vedrørende en rapportering af transaktioner med sådannenærtstående uden for den normale forretningsmæssige drift, finder, at forslagene bør gennemføres som lov, og at der kun på den måde med sikkerhed vil blive etableret mere velfungerende og dækkende værneregler end de eksisterende. Selskabsmisbrug og selskabssammenbrud, der har sammenhæng med transaktioner med nærtstående, kan naturligvis ikke fuldstændigt afværges gennem lovgivning – dette kræver også at lovgivningen efterleves – men en effektiv lovgivning er efter flertallets vurdering en nødvendig forudsætning.

Det er også i overensstemmelse med tendensen i øvrigt, at væsentlige spørgsmål ikke reguleres uden for lovtekster. Det er bl.a. den løsning, der er valgt i forbindelse med fondsbørsreformerne, og som også er kommet til udtryk i visse af 1991- og 1992-ændringerne af årsregnskabsloven og aktieselskabsloven.

Samme tendens ses ved, at det i visse tilfælde er en lovmæssig pligt at følge regnskabsvejledninger. Derved ”ophøjes” disse vejledninger fra at være et udtryk for god regnskabsskik til at være en (om end indirekte) integreret del af lovgivningen. Det følger således af § 17 i Regler for udstedere af børsnoterede værdipapirer på Københavns Fondsbørs^[66], at børsnoterede selskaber skal aflægge regnskab i overensstemmelse med regnskabsvejledningerne, ligesom Erhvervs- og Selskabsstyrelsen i henhold til årsregnskabslovens § 64, stk. 5, kan fastsætte bestemmelser om, at det samme skal gøre sig gældende for statslige aktieselskabers årsregnskaber og koncernregnskaber, hvis dette er nødvendigt for at sikre en ligestilling mellem disse selskaber og selskaber, hvis aktier eller obligationer er optaget til notering på en fondsbørs.

De mindretal i udvalget, som er imod rapporteringordningerne, har anført, at virksomhederne skal have den nødvendige metodefrihed til at indpasse et oplysningskrav i sine eksisterende forretningsgange og registreringssystemer. Det er disse mindretals opfattelse, at kun såfremt der ikke er andre og mindre indgribende fremgangsmåder, bør regulering ske ved lov. Mindretallene forudsætter, at en udvidet regulering, som foreslået af flertallet, vurderes i Testpanelet eller i et fokuspanel med henblik på at sikre, at ændringerne ikke vil være en unødige byrde for erhvervslivet.

Udvalget har endvidere overvejet, om den af flertallet foreslåede rapportering skal kombineres med *en ordning, hvorefter bestyrelsen – så vidt muligt forudgående – skal godkende transaktioner med nærtstående*.

Virksomhederne kan sikre sig oplysninger om transaktioner med nærtstående på flere måder. De kan komme ind efterfølgende (f.eks. i forbindelse med bogføringen, hvor oplysningerne kan sammenholdes med listen over nærtstående) uden nærmere gennemgang. Der kan også – som foreslået af flertallet ovenfor – etableres en rapporteringsprocedure vedrørende transaktioner over en vis standard, således at disse rapporteringer kan gøres til genstand for drøftelse i bestyrelsen. Der kan imidlertid tillige – som et yderligere og mere indgribende tiltag – stilles krav om en egentlig godkendelsesprocedure, således at bestyrelsen forudgående skal godkende transaktioner over en vis størrelse med nærtstående.

Udvalget har overvejet, om en sådan egentlig godkendelsesprocedure vil være et velegnet middel til forebyggelse og opdagelse af kriminalitet, samt om byrderne ved en sådan regulering er rimelige i forhold til, hvad der opnås.

Der er enighed i udvalget om, at en sådan godkendelsesordning har en vis kriminalpræventiv effekt. Der er endvidere enighed om, at en sådan godkendelsesordning vil betyde en vis mængde ekstra administrative byrder for de omfattede virksomheder. Udvalget har ved sin vurdering af spørgsmålet afvejet disse to hovedhensyn over for

hinanden. Som momenter i den videre afvejning har udvalget blandt andet lagt vægt på følgende:

For en sådan godkendelsesordning taler blandt andet, at en formaliseret godkendelsesprocedure vil være egnet til at sikre, at bestyrelsen løbende forholder sig til transaktioner med nærtstående. Med hensyn til den kriminalpræventive effekt af en sådangodkendelsesprocedure kan bl.a. henvises til denne delbetæknings afsnit 2 for eksempler fra straffesager på dispositioner, hvor en godkendelsesprocedure måske kunne have forhindret dispositionen.

Imod en sådan godkendelsesordning taler blandt andet, at en sådan ordning vil medføre, at dispositioner, der i dag ikke behandles på bestyrelsesniveau, skal løftes op på dette niveau til en egentlig formaliseret behandling. Det vil betyde en ekstra administrativ byrde for virksomhederne, og vil i øvrigt gribe ind i bestyrelsens muligheder for selv at tilrettelægge sit arbejde.

Når henses til, at bestyrelsen via flertallets forslag om en rapporteringsordning er sikret et *kendskab* både til relationer og transaktioner (som ikke foretages som led i den normale forretningsmæssige drift) med nærtstående, har udvalget ikke villet foreslå en formaliseret obligatorisk godkendelsesordning. Der er herved lagt vægt på, at kendskabet til relationerne generelt og til de mere atypiske transaktioner er det mestessentielle. Når bestyrelsen har denne viden, kan det overlades til bestyrelsen selv at beslutte, om den vil foretage yderligere vedrørende transaktioner med nærtstående parter.

Udvalget har endvidere drøftet, om der skal etableres *et særligt registre-ringssystem (en transaktionsbog)* vedrørende rapporteringer til bestyrelsen om relationer med nærtstående og vedrørende rapporteringspligtige transaktioner med nærtstående parter (dvs. transaktioner uden for den normale forretningsmæssige drift).

Udvalget har i den forbindelse overvejet, om der findes alternativer til en sådan "transaktionsbog" med henblik på at sikre ovennævnte oplysninger, således at der er sikkerhed for, at disse oplysninger kan indgå i regnskabsaflæggelsen og danne basis for revision.

Udvalget har herunder overvejet, om det kan gøres til et krav for et selskabs forretningsorden, at der skal ske registrering af ledende personers nærtstående relationer med virksomheder, med hvilke selskabet har økonomiske transaktioner, og herudover overlade det til selskabet selv at bestemme, hvordan denne registrering skal ske. Det følger af aktieselskabslovens § 56, stk. 4, at bestyrelsen ved en forretningsorden skal træffe nærmere bestemmelser om udførelsen af sit hverv. Af § 56, stk. 5, nr. 1 – 10, fremgår det, at for børsnoterede aktieselskaber og for statslige aktieselskaber er der en række krav om, hvad forretningsordenen nærmere skal indeholde. Andre typer aktieselskaber skal ikke overholde sådanne særlige krav. Udvalget finder, at man med rimelighed kunne tilføje yderligere en bestemmelse under § 56, stk. 5, som vedrørte, at forretningsordenen for børsnoterede og statslige aktieselskaber – udover det allerede anførte indhold – endvidere skal indeholde en bestemmelse om, at der skal ske registrering af nærtstående parter. Det ville derimod ikke løse problemet for andre typer selskaber.

Udvalget finder ikke, at det vil være hensigtsmæssigt at udstrække et sådant krav til også at vedrøre andre aktieselskaber. Hvis dette blev gennemført, ville der være et ulogisk modsætningsforhold mellem på den ene side at pålægge "almindelige selskaber" det ene krav til deres forretningsorden, at den skal indeholde en bestemmelse om registrering af nærtstående parter, og på den anden side den lange række af krav til de børsnoterede og statslige selskabers forretningsorden. Dette kan ikke løses ved, at alle kravene til børsnoterede og statslige selskaber udstrækkes til også at gælde for andre selskaber. Børsnoterede og statslige aktieselskaber er en særlig type selskaber, der som selskaber typisk er af en vis overordnet størrelse, og for de børsnoterede selskaber med det særlige kendetegn, at de er medlem af en fondsbørs, hvorfor det generelt – i modsætning til andre selskaber – findes hensigtsmæssigt at formulere særlige krav til indholdet af deres forretningsorden.

En anden mulighed kunne være at følge den model, der gælder for den finansielle sektor med hensyn til koncerninterne transaktioner, jfr. afsnit 3.6. De omfattede institutter skal i henhold til § 6 i bekendtgørelsen om koncerninterne transaktioner have forretningsgange, der sikrer, at transaktioner efterfølgende kan fremfindes og dokumenteres, at der efterfølgende kan foretages revision af transaktionerne og dokumentationen herfor, samt at overholdelse af retningslinierne^[67] kan efterprøves. Det er følgelig overladt til institutterne selv nærmere at bestemme, hvordan disse krav kan opfyldes.

Der er enighed i udvalget om, at bestyrelsen skal kunne gøre sig bekendt med relationer med nærtstående parter, ligesom bestyrelsen skal kunne gøre sig bekendt med transaktioner med nærtstående parter, dvs. at relationer og

transaktioner med nærtstående parter skal være dokumenterbare.

Udvalget finder, at i det omfang der foreslås en rapporteringspligt vedrørende *relationer* med nærtstående parter, skal rapporteringen registreres. Dette skal ske ved, at rapporteringen nedfældes skriftligt, således at bestyrelsen kan fremfinde den igen. Registreringen kan ske i bestyrelsesprotokollen eller i en anden brugbar registrant. Det samme gør sig gældende for den type *transaktioner* med nærtstående parter, der er forbundet med en rapporteringspligt, dvs. transaktioner uden for den normale forretningsmæssige drift.

Et flertal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Susan Bramsen, Hans Henrik Brydenscholt, Vagn Greve, Alexander Houen, Poul Dahl Jensen, Lars Bo Langsted, Kaspar Linkis, Erik Overgaard, Henrik Rothe) finder, at der udover denne registrering (i bestyrelsesprotokol eller anden registrant) ikke er behov for lovbestemmelser om andre særlige registre-ringer af forholdet til nærtstående parter.

To medlemmer (Helle Jahn, Lene Nielsen) finder som oven for nævnt ikke, at der skal være nogen form for lovkrav om registrering, ligesom de to af udvalgets medlemmer (Erik Overgaard, Henrik Rothe), som går ind for rapportering af relationer, men ikke af transaktioner med nærtstående parter, i overensstemmelse hermed kun finder, at der skal være lovkrav om registrering af *relationer* til nærtstående parter. Ét medlem (Kirsten Mandrup) finder ikke, at der er behov for yderligere registreringskrav for finansielle virksomheder under tilsyn, som allerede er særskilt reguleret på området. For disse typer af virksomheder gælder specielle regler om, at revisionen skal afgive erklæring i revisionsprotokollen om, hvorvidt de af bestyrelsen bevilgede engagementer til og modtagen sikkerhedsstillinger fra bestyrelsesmedlemmer eller direktører samt selskaber, hvori disse er direktører eller bestyrelsesmedlemmer, er bevilget i henhold til virksomhedens sædvanlige forretningsbetingelser og på markedsbaserede vilkår. På tilsvarende vis skal revisionen afgive erklæring om koncerninterne transaktioner i revisionsprotokollen. Der er ikke derved taget stilling til øvrige virksomhedstyper.

Der er i selskabet en pligt til at registrere de enkelte transaktioner, ligesom bestyrelsen er underlagt en almindelig pligt til at sørge for en forsvarlig organisation af selskabets virksomhed, jfr. aktieselskabslovens § 54, stk. 1. At indføre en transaktionsbog ved siden af disse almindelige pligter forekommer overflødigt.

Flertallet finder, at der bør være metodefrihed for selskabet med hensyn til, hvordan bestyrelsen vil sikre sig, at oplysninger om relationer til og transaktioner med nærtstående parter er tilgængelige.

Flertallet finder således, at ovennævnte pligter er tilstrækkelige til at sørge for, at oplysninger om relationer og transaktioner med nærtstående parter kan fremfindes. Eksempelvis kan bestyrelsen bede direktionen om at fremfinde transaktioner med nærtstående parter.

Derudover finder flertallet, at det næppe vil have den store effekt at indføre et krav om transaktionsbog. I de tilfælde, hvor medlemmer af ledelsen selv medvirker til uregelmæssige transaktioner, kan man næppe forvente indberetninger. I tilfælde uden for disse situationer bør man erindre, at store dispositioner skal godkendes af bestyrelsen og derfor allerede i dag skal fremgå af bestyrelsesprotokollen.

Flertallet finder desuden, at hvis der foreslås en sådan registrering, bør forslaget vurderes i Testpanelet eller i et fokuspanel med henblik på at sikre, at ændringerne ikke vil være en unødigt byrde for erhvervslivet.

Et mindretal i udvalget (Jørgen Christiansen, Michael Clan, Flemming Kjær, Jesper Koefoed, Lau Kramer) finder, at relationer til og transaktioner (uden for den normale forretningsmæssige drift) med nærtstående parter skal registreres i en "transaktionsbog", og at denne bog skal forelægges på bestyrelsesmøderne, således at disse oplysninger let kan komme til bestyrelsens kendskab i en mere samlet form.

Mindretallet finder, at hvis det overlades til selskabet selv, hvordan transaktioner med nærtstående efterfølgende kan fremfindes og dokumenteres, skabes der et mindre entydigt registreringsspor, end hvis transaktionerne indføres i en transaktionsbog. Den almindelige pligt efter bogføringsloven til at registrere alle transaktioner vedrører alene transaktionen og ikke dens eventuelle sammenhæng med nærtstående parter.

En ordning med en transaktionsbog vil sikre, at oplysningerne foreligger løbende som en del af virksomhedernes regnskabssystem, som tillige hermed er reviderbare. En transaktionsbog vil give selskabet en effektiv mulighed både for at kunne konstatere og for at kunne fremfinde transaktioner mellem nærtstående parter. Et sådan regelsæt indebærer naturligvis ikke nogen garanti for, at reglerne følges, men konstatering af manglende overholdelse må forventes at medføre, at ledelsen (eller revisor, hvis det konstateres i forbindelse med revisionen) nærmere

kontrollerer, om de ikke rapporterede transaktioner er ansvarspådragende, herunder eventuelt strafbare.

Hvor selskabet selv skal give oplysninger, f.eks. ved koncerninterne transaktioner, må det påhvile ledelsen i de respektive selskaber at få disse oplysninger indført.

Mindretallet finder ikke, at en transaktionsbog skal være forbundet med særlige formkrav. Det vigtige er, at oplysningerne om nærtstående parter samles et enkelt sted i stedet for at figurere forskellige steder i selskabets registranter. Transaktionsbogen kan bestå af en simpel udskrift fra selskabets bogholderi over transaktionerne med nærtstående parter. Der behøver endvidere ikke at være tale om en fysisk bog - en IT-løsning kan være tilstrækkelig. Det centrale er blot, at oplysningerne ekstraheres fra selskabets bogholderi (og fra selskabets forskellige øvrige registranter), så de let kan forelægges bestyrelsen. I det omfang flertallets forslag om en rapporterings-ordning følges, vil oplysninger om nogle af transaktionerne (transaktioner uden for den normale forretningsmæssige drift) allerede findes i bestyrelsens forhandlingsprotokol (bestyrelsesprotokol). Som nævnt oven for vil det samme gøre sig gældende for oplysninger om relationer med nærtstående parter. Det vil således være forholdsvis simpelt at ekstrahere oplysningerne fra disse protokoller og samle dem i en transaktionsbog.

En pligt til at føre en transaktionsbog sikrer en let adgang for bestyrelsen til at have et løbende overblik over transaktioner med nærtstående parter. Mindretallet finder, at en "god bestyrelse" for at sikre sig overholdelse af aktieselskabslovens § 54 i mange tilfælde allerede vil etablere ordninger, der ligner den omtalte transaktionsbog. Mindretallet finder således, at et egentligt krav om et sådan registreringsspor i mange tilfælde vil kunne være en hjælp til "mindre gode bestyrelser". Dette registreringsspor vil således kunne bruges som løftestang til at sikre sig bestyrelsens opmærksomhed omkring den pågældende transaktion. For børsnoterede selskaber vil det endvidere være en fordel, at transaktionerne med nærtstående parter foreligger så tilgængeligt som muligt, idet der skal sendes besked til Københavns Fondsbørs straks efter transaktionens indgåelse.

Det forudsættes generelt, at ledelsens eller eventuelt revisors konstatering af, at der ikke er givet de krævede oplysninger om nærtstående parter, vil give anledning til en nærmere gennemgang af de aktuelle transaktioner. Afhængigt af om det konkret kan medføre strafansvar for ledelsen, skal revisor eventuelt give supplerende oplysninger i revisionspåtegningen.

4.4. Et ejerregister over større ejerandele

Ved siden af reglerne om blandt andet eventuelle rapporterings, godkendelses- og registreringsprocedurer, der ikke nødvendigvis altid vil blive administreret, så oplysningerne er fuldstændige, finder udvalget det væsentligt, at der findes et ejerregister i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, der indeholder tidsaktuelle oplysninger om større ejerandele (5 % og derover) m.v. i selskaber. Vedrørende den eksisterende regulering og det forslag, der er stillet om et sådan register af Koordineringsudvalget om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet mod det offentlige, henvises til afsnit 3.1.6.

Udvalget finder, at et offentligt tilgængeligt tidsaktuelt ejerregister over alle større aktie- og anpartsejere m.v. vil skabe større gennemsigtighed med hensyn til eventuelle nærtstående relationer til andre selskaber og vil kunne mindske muligheden for selskabsmisbrug.

Eksistensen af et sådan register vil i sig selv have en vis præventiv effekt, idet det vil mindske muligheden for at skjule, at der reelt er tale om transaktioner med nærtstående parter. Med den eksisterende registrering kan sådanne oplysninger ikke trækkes i Erhvervs- og Selskabsstyrelsens register, hvis der er tale om anpartsselskaber, eller hvis en storaktionær har solgt sin aktiepost inden årsberetningstidspunktet.

Registeret vil være et godt kontrolværktøj – såvel for ledelsen som for revisor – idet det, hvis nogle transaktioner forekommer atypiske, vil kunne anvendes til kontrol af, om der er tale om en nærtstående part, som bestyrelsen ikke er blevet underrettet om.

Udvalget finder således, at det af koordineringsudvalget foreslåede register vil udgøre et væsentligt supplement til den af flertallet foreslåede regulering vedrørende nærtstående parter.

4.5. Revision af oplysninger om nærtstående parter

Udvalget har mere generelt drøftet, om årsregnskabslovens § 61 h om ledelsens oplysninger til revisor, jfr. afsnit 3.4, er tilstrækkelig egnet til at sikre, at revisor får de nødvendige oplysninger om nærtstående parter.

Et flertal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Hans Henrik Brydensholt, Preben Bialas, Susan Bramsen, Jørgen Christiansen, Michael Clan, Vagn Greve, Alexander Houen, Poul Dahl Jensen, Flemming Kjær, Jesper Koefoed, Lau Kramer, Lars Bo Langsted, Kaspar Linkis, Erik Overgaard, Henrik Rothe) finder, at årsregnskabslovens § 61 h vedrørende ledelsens oplysninger til revisor også omfatter, at ledelsen skal oplyse revisor om transaktioner med nærtstående parter, i hvert fald hvis oplysningerne må antages at være af betydning for bedømmelsen af selskabet. Bestemmelsen er imidlertid bl.a. på grund af dens mere abstrakte karakter ikke den mest velegnede til at sikre dette. Det er desuden en forudsætning for anvendelsen af bestemmelsen, at ledelsen har alle oplysninger om transaktioner med nærtstående, herunder at der er tale om nærtstående. Med de nugældende regler er der ikke sikkerhed for, at alle relevante oplysninger er kendt af ledelsen og heller ikke for, at de er registreret således, at revisor har mulighed for at konstatere, at transaktionerne har været med nærtstående. Dertil kommer, at oplysningspligten kan komme i modstrid med det almindelige princip om, at der ikke er pligt til selvinkriminering. Er ledelsen eller nogle af dens medlemmer involveret i et egentligt misbrug i forbindelse med transaktioner med nærtstående, kan det ikke forventes, at § 61 h vil blive efterlevet, og det kunne derfor være hensigtsmæssigt, hvis det almindelige regnskabssystem indeholdt en løbende registrering, som er konstaterbar bl.a. på regnskabstidspunktet.

Et mindretal i udvalget (Helle Jahn, Lene Nielsen) finder, at årsregnskabslovens § 61 h er velegnet til at få oplysninger om alle væsentlige dispositioner ikke alene med nærtstående men generelt i forbindelse med revision. Bestemmelsen i § 61 h retter sig mod revisors behov i forbindelse med revision af årsregnskab m.v., således at et oplysningskrav i årsregnskabet om nærtstående parter automatisk vil medføre, at ledelsen får pligt til at give revisor de nødvendige oplysninger herom til brug for revisionen. Som et led i koncernrevisionen skal revisor identificere koncerninterne transaktioner, eksempelvis lån og mellemværender mellem selskaber inden for koncernen, med henblik på eliminering af mellemværender. Efter erklæringsbekendtgørelsens § 17 skal revisor lægge sin revision til rette, således at revisor bliver opmærksom på svig og andre uregelmæssigheder, som er af betydning for den normale regnskabsbruger. Hvis revisor i forbindelse med denne revision finder uregelmæssigheder, for hvilke ledelsen kan drages til ansvar, er det i henhold til erklæringsbekendtgørelsens § 6, stk. 2, nødvendigt at give supplerende oplysninger herom i revisionspåtegningen. Endvidere skal revisor oplyse i revisionspåtegningen, hvis han bliver opmærksom på ulovlige dispositioner mellem selskabet og ledelsesmedlemmer eller selskabsdeltagere. Har selskabet i årsregnskabet ikke oplyst om en sådan disposition eller taget konsekvensen i sin værdiansættelse af, at et ulovligt lån kan være nødlidende, er supplerende oplysninger ikke nok, men der skal tages forbehold. Desuden vil et almindeligt krav uanset de af flertallet satte begrænsninger i alle tilfælde udgøre endnu en skærpelse af kravene til selskabernes administration.

Et andet mindretal i udvalget (Kirsten Mandrup) tilslutter sig den første mindretalsudtalelse og tilføjer, at finansielle virksomheder allerede er særskilt reguleret på området, og at oplysningerne er tilgængelige for Finanstilsynet og revisionen, jfr. nærmere herom i afsnit 3.6 og 4.3.

Flertallet finder imidlertid, at dets forslag om rapportering af relationer til og visse transaktioner med nærtstående parter vil medføre, at der er et betydeligt bedre grundlag for at revidere oplysninger om nærtstående parter, end tilfældet er i dag, idet det dog bemærkes, at to af de medlemmer (Erik Overgaard, Henrik Rothe), der anføres under flertallet, ikke støtter en rap-porteringsordning vedrørende transaktioner med nærtstående.

Udvalget har overvejet, om revisor alene skal revidere regnskabets oplysninger om nærtstående parter, eller om revisor også skal inddrages i kontrol af den løbende registrering.

Udvalget finder, at såfremt der indføres en transaktionsbog, som foreslået af mindretallet, bør revisor tillige pålægges at kontrollere, at pligten til at føre transaktionsbogen overholdes.

Revisor har i forvejen efter årsregnskabslovens § 61 g, stk. 3, pligt til at påse, om bestyrelsen opfylder sine pligter med hensyn til førelse af bøger, fortegnelser m.v. Forslaget indebærer, at transaktionsbogen bliver omfattet af denne bestemmelse, uden at dette kræver yderligere lovregulering.

4.6. Begrebet ”nærtstående parter”

Det vil være nødvendigt, at begrebet ”nærtstående part” afgrænses, når det anvendes i lovtekster.

Lovgivningen indeholder i specielle sammenhænge en række regler om nærtstående, jfr. afsnit 3. I den i afsnit 3.2 omtalte bestemmelse i årsregn-skabslovens § 46 a[68] defineres nærtstående som ledelsesmedlemmer m.v. ved en henvisning til aktieselskabslovens § 115, stk. 1, og den tilsvarende bestemmelse i anpartsselskabslovens § 49, stk. 1.

Aktieselskabslovens § 115 indeholder i relation til lån m.v. en særlig beskrivelse af de aktuelle nærtstående. Låneforbudet vedrører ”aktionærer, anpartshavere, bestyrelsesmedlemmer eller direktører i selskabet eller et moderselskab til dette” samt ”den, der er knyttet til (en af disse personer) ved ægteskab eller ved slægtsskab i ret op- eller nedstigende linie, eller som på anden måde står den pågældende særligt nær”. Som det fremgår, har man valgt ikke udtømmende at definere, hvem der er nærtstående, men det sidste led var efter lovmotiverne særligt rettet mod samlevende.

Ved angivelsen af, hvilke familierelationer ledende personer skal give meddelelse om, hvis selskabet har økonomiske transaktioner med disse familiemedlemmer m.v., har udvalget valgt at bruge beskrivelsen i aktieselskabslovens § 115. Herudover finder udvalget, at definitionen i RV 13 er velegnet til afgrænsning af, hvad der skal forstås som en ”nærtstående part.”

Efter denne definition er personer eller virksomheder nærtstående parter, hvis den ene part direkte eller indirekte har bestemmende eller betydelig indflydelse på den anden parts driftsmæssige eller finansielle ledelse. Parter er endvidere nærtstående, når de er underlagt bestemmende eller betydelig indflydelse fra samme person eller virksomhed.

”Bestemmende indflydelse” defineres som nævnt som muligheden for at gennemtvinge beslutninger i en virksomhed, mens ”betydelig indflydelse” defineres som faktisk indflydelse på de driftsmæssige eller finansielle beslutninger i en virksomhed. Der opstilles en formodningsregel, hvorefter 20 % af stemmerettighederne formodes at udgøre betydelig indflydelse, medmindre det modsatte påvises.

Der henvises til afsnit 3.2 vedrørende de i udkastet angivne eksempler.

4.7. De omfattede transaktioner

For så vidt angår definitionen af en transaktion finder udvalget, at den i RV 13 anvendte definition også bør gælde for den foreslåede regulering.

I RV 13 defineres transaktioner mellem nærtstående parter som overførsel af aktiver eller forpligtelser, uanset om der er fastsat en pris herfor.

Der henvises til afsnit 3.2 vedrørende de i vejledningen angivne eksempler.

Udvalget har overvejet, om der i forbindelse med de anførte forslag skulle indlægges nogle begrænsninger, således at nogle (”mindre vigtige”) transaktioner ikke omfattes af den foreslåede regulering.

Som det følger af afsnit 4.2, har man ved forslaget om regnskabsoplysninger ikke formuleret nogen grænse (f.eks. et væsentlighedskriterium) for, hvilke transaktioner der skal omfattes.

Efter udvalgets opfattelse bør dagligdags transaktioner, der tilfældigvis foregår mellem nærtstående og sker på sædvanlige markedsvilkår, imidlertid ikke være omfattet af reguleringen, uanset de som sådan falder inden for definitionen af en transaktion. En transaktion kan imidlertid være at betragte som dagligdags for en virksomhed, men ikke dagligdags for en anden virksomhed. Dette kan i princippet medføre, at der i et selskab der modtager en ydelse fra et andet selskab (med nærtstående relationer til ledende personer i det første selskab) skal ske rapportering til bestyrelsen, mens den samme transaktion ikke skal føre til rapportering i det selskab, der leverer ydelsen.

Som det ligeledes følger af afsnit 4.3, har flertallet ved dets forslag om en rapporteringsordning vedrørende *transaktioner* valgt formuleringen indenfor eller uden for ”den normale forretningsmæssige drift” som kriterium for, om en transaktion skal omfattes af den foreslåede rapporterings-ordning. Den foreslåede

rapporteringsordning omfatter således kun en begrænset del af transaktionerne mellem nærtstående parter. Med hensyn til den foreslåede rapporteringsordning vedrørende *relationer* til nærtstående parter har flertallet ikke foreslået en tilsvarende afgrænsning af ordningen.

[61] Betænkning nr. 1371/1999 om udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten samt om hæleri og anden efterfølgende medvirken.

[62] Jfr. § 17 i Regler for udstedere af børsnoterede værdipapirer på Københavns Fondsbørs og årsregnskabslovens § 64, stk. 5.

[63] Der ses således bort fra specifikke oplysninger som f.eks. om ulovlige aktionær- og anpartshaverlån, selv om sådanne oplysninger kan være væsentlige.

[64] Se afsnit 2 vedrørende hvad der forstås ved en ledende person.

[65] Erhvervsministeriets Testpanel er et panel, der vurderer administrative konsekvenser af generel lovgivning. Fokuspaneler er ad hoc paneler med repræsentanter for virksomheder, der omfattes af en ny regulering, hvor de valgte virksomheder vurderer reguleringens konsekvenser

[66] Der har hjemmel i lov om værdipapirhandel § 19, stk. 1, nr. 3 og § 19, stk. 2.

[67] Af § 5 følger det, at institutterne skal udarbejde skriftlige retningslinier for koncerninterne transaktioner, medmindre transaktionerne er ubetydelige, og at retningslinierne som minimum skal indeholde oplysninger om, hvem instituttet har koncerninterne transaktioner med, vilkårene for transaktionerne, omkostningsfordelingsmetode og øvrige forhold af væsentlig betydning.

[68] Tilgodehavender eller sikkerhedsstillelse for selskabets eller moderselskabets ledelsesmedlemmer og deres nærtstående samt andre virksomhedsdeltagere og deres nærtstående skal oplyses.

KAPITEL 5 - UDVALGETS FORSLAG MED BEMÆRKNINGER

Der henvises til afsnit 4 vedrørende udvalgets overvejelser.

5.1. Regnskabsoplysninger om nærtstående parter

Udvalget foreslår følgende indhold til en bestemmelse i årsregnskabsloven:

”Der skal oplyses omselskabets transaktioner med nærtstående parter, herunder transaktionernes overordnede indvirkning på regnskabet. I tilknytning hertil skal der gives oplysninger, såfremt transaktionerne ikke er sket på sædvanlige markedsvilkår.”

Den endelige formulering vil skulle tilpasses den nye årsregnskabslov, idet udvalget under hensyntagen til, at årsregnskabsloven er under revision, har valgt ikke at tage stilling til, hvor bestemmelsen skal placeres.

Bemærkninger:

Den foreslåede nye bestemmelse har til formål at forbedre omfanget og kvaliteten af de oplysninger vedrørende selskabets transaktioner med nærtstående parter, der er tilgængelige for udenforstående regnskabslæsere (eksempelvis potentielle aktionærer, långivere eller handelspartnere).

Oplysningerne i 1. pkt. giver udenforstående en generel mulighed for at vurdere, om selskabets struktur er således, at de finder selskabet egnet til at investere i, yde lån til, have samhandel med m.v. Hvilken betydning sådanne oplysninger har, vil afhænge af den udenforståendes egne vurderinger.

Udtrykket ”transaktionernes overordnede indvirkning på regnskabet” er valgt for at give de omfattede virksomheder størst mulig valgfrihed med hensyn til, hvordan oplysningerne gives. Det vil afhænge af de konkrete transaktioners art og omfang, om den bedst egnede form er en samlet generel beskrivelse eller en mere talmæssig, eventuelt

specificeret, opstilling.

Udtrykket ”nærtstående parter” dækker personer eller virksomheder, hvor den ene part direkte eller indirekte har bestemmende eller betydelig indflydelse på den anden parts driftsmæssige eller finansielle ledelse samt parter, der er underlagt bestemmende eller betydelig indflydelse fra samme person eller virksomhed.

”Bestemmende indflydelse” foreligger, hvis der er mulighed for at gennemtvinge beslutninger i en virksomhed, mens ”betydelig indflydelse” er faktisk indflydelse på de driftsmæssige eller finansielle beslutninger i en virksomhed. Ofte, men ikke nødvendigvis, vil 20 % af stemmerettighederne udgøre betydelig indflydelse. I tvivlstilfælde må der foretages en konkret afvejning af indflydelsens omfang.

”Transaktion” er en overførsel af aktiver eller forpligtelser, uanset om der er fastsat en pris herfor. Mere bagatelagtige transaktioner mellem nærtstående, der sker på sædvanlige markedsvilkår, er ikke omfattet af reguleringen, hvis der er tale om ”dagligydelser” (uanset de som sådan falder inden for definitionen af en transaktion). Dette kan i visse tilfælde betyde, at den ene af parterne i en transaktion skal oplyse om transaktionen i henhold til 1. pkt., mens dette ikke er tilfældet for den anden part, idet en transaktion, som for den ene part er en ”dagligydelse”, ikke nødvendigvis skal betragtes som sådan af den anden part.

Oplysningerne i 2. pkt. skal gives, fordi transaktioner, der sker på ikke markedsmæssige vilkår, hyppigt vil indebære, at der sker en udhuling af selskabsformuen (når de ikke er til selskabets fordel), eller at et særligt gunstigt resultat (når de er til selskabets fordel) ikke nødvendigvis kan forventes fremover.

”Markedsmæssige vilkår” er vilkår, til hvilke en aftale mellem indbyrdes uafhængige parter indgås.

Uanset hvor bestemmelsen placeres i årsregnskabsloven, foreslår udvalget, at bestemmelsen nævnes i årsregnskabslovens straffebestemmelse.

5.2. Rapporterings- og registreringsprocedurer

For de neden for nævnte forslag gælder, at en henvisning til de foreslåede bestemmelser (aktieselskabslovens § 53 a og anpartsselskabslovens § 19 a) foreslås indsat i lovenes straffebestemmelser.

5.2.1. Rapportering

Et flertal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Susan Bramsen, Hans Henrik Brydensholt, Jørgen Christiansen, Michael Clan, Vagn Greve, Alexander Houen, Poul Dahl Jensen, Flemming Kjær, Jesper Koefoed, Lau Kramer, Lars Bo Langsted, Kaspar Linkis, Erik Overgaard, Henrik Rothe) foreslår, at der som ny § 53 a, stk. 1, 1. og 2.pkt., i aktieselskabsloven indsættes følgende:

§ 53 a. Har [ledende personer] [medlemmer af ledelsen] i et selskab direkte eller gennem andre fysiske eller juridiske personer bestemmende eller betydelig indflydelse i en andenvirksomhed, skal de give meddelelse herom til selskabets bestyrelse, hvis selskabet har økonomiske transaktioner med virksomheden. De skal desuden give meddelelse til selskabets bestyrelse, hvis selskabet har økonomiske transaktioner med personer, som den pågældende er knyttet til ved ægteskab, ved slægtskab i ret op- eller nedstigende linie, eller som på anden måde står den pågældende særlig nær.

Blandt de medlemmer, der udgør flertallet, finder *nogle medlemmer* (Preben Bialas, Susan Bramsen, Hans Henrik Brydensholt, Jørgen Christiansen, Michael Clan, Alexander Houen, Poul Dahl Jensen, Flemming Kjær, Jesper Koefoed, Lau Kramer, Kaspar Linkis), at alle ”ledende personer” skal give meddelelse, mens *andre medlemmer* (Mads Bryde Andersen, Vagn Greve, Lars Bo Langsted, Erik Overgaard, Henrik Rothe) finder, at kun den egentlige ledelse, dvs. direktion og bestyrelse, skal give meddelelse.

Et mindretal i udvalget (Helle Jahn, Lene Nielsen) kan ikke tiltræde flertallets forslag, jfr. afsnit 4.3.

Et andet mindretal i udvalget (Kirsten Mandrup) kan ikke tiltræde flertallets forslag for så vidt angår finansielle virksomheder under tilsyn, som allerede er særskilt reguleret på området. Reglerne for finansielle virksomheder under tilsyn er på flere punkter mere vidtgående end det af flertallet fremsatte forslag, jfr. afsnit 3.6 og 4.3. Der er ikke herved taget stilling til andre virksomhedstyper.

Bemærkninger:

De foreslåede § 53 a, stk. 1, 1. og 2. pkt., i aktieselskabsloven har til formål at sikre, at [ledende personer] [medlemmer af ledelsens] *relationer* til nærtstående parter, med hvilke selskabet har økonomiske transaktioner (forretningsmæssige forbindelser), løbende rapporteres til selskabets bestyrelse, så denne er bekendt med relationen. I denne sammenhæng skal der rapporteres både om nærtstående relationer til virksomheder, som selskabet har forretningsmæssige forbindelser med, ligesom der altid skal rapporteres til bestyrelsen, hvis selskabet har forretningsmæssige forbindelser til den pågældendes nære familie m.v. Dette er med til at styrke gennemsigtigheden i selskabet.

Der kan forekomme tilfælde, hvor den samme situation er dækket både af 1. og 2. pkt., dvs. hvor [den ledende person] [medlemmet af ledelsen] har bestemmende eller betydelig indflydelse i en virksomhed, der er ejet af den pågældendes nære familie m.v., men da udvalget har fundet, at de nære familierelationer m.v. i alle tilfælde skal meddeles bestyrelsen, hvis selskabet har forretningsmæssige forbindelser med disse personer, er der formuleret en separat bestemmelse derom. Formuleringen har samme indhold som aktieselskabslovens § 115, stk. 1, 2. pkt., vedrørende forbud mod lån eller sikkerhedsstillelse til aktionærs o.a. nærtstående familie m.v.

Udtrykket ”ledende personer” er bredere end ”ledelsen”. Udtrykket dækker personer, herunder bestyrelses- og direktionsmedlemmer, der individuelt eller tilsammen har indflydelse på og ansvar for planlægning, gennemførelse og kontrol af aktiviteterne i selskabet.

”Bestemmende indflydelse” foreligger, hvis der er mulighed for at gennemtvinge beslutninger i en virksomhed, mens ”betydelig indflydelse” er faktisk indflydelse på de driftsmæssige eller finansielle beslutninger i en virksomhed. Ofte, men ikke nødvendigvis, vil 20 % af stemmerettighederne udgøre betydelig indflydelse. I tvivlstilfælde må der foretages en konkret afvejning af indflydelsens omfang.

”Transaktion” er en overførsel af aktiver eller forpligtelser, uanset om der er fastsat en pris herfor. Mere dagligdags transaktioner mellem nærtstående, der sker på sædvanlige markedsvilkår, er ikke omfattet af reguleringen, hvis der er tale om ”dagligydelse” (uanset de som sådan falder inden for definitionen af en transaktion). Dette kan i visse tilfælde betyde, at den ene af parterne i en transaktion skal give meddelelse i henhold til stk. 1, 1. pkt., mens dette ikke er tilfældet for den anden part, idet en transaktion, som for den ene part er en ”dagligydelse”, ikke nødvendigvis skal betragtes som sådan af den anden part.

Formuleringen i 2. pkt. om ”på anden måde står den pågældende særlig nær” er primært rettet mod samlevende.

Et flertal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Susan Bramsen, Hans Henrik Brydensholt, Jørgen Christiansen, Michael Clan, Vagn Greve, Alexander Houen, Poul Dahl Jensen, Flemming Kjær, Jesper Koefoed, Lau Kramer, Lars Bo Langsted, Kaspar Linkis) foreslår endvidere, at der som ny § 53 a, stk. 1, 3. pkt, i aktieselskabsloven, indsættes en bestemmelse med følgende ordlyd:

”De skal endvidere løbende give meddelelse til bestyrelsen om enhver transaktion med virksomheder og personer nævnt i 1. og 2. pkt., der ikke foretages som led i selskabets normale forretningsmæssige drift.”

Et mindretal i udvalget (Helle Jahn, Lene Nielsen, Erik Overgaard, Henrik Rothe) kan ikke tiltræde flertallets forslag, jfr. afsnit 4.3.

Et andet mindretal i udvalget (Kirsten Mandrup) kan ikke tiltræde forslaget for så vidt angår finansielle virksomheder, som allerede er særskilt reguleret på området, jfr. afsnit 3.6 og 4.3. Der er ikke herved taget stilling til, hvad der bør gælde for andre typer af virksomheder.

Bemærkninger:

Den foreslåede § 53 a, stk. 1, 3. pkt., i aktieselskabsloven har til formål at sikre, at *transaktioner*, der ikke foretages som led i den normale forretningsmæssige drift, kommer til bestyrelsens kendskab. Det forudsættes, at meddelelsen (rapporteringen) skal ske, umiddelbart efter, at [den ledende person] [medlemmet af ledelsen] får kendskab til transaktionen. Bestemmelsen har et kriminalpræventivt sigte, ligesom der ved bestemmelsen tages hensyn til minoritetsaktionærs og kreditorers interesser.

Der skal ikke ske rapportering til bestyrelsen vedrørende alle forretningsmæssige forbindelser. For det første udeholdes - ligesom ved stk. 1, 1. pkt. - visse ”dagligydelser”. Desuden er rapporteringspligten begrænset til transaktioner, der ikke foretages som led i den normale forretningsmæssige drift.

Transaktioner, der foretages som led i den normale forretningsmæssige drift, er karakteriseret ved, at den konkrete type transaktion foretages hyppigt, og at der er tale om en ydelse til en nogenlunde fast markedsværdi. Alle transaktioner vedrørende køb, salg eller overførsler af varer eller tjenesteydelser til brug i virksomheden vil som hovedregel være en del af den normale forretningsmæssige drift. Uden for den normale forretningsmæssige drift vil normalt være mere enkeltstående og individuelle transaktioner uden objektiv markedsværdi.

Består den forretningsmæssige forbindelse mellem selskabet og den anden virksomhed eller det nære familiemedlem m.v. alene i en enkelt transaktion, der ikke foretages som led i selskabets normale forretningsmæssige drift, skal der kun gives én meddelelse, uanset både 1. eller 2. pkt samt 3. pkt. i § 53 a, stk. 1, er opfyldt.

Flertallet (dvs. de flertal der går ind for henholdsvis rapportering af relationer og/eller transaktioner) foreslår, at der som ny § 53 a, stk. 2, i aktieselskabsloven indsættes følgende bestemmelse:

Stk. 2. Meddelelsen efter stk. 1 gives, når [den ledende person] [medlemmet af ledelsen] får kendskab til transaktionen.

Bemærkninger:

Udtrykket ”får kendskab til transaktionen” er tiltænkt at dække både den situation, hvor personen, som har relationen til den nærtstående handelspartner, selv udfører dispositionen med denne, og den situation, hvor dispositionen udføres af en anden person i virksomheden. I den førstnævnte situation forekommer det ikke helt rammende at tale om, at rapporterings-pligten indtræder på det tidspunkt, hvor den pågældende ”får kendskab til transaktionen”, men dette udtryk er valgt, for at begge de ovennævnte situationer kan være dækket af den samme formulering.

Formuleringen ”kendskab til” betyder i øvrigt, at der er tale om et forsætsdelikt. Flertallet har fundet, at et uagtsomhedsdelikt vil kunne ramme for bredt på det foreslåede område. Uden en formulering om ”kendskab” ville der også kunne straffes for uagtsomhed, jfr. straffelovens § 19.

Med hensyn til de objektive betingelser for tidspunktet for rapporterings-pligtens indtræden skal der rapporteres, så snart kendskabet til transaktionen opnås. Hvor [den ledende person] [medlemmet af ledelsen] selv har udført dispositionen, har vedkommende naturligvis haft kendskab til dispositionen før selve udførelsen, og rapporteringen skal således også foretages før udførelsen. Hvor det omvendt er en anden person, der udfører dispositionen, er det meget tænkeligt, at [den ledende person] [medlemmet af ledelsen] først efter dispositionens gennemførelse opnår kendskabet, og således kan rapporteringen først ske på dette tidspunkt. Det er således ikke et objektivi krav, at rapporteringspligten skal være opfyldt inden transaktionens gennemførelse.

I det omfang *flertallet* (dvs. de flertal, der går ind for rapportering af henholdsvis relationer og/eller transaktioner) foreslår ny lovgivning indsat som aktieselskabslovens § 53 a, foreslås tilsvarende lovgivning indsat som anpartsselskabslovens § 19 a.

5.2.2. Registrering

Et mindretal i udvalget (Jørgen Christiansen, Michael Clan, Flemming Kjær, Jesper Koefoed, Lau Kramer) foreslår endvidere, at der i fortsættelsen af den under afsnit 5.2.1 nævnte § 53 a, stk. 1, i aktieselskabsloven, indsættes følgende stk. 3:

Stk. 3. Meddelelser til bestyrelsen i henhold til stk. 1 skal indføres i en særlig transaktionsbog.

Mindretallet foreslår endvidere, at der indsættes et tilsvarende stk. 3 i den foreslåede § 19 a i anpartsselskabsloven.

Et flertal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Susan Bramsen, Hans Henrik Brydesholt, Vagn Greve, Alexander Houen, Helle Jahn, Poul Dahl Jensen, Lars Bo Langsted, Kaspar Linkis, Kirsten Mandrup, Lene Nielsen,

Erik Overgaard, Henrik Rothe) kan ikke tiltræde mindretallets forslag, jfr. afsnit 4.3.

Bemærkninger:

I den foreslåede § 59 a, stk. 3, er indsat et krav om, at der skal oprettes en transaktionsbog, der skal indeholde meddelelserne om relationer med de nærtstående parter og om transaktioner (uden for den normale forretningsmæssige drift) med disse.

Bestemmelsen har til formål – ud over at udgøre et oplysningsgrundlag ved udfærdigelsen af årsregnskabet – at styrke gennemsigtigheden inden for selskabet med hensyn til eksistensen af nærtstående parter og transaktioner med disse, således at selskabet kan træffe beslutninger på det bedst oplyste grundlag. Dette gøres ved, at oplysningerne om nærtstående parter samles et centralt sted i stedet for at figurere forskellige steder i selskabets registranter. Derved har bestyrelsen let adgang til oplysningerne. Det forudsættes, at oplysningerne indføres i transaktionsbogen, så snart de har været meddelt bestyrelsen.

Ordet ”bog” skal forstås i bred betydning. Der er ingen nærmere formkrav med hensyn til, hvad der skal forstås ved en bog. Den sammenhængende registrering kan også etableres med en IT-løsning.

Bestyrelsens pligt til at føre en transaktionsbog med de omtalte oplysninger skal forstås således, at bestyrelsen ligeledes er forpligtet til, at de omtalte oplysninger er gengivet korrekt i transaktionsbogen.

Det skal samtidig fremhæves, at den foreslåede transaktionsbog vil blive omfattet af årsregnskabslovens § 61 g, stk. 3, i henhold til hvilken selskabets revisor skal påse, hvorvidt bestyrelsen overholder sin pligt til at føre bøger, fortegnelser og protokoller.

Den foreslåede bestemmelse vil således styrke både den interne og den eksterne kontrol med selskabets transaktioner med nærtstående parter.

5.2.3. Sammenfatning af forslagene om rapporterings- og registreringspro-cedurer

Den foreslåede bestemmelse ser herefter ud som nedenfor anført, idet flertallets forslag er skrevet med almindelig tekst, og mindretallets forslag er indsat med markeringen [], hvor dette er muligt. Det bemærkes, at to af udvalgets medlemmer ikke finder, at der skal indsættes en § 53 a. Ét af udvalgets medlemmer finder ikke, at bestemmelsen skal gælde for finansielle virksomheder under tilsyn, men har i øvrigt ikke taget stilling til bestemmelsen. To andre af udvalgets medlemmer finder ikke, at § 53 a, stk. 1, 3. pkt., skal medtages i bestemmelsen.

§ 53 a. Har ledende personer [medlemmer af ledelsen] i et selskab direkte eller gennem andre fysiske eller juridiske personer bestemmende eller betydelig indflydelse i en anden virksomhed, skal de give meddelelse herom til selskabets bestyrelse, hvis selskabet har økonomiske transaktioner med virksomheden. De skal desuden give meddelelse til selskabets bestyrelse, hvis selskabet har økonomiske transaktioner med personer, som den pågældende er knyttet til ved ægteskab, ved slægtsskab i ret op- eller nedstigende linie, eller som på anden måde står den pågældende særlig nær. De skal endvidere løbende give meddelelse til bestyrelsen om enhver transaktion med virksomheder og personer nævnt i 1. og 2. pkt., der ikke foretages som led i selskabets normale forretningsmæssige drift.

Stk. 2. Meddelelsen efter stk. 1 gives, når den ledende person [medlemmet af ledelsen] får kendskab til transaktionen.

[Stk. 3. Meddelelser til bestyrelsen i henhold til stk.1 skal indføres i en særlig transaktionsbog.]

5.3. Et ejerregister over større ejerandele

Udvalget finder, at det er et væsentligt supplement til udvalgets forslag, at der etableres et ejerregister i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, der indeholder tidsaktuelle oplysninger om større ejerandele (5 % og derover) m.v. i selskaber. Udvalget kan således støtte det forslag om et offentligt register med dette indhold, som Koordineringsudvalget om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet mod det offentlige har fremsat.

BILAG 1

Transfer pricing-illustrationer

(M=moderselskab , D=datterselskab):

Eks. 1 (stemmeret)

/Da M kun har 50 % af stemmeretten i D 2, anses M kun for direkte eller indirekte at besidde 25% af stemmerne i D1./

Da M kun har 50 % af stemmeretten i D 2, anses M kun for direkte eller indirekte at besidde 25 % af stemmerne i D1.

Eks. 2 (stemmeret)

/M kontrollerer D2 og anses for direkte eller indirekte at besidde 75 % af stemmerne i D1/

M kontrollerer D2 og anses for direkte eller indirekte at besidde 75 % af stemmerne i D1.

Eks. 3 (koncernforbundne)

/Transaktioner mellem D1 og D2 er omfattet af reglerne./

Transaktioner mellem D1 og D2 er omfattet af reglerne.

Eks. 4 (koncernforbundne)

/Transaktioner mellem D1 og D2 er omfattet af reglerne./

Transaktioner mellem D1 og D2 er omfattet af reglerne.

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 22. september 2000

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 2000

KAPITEL 1 - INDLEDNING

1.1. Udvalgets nedsættelse og kommissorium

Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet blev nedsat den 21. oktober 1997.

Udvalgets opgave er beskrevet således i kommissoriet:

”Udvalget skal have til opgave at fremkomme med forslag, der kan tage højde for den udvikling, som de ændrede økonomiske kriminalitetsmønstre og den moderne teknologi fører til.

Med henblik på en sådan forstærket indsats mod den ny tids kriminalitet skal udvalget gennemgå straffelovens berigelsesforbrydelser samt vurdere behovet for skærper af strafniveauet for økonomisk kriminalitet, herunder i forhold til andre forbrydelsestyper.

Udvalget skal behandle særlovgivningen, herunder navnlig behovet for ændringer af skatte- og afgiftslovgivningen med henblik på at imødegå økonomisk kriminalitet. Også selskabslovgivningen, hvidvasklovgivningen og den finansielle lovgivning skal behandles i denne sammenhæng. Endvidere skal de internationale tiltag på området, herunder i EUregi, indgå i arbejdet.

Udvalget skal tillige overveje længere forældelsesfrister på en række områder.

Af andre spørgsmål, der kan behandles, er revisorernes rolle, medvirken af sagkyndige dommere ved sagernes behandling ved domstolene og en øget forskningsindsats vedrørende forebyggelse og bekæmpelse af økonomisk kriminalitet.

Udvalgets anden opgave bliver at gennemgå navnlig straffeloven og retsplejeloven med henblik på at sikre tidssvarende bestemmelser om datakriminalitet.

Gennemgangen skal således bl.a. omfatte straffelovens bestemmelser om urigtige erklæringer og dokumentfalsk og om industrispionage.

Endvidere skal udvalget vurdere de kriminalitetsformer, som informationssamfundet, herunder de elektroniske opslagstavler, giver mulighed for.

Udvalget skal også overveje ændringer af retsplejelovens regler om indgreb i meddelelseshemmeligheden i lyset af de nye telekommunikationsformer.

Endelig skal udvalget vurdere, hvordan ressourcerne anvendes bedst muligt i kampen mod den økonomiske kriminalitet.”

1.2. Udvalgets sammensætning

Formand

Landsdommer Hans Henrik Brydensholt
Østre landsret

Øvrige medlemmer

Professor, dr. jur. Mads Bryde Andersen
Københavns Universitet

Afdelingschef Preben Bialas
Told- og Skattestyrelsen

Kontorchef Susan Bramsen
Fødevareministeriet

Landsdommer Bent Carlsen
Dommerforeningen (til juli 1999)

Direktør Jørgen Christiansen
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Politimester Michael Clan
Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet (til december 1999)

Politimesterforeningen (fra december 1999)

Professor, lic. jur. Vagn Greve
Københavns Universitet

Fuldmægtig Alexander Houen
Skatteministeriet (fra december 1998)

Fuldmægtig Annemette Vestergaard Jacobsen
Skatteministeriet (til oktober 1998)

Fuldmægtig Helle Jahn
Erhvervsministeriet (fra august 1998)

Kommitteret Poul Dahl Jensen
Justitsministeriet

Statsadvokat Flemming Kjær
Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet
(fra december 1999)

Statsautoriseret revisor Jesper Koefoed
Foreningen af Statsautoriserede Revisorer

Juridisk direktør, advokat Lau Kramer
Foreningen Registrerede Revisorer FRR

Fuldmægtig Lisbeth Krener
Erhvervsministeriet (til august 1998)

Advokat, dr. jur. Sysette Vinding Kruse
Advokatrådet (til marts 1999)

Forskningslektor Lars Bo Langsted
Aalborg Universitet

Landsdommer Kaspar Linkis
Dommerforeningen (fra juli 1999)

Kontorchef Kirsten Mandrup
Økonomiministeriet

Politimester Annemette Møller
Politimesterforeningen (til december 1999)

Konsulent Lene Nielsen
Dansk Industri

Advokat Erik Overgaard
Advokatrådet

Generalsekretær Henrik Rothe
Advokatrådet (fra marts 1999)

Sekretariat

Vicestatsadvokat Ulla Høg
Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

Kst. statsadvokatassessor Jens Madsen
Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

Fuldmægtig Birgitte Grønborg Juul
Justitsministeriet (til marts 1998)

Fuldmægtig Lennart Houmann
Justitsministeriet (fra marts 1998)

1.3. Udvalgets arbejde

Udvalget har på baggrund af kommissoriets emner nedsat 7 arbejdsgrupper, der udarbejder rapporter til udvalget til brug for udvalgets beslutninger og forslag. Arbejdsgrupperne er opdelt således:

Arbejdsgruppe 1 : Udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten.
(Formand : Ulla Høg)

Arbejdsgruppe 2 : Straffeloven.
(Formand : Vagn Greve)

Arbejdsgruppe 3 : Særlovgivningen.
(Formand : Ulla Høg)

Arbejdsgruppe 4 : Rådgivere.
(Formand : Lars Bo Langsted)

Arbejdsgruppe 5 : Domsforhandling m.v.
(Formand : Bent Carlsen til juli 1999, Kaspar Linkis fra juli 1999)

Arbejdsgruppe 6 : Datakriminalitet.
(Formand : Mads Bryde Andersen)

Arbejdsgruppe 7 : Forskning
(Formand : Lars Bo Langsted)

Udvalget har besluttet, at det afgiver delbetænkninger, når en emnekreds er færdigbehandlet, således at udvalgets indstillinger løbende kan gøres til genstand for de videre politiske overvejelser. Udvalget har herved især lagt vægt på, at nogle af de behandlede spørgsmål skal behandles i flere arbejdsgrupper, og at en betænkning vedrørende samtlige af de i kommissoriet nævnte problemstillinger derfor først ville kunne foreligge på et meget senere tidspunkt end færdiggørelsen af en del af de indeholdte problemstillinger.

Udvalget har tidligere afgivet følgende delbetænkninger:

Delbetænkning I om udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten samt om hæleri og anden efterfølgende medvirken.

Delbetænkning II om børnepornografi samt om IT-efterforskning.

Delbetænkning III om rådgiveres rolle ved bekæmpelse af økonomisk kriminalitet.

Denne delbetænkning bygger på en delrapport fra *arbejdsgruppe 3* om særlovgivningen, der har behandlet spørgsmålet om transaktioner mellem nærtstående parter i en delarbejdsgruppe med følgende sammensætning:

Vicestatsadvokat Ulla Høg (formand)
Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

Fuldmægtig Alexander Houen (fra december 1998)
Skatteministeriet

Fuldmægtig Annemette Vestergaard Jacobsen (til oktober 1998)
Skatteministeriet

Fuldmægtig Helle Jahn (fra august 1998)
Erhvervs- og Selskabsstyrelsen

Fagkonsulent Torben Jørgensen
Foreningen Registrerede Revisorer FRR

Statsautoriseret revisor Jesper Koefoed
Foreningen af Statsautoriserede Revisorer

Fuldmægtig Lisbeth Krener (til august 1998)
Erhvervs- og Selskabsstyrelsen

Kst. statsadvokatassessor Jens Madsen
Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

1.4. Resumé

Betænkningen behandler spørgsmålet om at indsætte særlige bestemmelser i regnskabs- og selskabslovgivningen vedrørende transaktioner mellem nærtstående parter med henblik på, at sådanne transaktioner kommer klart til udtryk i regnskabet og på, at ledelsen løbende er opmærksom på sådanne transaktioner.

I *kapitel 2* nævnes forskellige eksempler fra straffesager, hvor transaktioner mellem nærtstående parter har været centrale, og udvalget afgrænser det område, der behandles i denne delbetænkning.

I *kapitel 3* gennemgås reguleringen i dag. Gennemgangen vedrører de selskabsretlige regler, de regnskabsmæssige regler, de fondsretlige regler, de revisionsmæssige regler, momslovens regler, reglerne for finanssektoren, de børsretlige regler og de skatteretlige regler.

I *kapitel 4* behandles udvalgets overvejelser og forslag.

Udvalget foreslår, at der indsættes en bestemmelse i årsregnskabsloven om, at der skal oplyses om transaktioner

med nærtstående parter, herunder disses overordnede indvirkning på regnskabet. Udvalget foreslår endvidere, at det særskilt skal oplyses, såfremt transaktionerne ikke er sket på sædvanlige markedsvilkår.

Et flertal i udvalget foreslår endvidere, at der i aktieselskabsloven og anpartsselskabsloven indsættes bestemmelser om, at ledende personer i et selskab skal give meddelelse til bestyrelsen, såfremt de direkte eller gennem andre fysiske eller juridiske personer har bestemmende eller betydelig indflydelse i virksomheder, selskabet har økonomiske transaktioner med (1. pkt. i bestemmelsens stk. 1). Ligeledes skal der gives meddelelse til bestyrelsen, hvis selskabet har økonomiske transaktioner med personer, som den pågældende ledende person er knyttet til ved ægteskab, ved slægtsskab i ret op- eller nedstigende linie, eller som på anden måde står den pågældende særlig nær (2. pkt. i bestemmelsens stk. 1). En mindre del af flertallet finder dog, at pligten ikke skal påhvile ”ledende personer” men ”medlemmer af ledelsen”, dvs. kun direktion og bestyrelse.

Et andet flertal foreslår endvidere en bestemmelse (3. pkt. i bestemmelsens stk. 1) om, at ledende personer eller medlemmer af ledelsen i selskabet skal give meddelelse til bestyrelsen om transaktioner med virksomheder eller personer, hvor de har den i 1. eller 2. pkt., anførte indflydelse, hvis transaktionen ikke foretages som led i den normale forretningsmæssige drift. Flertallene for stk. 1 foreslår desuden et stk. 2 til bestemmelsen, hvorefter den ledende person eller medlemmet af ledelsen skal give den nævnte meddelelse, når vedkommende får kendskab til transaktionen.

Forskellige mindretal i udvalget kan ikke tiltræde flertallenes forslag. Et mindretal i udvalget finder, at forslagene ikke skal gælde for finansielle virksomheder, hvor de gældende regler fungerer tilfredsstillende og på flere punkter er mere vidtgående end de af flertallene foreslåede ændringer.

Et mindretal i udvalget foreslår tillige en bestemmelse (stk. 3 i ovennævnte bestemmelse) om, at de af flertallene foreslåede meddelelser til bestyrelsen skal registreres på en måde, der muliggør et samlet udtræk af denne type oplysninger (en transaktionsbog).

Kapitel 5 indeholder udvalgets forslag med bemærkninger.

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 22. september 2000

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 2000

KAPITEL 2 - PROBLEMSTILLINGEN

Transaktioner mellem nærtstående parter er et potentielt risikoområde set i relation til spørgsmålet om at beskytte selskabsformuen mod misbrug. Transaktionerne kan være meget forskelligartede (f.eks. egentlig handel, lån, sikkerhedsstillelse, gældseftergivelse (eller tilbagebetaling på favorable vilkår), atypisk høje lejebetalinger eller vederlag i forbindelse med forhandler, management, royalty- eller licensaftaler).

Selv om de fleste transaktioner mellem nærtstående parter utvivlsomt sker på et fuldt korrekt grundlag, der ikke adskiller sig fra selskabets transaktioner med andre parter, har transaktioner mellem nærtstående parter i en række tilfælde været aktuelt i forbindelse med store sager om især skyldnersvig eller mandatsvig/bedrageri til skade for mindretaksaktionærer, investorer og kreditorer, typisk i forbindelse med (eller opdaget i forbindelse med) selskabssammenbrud.

I straffesager har transaktioner mellem nærtstående parter bl.a. vist sig på følgende måder:

- Koncerninterne handler til urealistiske priser (ofte kombineret med, at denne avancei strid med reglerne konstateres i koncernregnskabet) eller helt fiktive handler.
- Transaktioner mellem selskab og ledelse eller hovedaktionær eller af dem dominerede selskaber til urealistiske priser eller helt fiktive handler.
- Transaktioner indbyrdes mellem selskaber, der ejes eller domineres af samme person, til urealistiske priser eller helt fiktive handler.
- Lån fra selskabet til nærtstående parter.

Som konkrete nyere eksempler på sådanne straffesager kan nævnes:

Østre landsrets dom af 25/9 1996: Et af forholdene vedrørte, at en af de tiltalte, der havde fuldmagt til at disponere økonomisk i et aktieselskab, som beskæftigede sig med byggeprojekter, fra en byggeprojektkonto overførte 3 mio. kr. til et af ham ejet aktieselskab, der var byggeprojektet uvedkommende. Den tiltalte blev dømt for overtrædelse af straffelovens § 278.

Østre landsrets dom af 18/3 1998: En af de tiltalte blev dømt for overtrædelse af straffelovens § 280 ved som direktør i et aktieselskab, der derved påførtes et tab på 3,5 mio. kr., at have ladet dette købe misligholdte pantebreve af et andet aktieselskab, hvor den tiltalte var direktør og bestyrelsesmedlem. I et andet af sagens forhold blev samme tiltalte dømt for overtrædelse af straffelovens § 280 ved som direktør og bestyrelsesmedlem i et aktieselskab at have ladet dette selskab købe for ca. ¾ mio. kr. inventar i et hotel tilhørende et andet selskab, hvor han var direktør og bestyrelsesmedlem, uanset at genstandene var omfattet af kreditforeningens pant for et allerede misligholdt lån.

Østre landsrets dom af 18/9 1998 (UfR 1998.1752 Ø): 3 ledende medarbejdere i en koncern blev fundet skyldige i groft bedrageri. En del af det mest omfattende forhold drejede sig om, at 2 af lederne fra regnskabsåret 1985/86 til regnskabsåret 1988/89 forbedrede et amerikansk datterselskabs og dermed koncernens primære driftresultat og egenkapital ved fiktive indtægter fra omfattende fiktive handler med partier af fjer og dun mellem det amerikanske datterselskab og diverse modulselskaber. Modulselskaberne fremstod udadtil som uafhængige udenlandske handelspartnere, men selskaberne blev styret af koncernledelsen, og var således reelt en del af koncernen. Handlerne betød, at koncernregnskabet årligt blev ulovligt forbedret med mere end 100 mio. kr. Desuden havde en af lederne taget aktiv del i udførelsen af fiktive maskinhandler inden for koncernen, hvorved der skabtes store

fiktive valutagevinster. De fiktive maskinhandler påvirkede positivt koncernregnskabet for regnskabsåret 1987/88 med ca. 100 mio. kr.

Københavns byrets dom af 9/12 1998 (anket): En af de tiltalte ejede personligt et aktieselskab (A/S 1), som havde en bestemmende aktiepost i et andet aktieselskab (A/S 2), hvor T var arbejdende bestyrelsesformand. I et af sagens forhold blev den tiltalte dømt for overtrædelse af straffelovens § 280, idet T havde ladet selskaber i A/S 2-koncernen udbetale 2,4 mio. kr. i success fees til A/S 1 vedrørende en ikke afsluttet aktiehandel, hvis gennemførelse var tvivlsom, og 2,1 mio. kr. til A/S 1 til dækning af omkostninger til den tiltaltes valgkamp. I et andet forhold blev den tiltalte dømt for overtrædelse af straffelovens § 283, stk. 1, nr. 3, idet den tiltalte havde overdraget kunst til en af ham stiftet fond i udlandet mod betaling i form af gældsbreve på i alt 26 mio. kr., der var afdragsfrie indtil videre, ligesom der ikke blev stillet sikkerhed og senere blev givet afkald på ydelser på gældsbrevene.

Endvidere kan nævnes, at der i flere byretsdomme er dømt for forhold, hvor en ledende person i en virksomhed har accepteret betaling af leverandørfakturaer fra virksomheder, som den pågældende selv ejede eller dominerede, uanset faktureringen ikke dækkede reelle ydelser.

Sådanne sager har givet anledning til overvejelser om muligheden for at opdage transaktionerne på et tidligere tidspunkt, idet de hidtil ofte først er opdaget i forbindelse med en virksomheds endelige sammenbrud.

Problemstillingen, der behandles af udvalget, er afgrænset til tiden før en eventuel konkurs. De konkursretlige sider af problemstillingen vurderes således ikke af udvalget. De skatteretlige regler vedrørende nærtstående parter gennemgås kort, idet denne regulering indgår i overvejelserne, men den skatteretlige regulering gøres ikke til genstand for særskilte overvejelser.

Udvalgets overvejelser vedrører alene de personer i virksomheden, der har en vis overordnet position i virksomhedshierarkiet, der indebærer en legal adgang til at træffe mere omfattende dispositioner for denne. Den personkreds, der herefter er aktuel, er afgrænset ved udtrykket ”ledende personer” i virksomheden. Udtrykket ”ledende personer” er bredere end ”ledelsen”. Udtrykket dækker personer, herunder bestyrelses- og direktionsmedlemmer, der individuelt eller tilsammen har indflydelse på og ansvar for planlægning, gennemførelse og kontrol af aktiviteterne i selskabet [1]. Som det fremgår nedenfor af afsnit 4.3 og 5.2.1, er der dog nogle af udvalgets medlemmer, der finder, at de forslag, der diskuteres, kun skal vedrøre den egentlige ledelse, dvs. direktion og bestyrelse.

Udvalget har taget udgangspunkt i, at det er væsentligt, at reglerne om f.eks. dispositionsret, habilitet, anvendelsesformål m.v. er udformet således, at risikoen for misbrug af selskabsformuen begrænses mest muligt, såfremt reglerne overholdes. Imidlertid viser ikke mindst de større straffesager om misbrug af selskabsformuen – hvor bl.a. nogle af de ovennævnte transaktioner har været foretaget – at flere af disse bestemmelser er blevet overtrådt. I mange sager har dele af selskabets ledelse og selskabets revisor ikke, eller først sent i forløbet, kunnet afdække, at der var tale om misbrug af selskabsformuen.

Man kan på denne baggrund overveje, om der kan etableres yderligere værn mod misbrug, således at ledelsen i endnu højere grad får mulighed for at forhindre eller opdage misbrug, samt at revisor får bedre mulighed for gennem sin revision at opdage misbrug. Det må endvidere i forbindelse hermed vurderes, om eventuelle yderligere byrder, der pålægges selskaber ved sådanne yderligere værnregler, er rimelige, når de afvejes mod, hvad der kan opnås ved reglerne. Der må ved denne afvejning især lægges vægt på, at hovedparten af transaktioner med nærtstående parter ikke indebærer særlige risici for selskaber eller deres kreditorer. Transaktioner med nærtstående parter er sædvanligt forekommende i både dansk og internationalt erhvervsliv og foregår i de fleste tilfælde på helt acceptabel vis.

Der må på den anden side også lægges vægt på, at transaktioner med nærtstående parter er et område, der både på nationalt og internationalt plan (ikke mindst det skatteretlige plan) er genstand for en stigende regulering dels gennem regnskabsoplysninger for at informere investorer m.fl. i tilfælde, der ikke som udgangspunkt udgør misbrug, dels gennem eksempelvis transfer pricing regler for at undgå skatteunddragelse.

Der må også lægges vægt på, at selskabssystemerne og de særlige hæftelsesregler forudsætter, at selskabsformuen ikke udhules ved uretmæssige transaktioner. Med den centrale rolle, selskaber har i den danske erhvervsstruktur, er det væsentligt, at der er tillid til, at selskabsformen (med den manglende personlige hæftelse [2]) ikke i sig selv

medfører særlige økonomiske risici på grund af uretmæssig reduktion af selskabsformuen gennem handler med nærtstående parter.

Udvalget har først set på, hvad der findes af værnsregler i lovgivningen, jfr. afsnit 3. Udvalget har i den forbindelse også set på, hvad der er eller vil blive reguleret i regnskabsvejledninger fra Foreningen af Statsautoriserede Revisorer. Dette har ikke mindst sammenhæng med, at der for børsnoterede selskaber er pligt til at aflægge regnskab i overensstemmelse med regnskabsvejledninger[3].

Udvalget har derefter overvejet, i hvilket omfang der er behov for yderligere reguleringer, jfr. afsnit 4. Disse overvejelser har især været koncentreret om dels interne værnsregler – f.eks. interne oplysningsregler vedrørende transaktioner med nærtstående, eventuelt kombineret med krav om forhåndsgodkendelse og transaktionsbog[4] – og eksterne oplysningsregler – regnskabsoplysninger om transaktioner med nærtstående. I forbindelse hermed har udvalget set på spørgsmålet om revision af oplysninger om transaktioner med nærtstående.

[1] En lignende afgrænsning findes i bank- og sparekasselovens § 19 om spekulationsfor-retninger, der ved siden af direktører, underdirektører m.v. nævner ”andre ledende medarbejdere”.

[2] Der findes dog i dansk retspraksis tilfælde af ansvarsgennembrud. Erik Werlauff behandler dette spørgsmål indgående i Selskabsmasken, Gads Forlag, 1991, s. 31 ff., hvor han bl.a. har henvisninger til retspraksis. Der nævnes, at i nordisk retspraksis kendes der ansvarsgennembrud i tilfælde af alvorlig underkapitalisering af selskabet. Der nævnes også andre forhold, der kan begrunde gennembrud. I engelsk retspraksis er gennembrud f.eks. særligt nærliggende, hvor krav af offentligretlig karakter ellers ville gå tabt som følge af retssubjektiviteten.

[3] Jfr. § 17 i Regler af 1/9 1998 for udstedere af børsnoterede papirer på Københavns Fondsbørs (udstedt i medfør af værdipapirhandellovens § 19).

[4] Regler af denne type er effektive, hvor ledelsen reelt har en kontrolfunktion, men har ingen selvstændig effekt i enkeltmandsselskaber.

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 22. september 2000

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 2000

KAPITEL 3 - REGULERINGEN I DAG

I kriminalitetsmæssig sammenhæng har transaktioner mellem nærtstående parter, som nævnt i afsnit 2, i en række tilfælde været et problem. Når man ser på de værnsregler, der findes i dag, er det imidlertid ikke alene de regler, der gælder specifikt for transaktioner mellem nærtstående parter, der har interesse. Det er også uden disse særlige bestemmelser et centralt led i den selskabsretlige regulering, at selskabsformuen skal beskyttes mod enhver form for misbrug^[5].

Det er forudsat i de eksisterende regler, at der ikke må disponeres til skade for selskabet. F.eks. er det nøjere angivet, hvilke nærmere betingelser der gælder for udbytte og udlodning, og der er (bortset fra lån til et moderselskab) forbud mod lån til aktionærer, anpartshavere, ledelse m.v. Lovgivningen indeholder endvidere bestemmelser, der i et vist omfang giver mulighed for at vurdere, om der er tale om en handel mellem nærtstående parter. Ligeledes findes der bestemmelser om konkrete oplysningskrav vedrørende nærtstående parter, jfr. afsnit 3.2. Derimod indeholder hverken aktieselskabsloven, anpartsselskabsloven, årsregnskabsloven eller årsregnskabsbekendtgørelsen ^[6] generelle regler om oplysninger om handel mellem nærtstående parter. Den nugældende lovgivning har således ikke som udgangspunkt, at al handel med nærtstående parter generelt skal kunne aflæses i regnskabet af alle regnskabslæsere.

Som omtalt i afsnit 2 er transaktioner med nærtstående parter i almindelighed hverken atypiske eller odiøse, og spørgsmålet om eventuel yderligere regulering er derfor ikke et spørgsmål om, hvorvidt sådan handel skal begrænses, men alene et spørgsmål om, hvorvidt gennemsigtigheden kan gøres tilstrækkelig stor til, at misbrugsrisikoen kan reduceres tilfredsstillende. Et nært forhold mellem parterne kan indebære risiko for, at transaktioner sker på ikke sædvanlige forretningsbetingelser^[7], således at selskabets finansielle interesser skades.

Oven for i afsnit 2 er nævnt nogle transaktionstyper, der kan være risikotruende, samt nogle typiske eksempler fra straffesager på transaktioner mellem nærtstående parter. De angivne transaktioner er ikke udtømmende, idet også mange andre transaktioner mellem nærtstående parter kan skade selskabets finansielle stilling, hvis de ikke udføres på sædvanlige forretningsbetingelser.

3.1. De selskabsretlige regler

Formuen i et selskab kan blandt andet beskyttes ved at fastlægge præcise rammer for, hvilke dispositioner selskabsledelsen – og eventuelt også ledende medarbejdere – og dens nærtstående kan udføre i relation til selskabet. Disse rammer kan f.eks. fastlægges i ledelsens ansættelseskontrakter samt i instruksen eller forretningsordenen for henholdsvis direktion og bestyrelse.

De grundlæggende lovregulerede principper, der beskytter selskabsformuen, kommer i dag blandt andet til udtryk i selskabslovgivningens regler om henholdsvis tegning, attestation, habilitet og utilbørlige dispositioner.

3.1.1. Angivelse af ledelsens kompetence og ansvar

En direktørs kompetence og ansvar vil typisk være indføjret i direktørkontrakten, som bliver indgået ved tiltrædelsen. Mange virksomheder har endvidere en form for instruks. Graden af formalisering af instruksen

varierer dog meget, således at det primært er ved lidt større virksomheder, at formaliseringsgraden er høj. I virksomhedens regler vedrørende attestations og tegning kan desuden i nogle tilfælde være indarbejdet bestemmelser om kompetence og ansvar.

Den overordnede ramme for direktionens kompetence følger af aktieselskabslovens § 54, stk. 2[8], hvorefter direktionen varetager den daglige ledelse af selskabet og herved skal følge de retningslinier og anvisninger, som bestyrelsen har givet. Den daglige ledelse omfatter ikke dispositioner, der efter selskabets forhold er af usædvanlig art eller stor betydning. Sådanne dispositioner kan direktionen kun foretage efter særlig bemyndigelse fra bestyrelsen, medmindre bestyrelsens beslutning ikke kan afventes uden væsentlig ulempe for selskabets virksomhed. Bestyrelsen skal i så fald snarest muligt underrettes om den trufne disposition. Werlauff[9] angiver en (ikke udtømmende) liste over sådanne særlige dispositioner. Blandt eksemplerne på listen kan nævnes en direktørs indtræden i direktion eller bestyrelse i anden virksomhed i ind- eller udland, køb eller salg af fast ejendom eller indgåelse, opsigelse eller ophævelse af lejemål vedrørende fast ejendom, der bruges af selskabet selv.

Af aktieselskabslovens § 56, stk. 4, fremgår det, at bestyrelsen ved en forretningsorden skal træffe nærmere bestemmelse om udførelsen af sit hverv. For ikke børsnoterede selskaber indeholder lovgivningen ingen forskrifter om forretningsordenens indhold. En forretningsorden kan indeholde bestemmelser om mødeafholdelse e.l., herunder hvor ofte der skal afholdes møde, stemmeafgivelse på møder, regler om quorum m.v. Der kan tillige være anført oplysningsforpligtelser for de enkelte bestyrelsesmedlemmer: Forpligtelse til at oplyse om en eventuel aktieandel i selskabet og i koncernforbundne selskaber, forpligtelse til at give meddelelse (som kan indføres i en købs- og salgsbog) om erhvervelse eller afhændelse af aktieandele, forpligtelse til at lade besiddelser af aktier i selskabet og i koncernforbundne selskaber være noteret på eget navn i aktiebogen og forpligtelse til ved indtrædelse i bestyrelsen at give oplysninger til forhandlingsprotokollen om ledelseshverv i andre danske aktieselskaber (bortset fra 100% ejede datterselskaber). Sidstnævnte oplysningskrav vedrørende ledelseshverv i andre danske aktieselskaber følger specifikt af aktieselskabslovens § 49, stk. 6. Bestemmelsen gælder ikke hverv i anpartsselskaber, fonde m.v. Bestemmelsen gælder desuden kun ved indtrædelsen i bestyrelsen, og der foreligger således ikke et krav om ajourføring af oplysningerne i forhandlingsprotokollen.

3.1.2. Tegning

De generelle regler om tegningsret følger af aktieselskabslovens § 60 og § 61. Af § 60, stk. 1 og stk. 2, følger det, at det er medlemmer af bestyrelsen og direktionen, der repræsenterer selskabet udadtil, og at selskabet forpligtes ved retshandler, som på selskabets vegne indgås af den samlede bestyrelse eller af et medlem af bestyrelsen eller af en direktør[10]. Af § 60, stk. 3, fremgår det, at tegningsretten i vedtægterne kan begrænses således, at den kun kan udøves af flere medlemmer af ledelsen i forening eller af et eller flere bestemte medlemmer hver for sig eller i forening. Den samlede bestyrelses tegningsret kan ikke begrænses efter stk. 3.

Aktieselskabslovens § 61, stk. 1, indeholder to undtagelser til det almindelige princip om, at selskabet er forpligtet af retshandler, der er indgået af dets tegningsberettigede. Den første undtagelse vedrører den situation, at de tegningsberettigede har handlet i strid med de begrænsninger i deres tegningsret, som er fastsat i aktieselskabsloven. Der sigtes blandt andet her til lovens præceptive regler om, at visse dispositioner skal foretages af generalforsamlingen (forhøjelse af aktiekapital, godkendelse af årsregnskab, vedtægtsændring, beslutning om likvidation m.v.), samt at visse dispositioner er forbudte. Den anden undtagelse vedrører de tilfælde, hvor retshandelen falder uden for selskabets formål, og selskabet godtgør, at trediemanden var i ond tro derom.

Ved siden af tegningsreglerne gælder de almindelige fuldmagtsregler (stillingsfuldmagt m.v.).

Personer, som ikke er bestyrelsesmedlemmer eller direktører i selskabet, har ikke og kan ikke ved bestemmelser i vedtægterne eller på anden måde gives tegningsret, men også for disse gælder de almindelige fuldmagtsregler. Der er desuden særlige regler om prokurister[11].

3.1.3. Attestation

Spørgsmålet om attestations er primært et spørgsmål om skriftlighed med hensyn til eventuelle handler mellem nærtstående parter for at opnå så høj grad af gennemsigtighed som muligt vedrørende retshandler, som selskabet er involveret i.

Der findes ikke nogen generel regel om, at ledelsen eller personer med dominerende indflydelse i selskabet skal give oplysninger om eventuelle interesser i virksomheder eller personer, der samhandles med[12].

I selskabslovgivningen findes der imidlertid regler om skriftlighed vedrørende selskabets retshandler med visse personer med tilknytning til selskabet.

Der er en bestemmelse i aktieselskabslovens § 63, stk. 2, om, at aftaler mellem en eneaktionær[13] og selskabet skal være skriftlige, medmindre der er tale om aftaler på sædvanlige vilkår som led i et løbende mellemværende. Der er en tilsvarende bestemmelse for eneanpartshavere i anpartsselskabslovens § 27, stk. 2, hvor skriftlighed ifølge lovteksten er en gyldighedsbetingelse.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsens har oplyst, at det også for aktieselskabslovens § 63, stk. 2, i realiteten er en gyldighedsbetingelse, at aftalen er skriftlig. Styrelsen har henvist til forarbejderne til § 63, stk. 2[14], hvoraf det følger, at ”bestemmelsen er en undtagelse fra den almindelige regel i dansk ret, om at der ikke stilles særlige formkrav til indgåelse af aftaler”. Det følger desuden af forarbejderne, at ”fastlæggelsen af, hvilke aftaler der er omfattet af skriftlighedskravet, blandt andet må bero på karakteren af den virksomhed, der udøves i det enkelte selskab. I praksis medfører den foreslåede bestemmelse næppe den store forskel i dansk ret, idet de vigtigste aftaler mellem en eneaktionær og selskabet allerede i dag indgås skriftligt.” Styrelsen har endvidere henvist til forarbejderne til anpartsselskabslovens § 27, stk. 2[15], der anfører, at ”bestemmelsen svarer til den gældende § 44, dog med en præcisering af, at skriftlighed er en gyldighedsbetingelse for aftaler mellem eneanpartshaver og selskaber, medmindre der er tale om sædvanlige vilkår som led i et løbende mellemværende[16].”

Med hensyn til stifteren af et selskab følger det af aktieselskabslovens § 6, at det skal fremgå af stiftelsesdokumentet, hvis der tilkommer stiftere eller andre særlige rettigheder eller fordele[17]. Stiftelsesdokumentet skal endvidere vedhæftes en vurderingsberetning, jfr. lovens § 6 a, hvis en stifter eller andre kan tegne aktier mod indskud af andre værdier end kontanter, eller hvis selskabet i forbindelse med stiftelsen skal overtage sådanne værdier, uden at der sker vederlæggelse i aktier. Et tilsvarende regelsæt gælder for anpartsselskabers stiftelse, jfr. anpartsselskabslovens § 8, stk. 1, og ved kapitalforhøjelse, jfr. aktieselskabslovens § 33 og anpartsselskabslovens § 39.

Efter aktieselskabslovens § 6 c[18] skal der ligeledes udarbejdes vurderingsberetning, hvis der senere – inden for en periode af 24 måneder fra selskabets stiftelse – overtages værdier fra en stifter eller aktionær, hvis vederlaget svarer til mindst 10 % af aktiekapitalen. Disse efterfølgende dispositioner skal godkendes af generalforsamlingen.

3.1.4. Habilitet

For at værne selskabets interesser findes der også i selskabslovgivningen bestemmelser om, hvornår personer med tilknytning til selskabet skal betragtes som inhabile med hensyn til beslutninger, der skal træffes af selskabet.

I henhold til aktieselskabslovens § 58 må et bestyrelsesmedlem eller en direktør ikke deltage i behandlingen af spørgsmål om aftaler mellem den på gældende og selskabet selv eller om aftale mellem selskabet og tredjemand eller søgsmål mod tredjemand, hvis bestyrelsesmedlemmet eller direktøren har en væsentlig interesse deri, der kan være stridende mod selskabets.

I den juridiske litteratur[19] fremføres som oftest, at et bestyrelsesmedlem, der ikke må deltage i behandlingen af et spørgsmål på grund af inhabilitet, heller ikke må være til stede i bestyrelsesmøder, hvor der gives oplysninger om spørgsmålet, og ligeledes ikke må deltage i en foreløbig drøftelse.

For et selskabs revisor findes der særlige regler om, hvornår han på grund af inhabilitet skal afstå fra at afgive erklæringer for virksomheden. Reglerne findes i § 13 i lov om statsautoriserede revisorer[20] og i § 7 i lov om registrerede revisorer[21]. Inhabiliteten kan indtræde på grund af flere forskellige forhold:

1. Revisor har nær tilknytning[22] til den, der har begæret erklæringen eller revisionen, eller til vedkommendes bogholder eller kasserer.
2. Erklæringen eller revisionen er begæret af erhvervsvirksomheder eller institutioner, hvor revisor har nær tilknytning til medlemmer af bestyrelsen eller direktionen eller til kasserer eller bogholder.

3. Selskabet har økonomisk interesse i den pågældende revisionsvirksomhed.
4. Virksomheden, dens ledelse eller ansatte har ret til at udpege bestyrelsesmedlemmer til revisionsvirksomheden (eller dets moderselskab).
5. Revisor eller hans nære familie har en mere end ubetydelig økonomisk interesse i den pågældende virksomhed.
6. Andre forhold egnet til at vække tvivl om revisors uafhængighed.

For så vidt angår revision i koncernforhold fremgår det af årsregnskabslovens § 61 d, stk. 2, at der som revisor i et datterselskab ikke må vælges nogen, som på grund af inhabilitet ikke kan vælges til revisor i moderselskabet.

3.1.5. Utilbørlige dispositioner

Af aktieselskabslovens § 54 (anpartsselskabslovens § 20) følger det grundlæggende princip, at bestyrelse og direktion skal varetage deres ledelseshverv på en forsvarlig måde.

Aktieselskabslovens § 63, stk. 1 (anpartsselskabslovens § 27, stk. 1), er en central bestemmelse med hensyn til ledelsens disponering. Af denne bestemmelse følger det, at de, der efter §§ 60-62 (anpartsselskabslovens §§ 24-26) er bemyndigede til at repræsentere selskabet (dvs. direktion og bestyrelse), ikke må disponere på en sådan måde, at dispositionen er åbenbart egnet til at skaffe visse aktionærer eller andre en utilbørlig fordel på andre aktionærers eller selskabets bekostning. Man kan kalde denne bestemmelse aktieselskabslovens generalklausul vedrørende forbud mod utilbørlige dispositioner over for nærtstående parter[23]. Som det fremgår, er de potentielt begunstigede parter i denne sammenhæng ”visse aktionærer eller andre”, mens beskyttelsesinteressen er ”andre aktionærer eller selskabet.”

Aktieselskabslovens § 80, stk. 1, vedrører selskabets generalforsamling, men har i øvrigt samme indhold som § 63, stk. 1.

Som nævnt ovenfor, er det i aktieselskabslovens § 63, stk. 2 (anpartsselskabslovens § 27, stk. 2), anført, at aftaler, som indgås mellem en eneaktionær og selskabet, skal affattes skriftligt, medmindre der er tale om aftaler på sædvanlige vilkår som led i et løbende mellemværende. Dette er en slags værnregel for i et vist omfang at forhindre utilbørlige dispositioner. Det er Erhvervs- og Selskabsstyrelsens opfattelse, at denne betemmelse også finder anvendelse, hvor eneaktionæren er et andet selskab, herunder et enkeltmandsselskab.

Som utilbørlige dispositioner omfattet af aktieselskabslovens § 63, stk. 1, kan nævnes sådanne, hvor ledelsen handler på en måde, så ledelsens egen interesse varetages frem for eller endda på bekostning af selskabets interesse. Et eksempel på en sådan type disposition er udbetaling af store vederlag eller kommissioner til ledelsesmedlemmer eller selskaber ejet eller domineret af disse. Der kan også være tale om uforholdsmæssigt store honorarer for ydelser, der normalt ikke er honorarberettigede, f.eks. hvor ledelsesmedlemmet formidler kontakter til samarbejdspartnere, herunder aftagere af selskabets produkter/ydelser. En sådan kontaktformidling vil typisk ikke være særskilt honorarberettiget, da det må betragtes som en almindelig del af ledelsens arbejdsopgaver. Der kan særligt være tale om en utilbørlig disposition, hvor der er et evident misforhold mellem en udbetalt ydelse og en eventuel modydelse, eller hvor der er manglende klarhed omkring baggrunden for udbetalingen.

Også hvor en udbetaling sker på et forkert grundlag, og dette måtte stå klart for den, der har fordel af udbetalingen, kan der være tale om en utilbørlig disposition (og efter omstændighederne også om overtrædelse af straffeloven).

Endnu et eksempel, hvor der kan være tale om en utilbørlig disposition, er, hvor ledelsesmedlemmet for selskabets regning råder over hus, bil, båd, kreditkort m.v., eller hvor vedkommende blot betaler en symbolsk pris, selv om goderne er anskaffet dyrt af selskabet. Særligt hvor goderne ikke tjener et forretningsmæssigt formål for selskabet, vil der kunne være tale om en utilbørlig disposition.

Vedrørende kompetencen til at bestemme, hvad der er forsvarlig ledelse, er bestyrelsen ikke forpligtet til at efterkomme et pålæg[24] fra generalforsamlingen, hvis den finder at dette vil være uforsvarligt og ansvarspådragende[25]. Bestyrelsen kan vælge selv at gå af eller at indkalde til ekstraordinær generalforsamling. For de generalforsamlingsvalgte medlemmer af bestyrelsen kan manglende efterkommelse af generalforsamlingens pålæg dog efterfølgende få den konsekvens for disse medlemmer, at de kan blive afsat af generalforsamlingens flertal.

Aktieselskabslovens § 115 (anpartsselskabslovens § 49) vedrørende ulovlige aktionærlån til nærtstående kan også ses som et fremskudt værn mod utilbørlige dispositioner. I henhold til denne bestemmelse må et selskab ikke yde lån til eller stille sikkerhed for aktionærer, anpartshavere, bestyrelsesmedlemmer eller direktører i selskabet eller et moderselskab til dette. Ligeledes må et selskab ikke yde lån til eller stille sikkerhed for den, der er knyttet til en af ovennævnte personer ved ægteskab eller ved slægtsskab i ret op- eller nedstigende linie, eller som på anden måde står den pågældende særlig nær.

3.1.6. Oplysninger om ejerandele

Aktieselskaber er forpligtede til at føre en fortegnelse over aktierne (en aktiebog). I aktiebogen noteres aktionærens navn imidlertid som udgangspunkt^[26] kun, hvis der er tale om navneaktier^[27], og aktiebogen er ikke offentlig tilgængelig. På lignende vis skal anpartsselskaber føre en fortegnelse over anpartshavere, der som hovedregel heller ikke er offentlig tilgængelig. Hvis anpartskapitalen i et anpartsselskab er 500.000 kr. eller mere, er fortegnelsen dog offentligt tilgængelig. I henhold til aktieselskabslovens § 23 a skal der tilgå Værdipapircentralen oplysninger om aktionærernes navne og adresser. Dette gælder dog kun for navneaktier og kun for aktier udstedt gennem en værdipapircentral.

Ifølge aktieselskabslovens § 28 b, stk. 4, skal selskabets årsberetning (som skal indsendes til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen senest 6 måneder efter regnskabsårets udløb) indeholde oplysning om, hvem der på tidspunktet for dens afgivelse var storaktionær. Storaktionær defineres i lovens § 28 a som besiddelse af aktier med mindst 5 % af stemmeretten eller som udgør mindst 5 % af aktiekapitalen (dog mindst 100.000 kr.).

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen registrerede frem til 16/1 1998 alle oplysninger, der blev modtaget om storaktionærer. Der registreres nu kun de oplysninger, som storaktionærer i børsnoterede selskaber i henhold til værdipapirhandelovens §§ 28-29 om oplysningsforpligtelser (se nedenfor) er forpligtede til at give^[28].

Told- og Skattestyrelsen skal samtidig med selvangivelsen have oplysninger om hovedaktionærer, som defineres som aktionærer eller anpartshavere, der selv eller for fysiske personers vedkommende sammen med ægtefælle eller nærtstående familiemedlemmer i løbet af året har ejet mindst 25 % af selskabskapitalen eller rådet over mindst 50 % af stemmerne, jfr. skattekontrollovens § 3 A og aktieavancebeskatningslovens § 11, stk. 2, 3. pkt., og stk. 3 og 4. De indsendte oplysninger er heller ikke offentlig tilgængelige.

Der gælder særregler for børsnoterede selskaber. I § 29 i værdipapirhandelloven er anført indberetningspligt til fondsbørsen og selskabet for enhver, der besidder aktier svarende til mindst 5 % af aktiekapitalen eller af de tilknyttede stemmerettigheder. Der er også regler om indberetning, når besiddelsen ændres til visse nærmere anførte %-satser^[29]. Værdipapirhandelovens § 28 foreskriver endvidere, at et børsnoteret selskab straks skal give fondsbørsen meddelelse, når selskabet har egne aktier svarende til 2 % eller mere af aktiekapitalen i selskabet (eller hvis aktiebesiddelsen ændres, og ændringen udgør 2 % eller mere). Fondsbørsen indberetter oplysningerne til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, som registrerer disse.

I en rapport fra april 1999 fra koordineringsudvalget om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet mod det offentlige^[30] foreslås i overensstemmelse med forslaget i regeringens D 74-redegørelse til Folketinget, at der i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen etableres et offentlig tilgængeligt ejerregister, som indeholder aktuelle ejeroplysninger om de væsentligste ejere, dvs. storanpartshavere og storaktionærer.

Det nævnes, at baggrunden for forslaget er at kunne identificere de personer, som direkte eller indirekte kontrollerer et selskab, idet det først og fremmest er disse personer, som reelt har mulighed for at begå økonomisk kriminalitet rettet mod det offentlige. Det nævnes videre, at der er behov for disse oplysninger til skattemyndighedernes kontrolarbejde og politiets efterforskning af økonomisk kriminalitet. Det er bl.a. vigtigt at vide, hvem der som ejer har dominerende indflydelse i selskabet på det tidspunkt, hvor selskabet har været involveret i økonomisk kriminalitet, og om den pågældende kontrollerer andre selskaber, der ligeledes er eller kan være involveret i økonomisk kriminalitet.

Det nævnes også, at en undersøgelse i nogle udvalgte lande viser, at de alle registrerer ejerskab, at oplysningerne er offentlig tilgængelige og i ¾ af landene er aktuelle.

3.2. De regnskabsmæssige regler

Den regnskabsmæssige lovgivning indeholder en række specifikke regler vedrørende nærtstående parter, herunder særligt hvordan der i selskabets regnskab skal oplyses om transaktioner, som selskabet har foretaget i relation til disse parter. Blandt de mere centrale bestemmelser kan nævnes:

a) Årsregnskabslovens § 43: Navn og hjemsted for dattervirksomheder og associerede virksomheder, ejerandele i disse, samt disses egenkapital og resultat skal oplyses (under visse nærmere definerede omstændigheder kan disse oplysninger dog udelades).

Årsregnskabsbekendtgørelsens [\[31\]](#) § 22: For konsoliderede dattervirksomheder, associerede virksomheder og virksomheder, hvis regnskab indgår pro rata i konsolideringen, skal blandt andet oplyses om navn og hjemsted, samt hvor stor en andel af egenkapitalen de besidder (under visse nærmere definerede omstændigheder kan disse oplysninger dog udelades).

b) Årsregnskabslovens § 43 a: Navn, hjemsted og retsform for virksomheder, hvori selskabet er interessent eller komplementar, skal oplyses (under visse nærmere definerede omstændigheder kan disse oplysninger dog udelades).

c) Årsregnskabslovens § 46, stk. 2: Den samlede sikkerhedsstillelse for dattervirksomheder og øvrige virksomheder inden for koncernen skal oplyses.

d) Årsregnskabslovens § 46, stk. 3: De samlede, væsentlige forpligtelser over for moderselskab og dattervirksomheder, specificeret på pensions, kautions- og garantiforpligtelser, diskonterede vekslere og andre økonomiske forpligtelser samt væsentlige leje- og leasingkontrakter, skal oplyses.

e) Årsregnskabslovens § 46 a: De samledetilgodehavender eller sikkerhedsstillelser for selskabets eller moderselskabets ledelsesmedlemmer og deres nærtstående samt andre virksomhedsdeltagere og deres nærtstående, skal oplyses [\[32\]](#).

f) Årsregnskabslovens § 51, stk. 2 og 3: Det samlede ledelsesvederlag samt pensionsforpligtelser over for ledelseskategorier skal oplyses [\[33\]](#).

g) Årsregnskabslovens § 56, stk. 3: For statslige og for børsnoterede selskaber skal direktionens og bestyrelsens ledelsesposter i andre aktieselskaber (bortset fra fuldt ejede datterselskaber) oplyses.

Vedrørende oplysninger om ejerandele henvises til afsnit 3.1.6.

Ved siden af de specifikke regler kan nævnes regler af mere generel karakter vedrørende oplysninger om transaktioner med nærtstående parter. Der kan særligt nævnes årsregnskabslovens § 4, stk. 2 og stk. 3, som kan have betydning for, hvad der gives af oplysninger om nærtstående parter.

I henhold til § 4, stk. 2, skal årsregnskabet og koncernregnskabet give et retvisende billede af selskabets henholdsvis koncernens aktiver og passiver, økonomiske stilling og resultat. Efter § 4, stk. 3, skal der gives yderligere oplysninger i regnskabet, hvis de foreliggende oplysningskrav ikke er tilstrækkelige til at give et retvisende billede.

Der kan være tilfælde, hvor § 4, stk. 3, i realiteten indebærer oplysninger om transaktioner eller mellemværender med nærtstående. Det vil typisk være tilfældet, hvor kendskab til effekten eller værdien af dispositioner eller mellemværender på afgørende måde er af betydning for selskabets resultat og egenkapital. F.eks. kan omfanget af transaktionerne eller bevægelser heri være væsentligt både henset til antal og beløb. I sig selv behøver transaktionerne ikke at være uforsvarlige eller utilbørlige, men de kan oplyse om risici eller på anden måde være relevante for beslutningerne.

Man kan måske også argumentere for, at der i selskabets årsberetning, jfr. årsregnskabslovens § 56, bør oplyses om dispositioner med nærtstående parter, selv om oplysningerne ikke helt har en karakter, så de omfattes af § 4, stk. 3. Det følger af § 56, stk. 1, at beretningen skal indeholde en pålidelig redegørelse for udviklingen i selskabets økonomiske aktiviteter og forhold. Også omtalen af selskabets forventninger til fremtiden kan være påvirket af

forholdet til nærtstående parter, idet et sådant forhold kan være en afgørende forudsætning for ledelsens forventninger.

De nævnte oplysningskrav vedrører typisk eventuelle mellemværender på balancetidspunktet. Der vil derfor ikke via disse oplysninger kunne konstateres atypiske handler, hvor transaktionen er afviklet, og mellemværendet er afsluttet. Dog findes der separate oplysningskrav vedrørende eksempelvis løn til direktør og bestyrelse.

Danske straffesager er ikke de eneste eksempler på, at transaktioner mellem nærtstående har udhulet kapitalen eller påført tab for personer, der har disponeret i tillid til regnskaberne. Der har derfor længe været international regnskabsmæssigt fokus på problemstillingerne omkring den regnskabsmæssige behandling. I 1984 udarbejdede the International Accounting Standards Committee en standard (IAS nr. 24) om Related Party Disclosures (Oplysning i regnskaber om nærtstående parter), der blev revideret i 1994.

Disse internationale standarder følges i stort omfang også uden særlige nationale regler herom. I Danmark har Foreningen af Statsautoriserede Revisorer udarbejdet en regnskabsvejledning om nærtstående parter med udgangspunkt i IAS nr. 24. Vejledningen [\[34\]](#) er på enkelte punkter mere vidtgående. Det bemærkes, at regnskabsvejledningerne er bindende for børsnoterede virksomheder.

Det nævnes i denne *regnskabsvejledning nr. 13 (RV 13)*, at formålet med at give oplysninger i årsregnskabet om nærtstående parter er at henlede regnskabsbrugerens opmærksomhed på, at resultatet af en virksomheds aktiviteter samt dens økonomiske udvikling og stilling kan være påvirket af tilstedeværelsen af nærtstående parter og transaktioner med disse.

Vejledningen indeholder følgende definitioner på de relevante begreber:

Nærtstående parter er parter, hvor den ene part, direkte eller indirekte, har bestemmende eller betydelig indflydelse på den anden parts driftsmæssige eller finansielle ledelse.

Det siges nærmere om nærtstående parter, at parter endvidere er nærtstående, når de er underlagt bestemmende eller betydelig indflydelse fra samme person eller virksomhed.

Det fremhæves endvidere, at der ved vurderingen af, om en part er nærtstående, skal lægges vægt på det reelle frem for det formelle indhold i forbindelsen.

Der gives ikke en udtømmende afgrænsning af begrebet, men nævnes som eksempler:

- a) Tilknyttede virksomheder, dvs. dattervirksomheder, modervirksomheder og modervirksomhedernes dattervirksomheder.
- b) Associerede virksomheder og joint ventures.
- c) Virksomheder, som i den regnskabsaflæggende virksomhed direkte besidder en sådan andel af stemmeretten, at denne giver en betydelig indflydelse på virksomheden.
- d) Personer, som i den regnskabsaflæggende virksomhed direkte eller indirekte besidder en sådan andel af stemmeretten, at denne giver bestemmende eller betydelig indflydelse på virksomheden.
- e) Ledende personer i den regnskabsaflæggende virksomhed. Ved ledende personer forstås personer, herunder bestyrelses- og direktionsmedlemmer, der individuelt eller tilsammen har indflydelse på og ansvar for planlægning, gennemførelse og kontrol af aktiviteterne i den regnskabsaflæggende virksomhed.
- f) Familiemedlemmer til personer nævnt i litra d) eller e), som må forventes at øve indflydelse på eller være under indflydelse af disse personer i deres forbindelse til den regnskabsaflæggende virksomhed.
- g) Virksomheder, hvori en person nævnt under litra d), e) eller f) har bestemmende eller betydelig indflydelse.

Det fremhæves, at virksomheder ikke er nærtstående, alene fordi de har ledelsesmedlemmer til fælles,

og at den afhængighed, der kan følge af væsentlige samhandels- eller låneforhold, ikke i sig selv medfører, at der er tale om nærtstående parter.

Bestemmende indflydelse er muligheden for at gennemtvinge beslutninger i en virksomhed.

Betydelig indflydelse er faktisk indflydelse på de driftsmæssige eller finansielle beslutninger i en virksomhed.

Der opstilles en formodningsregel, hvorefter 20 % af stemmerettighederne formodes at udgøre betydelig indflydelse, medmindre det kan afkræftes.

Transaktioner mellem nærtstående parter er overførsel af aktiver eller forpligtelser, uanset om der er fastsat en pris herfor.

Som eksempler på typer af transaktioner med nærtstående parter nævnes:

- Køb, salg og overførsel af varer og andre omsætningsaktiver.
- Køb, salg og overførsel af fast ejendom og andre anlægsaktiver.
- Køb, salg og overførsel af serviceydelser.
- Leje- og leasingaftaler.
- Overførsel af resultater fra forskning og udvikling.
- Løn og vederlag, inkl. ikke kontante fordele.
- Forhandler, management, royalty- og licensaftaler.
- Garantier og sikkerhedsstillelser.
- Lån.
- Gældseftergivelse.
- Modtagelse af indskud.
- Indskud af egenkapital og tilbagebetaling heraf samt udlodning eller modtagelse af udbytte.

RV 13 anfører ikke noget vedrørende en mulig kvalificering af en transaktion, herunder vedrørende et væsentlighedskriterium[35].

Markedsvilkår er vilkår, til hvilke en aftale mellem indbyrdes uafhængige parter indgås.

De regnskabsmæssige hovedkrav i RV 13 er følgende:

Der skal i årsregnskabet gives oplysninger om nærtstående parter, der direkte eller indirekte har bestemmende indflydelse på den regnskabsaflæggende virksomhed, uanset om der har været transaktioner med de nærtstående parter. Oplysningerne skal omfatte grundlaget for den bestemmende indflydelse, navn og bopæl/hjemsted.

Der skal i årsregnskabet gives oplysninger om transaktioner med nærtstående parter. Oplysningerne skal omfatte:

- grundlaget for forbindelserne med de nærtstående parter, og
- en beskrivelse af de typer transaktioner, der er foretaget.

I årsberetningen skal der gives en redegørelse for karakteren og omfanget af virksomhedens transaktioner med nærtstående parter, såfremt dette er af væsentlig betydning for forståelsen af årsregnskabet eller vurderes at få væsentlig betydning i efterfølgende år.

Der skal ikke i koncernregnskabet gives oplysninger om koncerninterne transaktioner eller andre transaktioner, der elimineres, ligesom der i øvrigt er nogle modifikationer for selskaber i koncerner, hvor oplysningerne på grund af andre af de aflagte regnskaber er unødvendige.

Det skal endelig fremhæves, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsens Regnskabsråd i marts 1999 har afgivet *Rapport om revision af årsregnskabsloven*. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen har den 21/9 1999 udsendt en uformel høring over et arbejdsudkast til en ny årsregnskabslov[36]. Vedrørende nærtstående parter foreslås det i rapporten, at oplysninger om tilgodehavender hos ledelsesmedlemmer og selskabsdeltagere opsplittes i 2 dele – henholdsvis de lovlige og de ikke-lovlige. De ulovlige tilgodehavender skal fortsat forsynes med oplysninger, der sigter mod at tilgodese regnskabsbrugerens kontrolinteresse. Det foreslås videre, at der skal gives en generel beskrivelse af forholdet mellem virksomheden og dens nærtstående parter. Det siges nærmere i rapporten[37]:

”Oplysninger om lovlige dispositioner har et andet formål end oplysninger om ulovlige mellemværender. Kravene til beskrivelsen af disse dispositioner skal derfor ændres til en generel beskrivelse af forholdet mellem virksomheden og dens nærtstående parter, jf. IAS 24 og RV U 15 (2. udk.). Ved affattelsen af bestemmelsen vil det være hensigtsmæssigt at tage udgangspunkt i de generelle kriterier, der findes i standarderne, således at bestemmelsen bliver en rammebestemmelse. Derved skabes ikke vanskeligheder for de virksomheder, som mere detaljeret ønsker at følge IAS-standarderne. Kravet skal gentages på koncernplan i lighed med gældende ret. Dog bør datterselskaber undtages, hvis deres oplysninger indgår i koncernregnskabet oplysninger. Dette svarer til, hvad der bestemmes i RV U 15 (2. udk.)^[38].”

Betydningen af oplysninger om nærtstående parter til virksomheden understreges endvidere af forslaget om, at børsnoterede selskaber i fremtiden skal oplyse den nøjagtige ejerandel, som besiddes af aktionærer med 5 % eller mere af aktiekapitalen eller stemmerettighederne.

Rapporten indeholder ikke mere detaljerede oplysninger om, hvad der nærmere skal indgå i en generel beskrivelse af forholdet mellem virksomheden og dens nærtstående parter. Den vedrører endvidere kun selve årsregnskabsloven og beskriver ikke de selskabsretlige problemstillinger.

Både RV 13 og Regnskabsrådets rapport forudsætter, at både nærtstående og transaktioner med disse kan fremfindes. Dette har nogle afledte virkninger med hensyn til, at bogføringen/registreringen skal tilrettelægges, så oplysningerne kan udtrækkes til regnskabet og kan revideres^[39]. I princippet gælder det allerede i et vist omfang, at disse oplysninger i det mindste skal foreligge i hovedtræk på regnskabstidspunktet, fordi der efter de gældende regler skal gives oplysninger, hvis transaktioner med nærtstående har væsentlig betydning for regnskabet. Oplysningskrav vedrørende nærtstående parter i loven må imidlertid forventes at afspejle sig i en mere målrettet bogføring.

^[5] Erik Werlauff definerer i Selskabsmasken, s. 72, begrebet selskabsinteressen som ”selskabets interesse i nettogevinst med henblik på varetagelse af et antal indbyrdes vægtede interesser, primært selskabsdeltagernes interesse i kapitalvækst, sekundært selskabskreditorernes interesse i overholdelse af de med dem indgåede aftaler, og tertiært medarbejdernes, medkontrahenternes og samfundets interesse i selskabet, dog således at sidstnævnte efter omstændighederne kan få absolut forrang for samtlige øvrige bestanddele af selskabsinteressen.”

^[6] Bekendtgørelse nr. 788 af 29/8 1996.

^[7] I visse tilfælde findes der dog klar lovhjemmel til at indgå ”handler” med nærtstående parter på ikke sædvanlige forretningsbetingelser, jfr. eksempelvis aktieselskabslovens § 30, hvorefter generalforsamlingen i forbindelse med en kontantforhøjelse af aktiekapitalen i et selskab kan bestemme, at medarbejdere i selskabet eller i datterselskaber skal have lov til at købe aktier til en favorabel kurs.

^[8] Regler om anpartsselskabers ledelse følger af anpartsselskabslovens § 19.

^[9] Erik Werlauff, Selskabsretlige dokumenter, 1989, s. 134.

^[10] Der findes selskaber, hvor direktøren ikke er tillagt tegningsret.

^[11] Jfr. aktieselskabslovens § 54, stk. 4, og § 7 i lov om erhvervsdrivende virksomheder (lovbekendtgørelse nr. 546 af 20/6 1996).

^[12] Som en bestemmelse af mere konkret karakter kan dog nævnes aktieselskabslovens § 49, stk. 6, hvorefter der forud for valg af bestyrelsens medlemmer på generalforsamlingen skal gives oplysninger om de opstillede personers ledelseshverv i andre danske aktieselskaber, bortset fra 100 % ejede datterselskaber.

^[13] Ifølge Erhvervs- og Selskabsstyrelsen gælder bestemmelsen også, hvor hovedaktionæren er et selskab, herunder et enkeltmandsselskab.

^[14] Indsat i aktieselskabsloven ved lov nr. 289 af 8/5 1991.

^[15] Indsat i den nye anpartsselskabslov, lov nr. 378 af 22/5 1996.

^[16] I artiklen ”Enejerens aftaler med selskabet” af Jan Børjesson og Claus Berner Nielsen, Revision og Regnskabsvæsen 1997, s. 13 ff., fortolkes bestemmelserne således, at aktieselskabslovens § 63, stk. 2, ikke er en gyldighedsregel, men derimod en regel, der medfører, at hovedaktionæren har bevisbyrden.

^[17] Tilsvarende følger af anpartsselskabslovens § 8, stk. 1.

[18] Tilsvarende følger af anpartsselskabslovens § 9.

[19] Se som eksempler Lennart Lyng Andersen, artiklen "Om at forlade bestyrelseslokalet" i Juridisk Instituts (Handelshøjskolen i København) julebog 1996, s. 36, og Paul Krüger Andersen i Aktie- og Anpartsselskabsret, 1997, s. 247. Cfr. Gomard i Aktieselskaber & Anpartsselskaber, 1996, s. 226.

[20] Jfr. lovbekendtgørelse nr. 501 af 30/6 1998.

[21] Jfr. lovbekendtgørelse nr. 502 af 30/6 1998.

[22] Begrebet er i loven defineret som tilknytning ved tjenesteforhold, ægteskab, faste samlivsforhold, adoptiv- eller plejeforhold eller slægts- eller svogerskab i op- eller nedstigende linie eller i sidelinien så nært som søskendebørn.

[23] Fra udlandet kendes eksempler på, hvilke konsekvenser det kan få for ledelsen, at den indgår utilbørlige dispositioner. Eksempelvis følger det af den franske selskabslovs § 104, at "Selvom der ikke er tale om bedrageri, kan de følger, der er skadelige for selskabet, i aftaler, der tages afstand fra, pålægges det pågældende bestyrelsesmedlem eller den pågældende administrerende direktør, og eventuelt andre medlemmer af bestyrelsen."

[24] Efter omstændighederne og efter dets karakter kan pålægget være omfattet af aktieselskabslovens § 80.

[25] Jfr. Gomard i Aktieselskaber & Anpartsselskaber, 1996, s. 224.

[26] Af hensyn til meddelelser fra selskabet vælger mange også at få noteret ejerskab til andre ejerandele end navneaktier.

[27] For bestyrelsesmedlemmer og direktører i selskabet gælder det dog, at de aktier, de måtte eje i selskabet, skal indføres i aktiebogen, hvad enten aktierne lyder på navn eller ihændeher.

[28] Regnskabsoplysninger, herunder oplysninger om storaktionærer, kan købes i privat regie. To af de private udbydere er Købmandsstandens OplysningsBureau (KOB) og NewBiz. KOB tilbyder en CD-rom version, der kan give en stor mængde regnskabs oplysninger, herunder oplysninger om storaktionærer (5 % og derover) i danske aktieselskaber. Versionen opdateres hver kvartal. NewBiz tilbyder de samme oplysninger som KOB og tilbyder desuden en daglig opdatering via Internettet. Priserne for begge udbydere varierer meget afhængigt af, hvor mange oplysninger man ønsker, men typisk er prisen ca. 10.000 - 15.000 kr. årligt for én abonnent. For begge udbydere gælder det, at de køber deres regnskaber hos Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Det betyder, at selv om der tilbydes kvartalsmæssig (eller daglig) opdatering af nogle af regnskabsoplysningerne, kan der for så vidt angår ejerandele (storaktionærer) i ikke børsnoterede selskaber kun tilbydes opdatering én gang årligt, idet Erhvervs- og Selskabsstyrelsen kun modtager disse oplysninger én gang årligt.

[29] I bekendtgørelse nr. 328 af 22/4 1996 om opgørelse, meddelelse om og offentliggørelse af betydelige andele i selskaber, der har aktier optaget til notering på en fondsbørs (udstedt med hjemmel i værdipapirhandelovens § 29, stk. 3), er fastsat nærmere regler om besiddelse (herunder hvad der medregnes til besiddelse) og om meddelelse om besiddelse af aktier.

[30] Koordineringsudvalget blev nedsat af regeringen med henblik på at gennemføre visse af initiativerne i regeringens handlingsplan mod økonomisk kriminalitet og i regeringens redegørelse i henhold til dagsorden D 74 af 8/4 1997 til Folketinget om spekulation og økonomisk kriminalitet.

[31] Bekendtgørelse nr. 788 af 29/8 1996 om udarbejdelse, indsendelse og offentliggørelse af årsregnskab m.v. og andre regnskabsmæssige dokumenter i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen.

[32] Tilsvarende gælder for koncernregnskaber, jfr. årsregnskabsbekendtgørelsens § 20, stk. 4.

[33] Tilsvarende gælder for koncernregnskaber, jfr. årsregnskabsbekendtgørelsens § 20, stk. 5.

[34] Vejledningen blev vedtaget pr. juli 1999. Regnskabsår, der starter den 1/1 2000 eller senere, er omfattet af vejledningen.

[35] Derimod er det i RV 1 ("Årsregnskabet, dets formål og indhold") i afsnit 22 anført, at "ved udarbejdelsen og præsentationen af årsregnskabet bør der lægges særligt vægt på forhold, der er væsentlige for forståelsen af virksomhedens aktiver og passiver, dens økonomiske stilling samt resultatet. Hverken regnskabsvejledningerne eller årsregnskabsloven tager sigte på forhold, som er uvæsentlige for forståelsen af årsregnskabet."

[36] Erhvervs- og Selskabsstyrelsen forventer, at forslag til ny årsregnskabslov udsendes i høring april 2000. Det bemærkes, at bestemmelserne om ulovlige tilgodehavender er udtaget af lovforslaget.

[37] Rapportens s. 158.

[38] Den nævnte RV U 15 er vedtaget pr. juli 1999 og har fået navnet RV 13.

[39] Sådanne afledte krav med henblik på at opfylde kravene i årsregnskabsloven kendes også fra andre områder. Eksempelvis kan nævnes bestemmelsen i årsregnskabsbekendtgørelsens § 6 om oplysninger om anlægsaktiver, der i praksis betød, at det var nødvendigt at have en særlig registrering (anlægskartotek).

3.3. De fondsretlige regler

Også i den fondsretlige lovgivning findes bestemmelser, som er tilsigtet at være værnsregler mod et misbrug af fondsmidler eller fondens interesse udøvet af personer (fysiske eller juridiske), der har nærtstående relationer til fonden.

Der findes to hovedlove om fonde, henholdsvis lov om erhvervsdrivende fonde[40] (LEF) og lov om fonde og visse foreninger[41] (LFF).

I henhold til LEF § 7, stk. 1, nr. 7, og LFF § 6, stk. 1, nr. 5, skal der i fondens vedtægt være angivet eventuelle særlige rettigheder eller fordele, der er tillagt stiftere eller andre.

Ifølge LEF § 12, stk. 1, og LFF § 11, stk. 1, ledes en fond af en bestyrelse. En fortegnelse over bestyrelsen skal indsendes til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. For erhvervsdrivende fonde skal ledelsens sammensætning og ændringer deri registreres i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen.

En fond har ikke nogen generalforsamling. Ved visse beslutninger kræves i stedet samtykke fra fondsmyndighederne. For de fleste erhvervsdrivende fonde er erhvervsministeren fondsmyndighed, dog således at myndighedsudøvelsen i praksis er delegeret til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. For fonde omfattet af LFF er justitsministeren fondsmyndighed, men i praksis varetages opgaven af Civilretsdirektoratet.

Bestyrelsen i en fond kan ansætte en eller flere direktører. Af LEF § 12, stk. 3, følger det, at flertallet af bestyrelsen ikke må være ansat som direktører, ligesom en direktør ikke uden fondsmyndighedens samtykke må vælges til formand.

Af LEF § 17, stk. 1, og LFF § 16, stk. 1, følger det, at stifteren, dennes ægtefælle eller andre personer i nærmere defineret nært slægtskab med stifteren, ikke uden fondsmyndighedens samtykke kan udgøre fondens bestyrelses flertal.

Det følger endvidere af LEF § 17, stk. 2, og LFF § 16, stk. 2, at hvis fonden stiftes af et selskab, kan en person, der direkte eller indirekte ejer mere end halvdelen af den stemmeberettigede kapital i selskabet, ikke uden fondsmyndighedens samtykke udgøre bestyrelsens flertal sammen med de personer, der er knyttet så nært til den pågældende som defineret i stk. 1, ligesom disse personer heller ikke uden samtykke kan udgøre bestyrelsens flertal.

I LEF § 20, og LFF § 19, findes endvidere en regel om bestyrelsesmedlemmers og direktørers inhabilitet, som svarer til aktieselskabslovens § 58, som omtalt under afsnit 3.1.4. I LFF § 24, stk. 2, er desuden anført habilitetskrav for fondens revisor.

Med hensyn til vederlag til nærtstående følger det af LEF § 43, stk. 1, og LFF § 31, stk. 1, at bestyrelsen ikke kan tillægge stiftere, bestyrelsesmedlemmer, revisorer, direktører eller personer, der indtager en ledende stilling i fonden, andre ydelser end et vederlag, som ikke må overstige, hvad der anses for sædvanligt efter hvervets art og arbejdets omfang. Tilsvarende gælder for den, der er knyttet til en af de nævnte personer ved ægteskab eller fast samlivsforhold. Af stk. 2 i ovennævnte bestemmelser følger det, at ydelse af lån og sikkerhedsstillelse for lån til de nævnte personer ikke er tilladt.

3.4. De revisionsmæssige regler

I forbindelse med revision af selskabets årsregnskab skal revisor, jfr. årsregnskabslovens § 61 g, stk. 1, i overensstemmelse med god revisionsskik foretage en kritisk gennemgang af selskabets regnskabsmateriale og dets forhold i øvrigt. Er selskabet et moderselskab, skal koncernregnskabet og koncernvirksomhedernes indbyrdes

regnskabsmæssige forhold endvidere revideres, jfr. § 61 g, stk. 2. Som nødvendigt grundlag for revisionen skal bestyrelse og direktion give revisor de oplysninger, som må anses af betydning for bedømmelsen af selskabet (og eventuelt koncernen), jfr. § 61 h. Der er delte meninger i udvalget om, hvorvidt årsregnskabslovens § 61 h er tilstrækkelig egnet til at sikre, at revisor får alle oplysninger om dispositioner med nærtstående parter, jfr. afsnit 4.5.

Ud over den i afsnit 3.2 omtalte regnskabsmæssige fokus har der også været international revisionsmæssig fokus på problemstillingen omkring, at transaktioner mellem nærtstående kan skade selskabets interesser, herunder personer der har disponeret i tillid til selskabets regnskab.

ISA (International Standard on Auditing) nr. 550 vedrører Related Parties (nærtstående parter). Med hensyn til definitionen af en nærtstående part henviser ISA nr. 550 til IAS nr. 24. Som centrale bestemmelser i ISA nr. 550 kan nævnes punkt 5, hvorefter ledelsen er ansvarlig for at identificere og oplyse i regnskabet om nærtstående parter og om transaktioner med disse parter og især punkt 7, hvorefter revisor skal gennemgå rigtigheden af de oplysninger om nærtstående parter, som ledelsen har givet. Punkt 7 indeholder 7 underpunkter, som detaljeret beskriver, hvilke pligter revisor har i denne forbindelse. I Danmark arbejder Foreningen af Statsautoriserede Revisorer Revisionstekniske Udvalg p.t. med Related Parties.

Det er klart, at revisor efter den gældende lovgivning og god revisorskik skal være opmærksom på, om der er transaktioner med nærtstående parter, der ud fra de sædvanlige kriterier (om at regnskabet ikke må indeholde væsentlige fejl eller mangler) skal oplyses i regnskabet[\[42\]](#).

3.5. Momsloven

I forbindelse med udregning af en virksomheds momsbetaling findes i momsloven en særregel for nærtstående virksomheder. Af lovens § 29, stk. 1, følger det, at består der et interessefællesskab mellem leverandøren og aftageren af varer og ydelser, f.eks. således at den ene har økonomisk interesse i den andens virksomhed eller ejendom, kan de statslige told- og skattemyndigheder påbyde, at afgiftsgrundlaget skal fastsættes som anført i § 28, stk. 2 – hvilket vil sige en standardiseret udregning af afgiftsfastsættelse efter bestemte kriterier.

Bestemmelsen i momsloven er interessant, fordi den lovmæssigt tager højde for den problemstilling, at et interessefællesskab som omhandlet indebærer en potentiel risiko for, at den aftalte salgspris afviger fra den almindelige salgspris for at reducere afgiftsbetalingen.

3.6. Regler for finanssektoren

Finanstilsynet påser overholdelsen af de finansielle tilsynlove og de bestemmelser, der er udstedt i medfør af lovene. De finansielle virksomheder skal give Finanstilsynet de oplysninger, der er nødvendige for tilsynets virksomhed.

Økonomiministeren udnævner et bestyrelsesmedlem i pengeinstitutter, realkreditinstitutter, livs- og pensionsforsikringsselskaber. Dette bestyrelsesmedlem (den offentlige repræsentant) har til formål at medvirke til, at almindelige samfundsmæssige interesser holdes for øje.

En finansiell virksomhed under tilsyn må alene drive virksomhed omfattet af den af tilsynet meddelte tilladelse (koncession) samt accessorisk virksomhed til tilladelsen.

Finanstilsynet skal på forhånd underrettes om og godkende enhver fysisk eller juridisk persons direkte eller indirekte erhvervelse af en kvalificeret andel i en finansiell virksomhed samt sådanne forøgelser af den kvalificerede andel, der medfører, at denne udgør eller overstiger en grænse på henholdsvis 20%, 33% og 50%, eller at virksomheden bliver et datterselskab. Ved kvalificeret andel forstås direkte eller indirekte besiddelse af mindst 10% af kapitalen eller en andel, som giver mulighed for at udøve en betydelig indflydelse på ledelsen af virksomheden.

Transaktioner, som falder inden for den af tilsynet meddelte tilladelse, men som på grund af risikoen for misbrug eller interessekonflikt kan være særligt betænkelige, er undergivet særlige krav i tilsynslovgivningen om

godkendelse af enten Finanstilsynet eller bestyrelsen.

Finanstilsynet skal godkende en finansiel virksomheds engagement med virksomheder eller personer, som gennem aktiebesiddelse eller på anden måde direkte eller indirekte har en afgørende indflydelse på den finansielle virksomheds dispositioner, eller som er domineret af virksomheder eller personer med en sådan indflydelse (lov om forsikringsvirksomhed §§ 142-144, bank- og sparekasselovens § 27, realkreditlovens § 63, stk. 1 og fondsmæglerlovens § 20 a).

Bestyrelsen i en finansiel virksomhed skal med indførelse i bestyrelsens forhandlingsprotokol godkende engagementer eller modtagelse af sikkerhedsstillelse fra bestyrelsesmedlemmer og direktører i den finansielle virksomhed eller selskaber, hvori den nævnte personkreds er direktører eller bestyrelsesmedlemmer. Der skal afgives erklæring herom i revisionsprotokollen. På tilsvarende måde skal bestyrelsen godkende engagementer med personer, der er nært knyttet til direktører ved ægteskab, slægts- eller svogerskab i ret op- eller nedstigende linie eller som søskende, og med selskaber, for hvilke sådanne personer er direktører. Engagementerne skal bevilges i henhold til sædvanlige forretningsbetingelser og på markedsbaserede vilkår. Direktionen og bestyrelsen skal i særlig grad overvåge forsvarligheden af disse engagementer (lov om forsikringsvirksomhed § 91, bank- og sparekasselovens § 19 a, realkreditlovens § 18 b og værdipapirhandellovens § 12 a).

Bestyrelsen i en finansiel virksomhed skal godkende retningslinier for koncerninterne transaktioner, hvorefter transaktioner mellem den finansielle virksomhed og et koncernforbundet selskab eller associeret selskab skal indgås på et skriftligt grundlag og på markedsbaserede vilkår/omkostningsdækkende basis. Der skal være skriftlige forretningsgange, der sikrer, at transaktionerne efterfølgende kan fremfindes, dokumenteres og revideres, og at overholdelse af retningslinierne kan efterprøves. Der er udstedt en bekendtgørelse^[43] herom. Der er endvidere fremsat lovforslag^[44], hvorefter også transaktioner, der indgås mellem den finansielle virksomhed og virksomheder eller personer, der direkte eller indirekte ejer 20% eller mere af kapitalandelene eller stemmerettighederne i den finansielle virksomhed, samt disses dattervirksomheder og associerede virksomheder er omfattet af bestemmelserne. Lovforslagene giver desuden mulighed for ophævelse af transaktioner indgået i strid med reglerne.

Der skal afgives erklæring om koncerninterne transaktioner i revisionsprotokollen, og der skal i årsregnskabet oplyses om karakteren, omfanget samt den anvendte prisfastsættelsesmetode i forbindelse med transaktioner og aftaler af større betydning mellem den finansielle virksomhed og de virksomheder, som er direkte eller indirekte forbundne med den finansielle virksomhed.

Herudover er der i tilsynslovgivningen fastsat et særligt forbud mod at direktører, vicedirektører, underdirektører og dermed ligestillede samt interne revisions- og vicerevisionschefer i en finansiel virksomhed for egen regning må udføre eller deltage i spekulationsforretninger. Det samme gælder for andre ledende medarbejdere med et særligt ansvar for fonds- og valutatransaktioner.

Endelig er der i tilsynslovgivningen som udgangspunkt et forbud mod, at direktører, vicedirektører, underdirektører og dermed ligestillede, interne revisionschefer og vicerevisionschefer samt filialbestyrere må eje eller drive selvstændig erhvervsvirksomhed eller som bestyrelsesmedlem, funktionær eller på anden måde deltage i ledelsen eller driften af anden erhvervsvirksomhed end den finansielle virksomhed.

Ovenstående regler tilsikrer at beskytte den finansielle virksomhed, dens indskydere, forsikringstagere og kunder samt kreditorer mod transaktioner, som på grund af risiko for misbrug eller interessekonflikt kan være særlig betænkelige eller risikofyldte.

3.7. De børsretlige regler

3.7.1. Insider handel

Reglerne om forbud mod misbrug eller videregivelse af intern viden (insider handel) er også en type regler, der regulerer, hvordan personer med en særlig stilling i forhold til selskabet skal forholde sig.

Reglerne følger af værdipapirhandeloven §§ 34-37. De specifikke forbud følger af § 35, stk. 1, hvorefter køb, salg og tilskyndelse til køb eller salg af et værdipapir ikke må foretages af nogen, der har intern viden, som kan være af betydning for handelen, og af § 36, stk. 1, hvorefter den, der er i besiddelse af intern viden, ikke må videregive denne viden til andre, medmindre videregivelsen er et normalt led i udøvelsen af vedkommendes beskæftigelse, erhverv eller funktion.

Bestemmelserne implementerer EU's insiderdirektiv[45]. Direktivet skelner mellem primære insidere, der omfatter 1) medlemmer af det udstedende selskabs ledelse, 2) personer, der besidder kapitalinteresser i selskabet og 3) personer, der har adgang til denne viden i forbindelse med deres beskæftigelse, erhverv eller funktioner, og sekundære insidere, som har modtaget den interne viden fra en primær insider. Ved den danske implementering fandt man det ikke nødvendigt med denne opdeling – de danske regler vedrører enhver, der besidder intern viden.

Insiderforbudene gælder både fysiske og juridiske personer. At forbudene kan skabe problemer for juridiske personer, illustreres i insiderbetænkningen[46], hvor der nævnes den situation, at ansatte i et pengeinstituts kreditafdeling i kraft af forhandlinger med en børsnoteret kunde om tilførsel af ny kredit m.v. er i besiddelse af intern viden om den pågældende kunde. Samtidig handler ansatte i pengeinstituttets fondsafdeling med aktier i kundeselskabet. Man kan forestille sig en tilsvarende situation for andre typer selskaber, som er divisionsopdelte. Selskabet kan eventuelt begrænse muligheden for, at der handles med intern viden, ved at etablere procedurer, således at oplysninger ikke videregives fra en afdeling til en anden inden for selskabet (etablering af såkaldte ”vandtætte skotter” eller ”Chinese walls”).

For at forhindre, at insiderforbudene overtrædes, er det endvidere i § 36, stk. 2, og § 37 foreskrevet, hvem (virksomheder, myndigheder m.v.) der skal udarbejde interne regler vedrørende insiderforbudene, og hvem disse regler skal gælde for.

3.7.2. Indberetning af aktiebesiddelser

Der henvises til beskrivelsen i afsnit 3.1.6 vedrørende de særlige regler for børsnoterede selskaber.

3.7.3. Regler for udstedere af børsnoterede værdipapirer

I reglerne for udstedere af børsnoterede værdipapirer på Københavns Fondsbørs A/S (som trådte i kraft 1/10 1999[47]) vedrører § 19 nærtstående parter[48]. Af bestemmelsens stk. 1 fremgår det, at transaktioner mellem nærtstående parter, der ikke foretages som et led i den normale forretningsmæssige drift, skal offentliggøres straks efter indgåelsen. Offentliggørelsen skal ske, selv om de pågældende transaktioner på grund af deres størrelse, karakter m.v. ikke ville kunne påvirke kursdannelsen, såfremt transaktionerne blev foretaget med trediemand. Af stk. 2 fremgår det, at i tilknytning til årsregnskabsmeddelelsen skal der gives en samlet redegørelse for årets transaktioner med nærtstående parter, som er offentliggjort efter stk. 1.

I kommentaren til § 19 anføres, at som eksempler på transaktioner, der skal offentliggøres, kan bl.a. nævnes et ejendomsselskabs køb af en ejendom, et selskabs leje- eller leasing af en maskinpark og et selskabs køb af rettigheder til et produkt, hvor transaktionen er foretaget med direktører, bestyrelsesmedlemmer m.v. Transaktioner, der i forhold til de nærtstående parter er af ubetydelig karakter, falder naturligt uden for oplysningskravet. Transaktioner af sædvanlig karakter, der foretages som et led i den normale forretningsmæssige drift og på markedsmæssige vilkår, er ikke omfattet af oplysningskravet, medmindre disse transaktioner er af væsentlig betydning for regnskabsaflæggelsen. Koncerninterne transaktioner vil således som udgangspunkt ikke være omfattet af bestemmelsen.

3.8. De skatteretlige regler

På det skatteretlige område har det været et almindeligt gældende princip, at der kan ske en skatteretlig regulering i tilfælde, hvor transaktioner mellem nærtstående parter uden særlig grund ikke er sket på armslængde vilkår[49]. Forudsætningen for en sådan regulering er dels, at der påvises et interessefællesskab imellem parterne, dels, at det er bevist eller sandsynliggjort, at dispositionens indhold eller udformning er usædvanlig i forhold til en

markedsbestemt disposition, og endelig, at de usædvanlige aftaler er et produkt af interessefællesskabet[50]. I de senere år er denne mulighed – herunder pligt til at give skattevæsenet oplysninger om, at der har været transaktioner – på flere områder blevet lovfæstet.

Den helt generelle lovfæstelse af armslængdeprincippet for danske skattepligtige er sket i 1998 ved en ændring af § 2 i ligningsloven[51], hvorefter skattepligtige, der kontrollerer eller kontrolleres af andre personer, koncernforbundne selskaber samt skattepligtige, der har et fast driftssted, ved indkomstopgørelsen skal anvende priser og vilkår for indbyrdes handelsmæssige og økonomiske transaktioner, der svarer til, hvad uafhængige parter ville have anvendt. Med hensyn til hvad der skal forstås ved kontrol, henvises der til selskabsskattelovens § 32 og til ligningslovens § 16 H. Efter disse bestemmelser anses kontrol at foreligge ved direkte eller indirekte[52] ejerskab af mere end 50 % af aktiekapitalen eller råden over mere end 50 % af aktive stemmeretter[53]. Koncernforbundne juridiske personer er juridiske personer, der kontrolleres af samme kreds af aktionærer.

3.8.1. Hoved-/storaktionærers selvangivelsespligt

I bekendtgørelsen om skattemæssige krav til regnskabsgrundlaget og årsregnskabet[54] er i 1999 som § 31 A indsat en bestemmelse om, at fysiske personer, som i indkomståret har ejet mindst 25 % af aktie- eller anpartskapitalen i et selskab eller rådet over[55] mere end 50 % af den samlede stemmевærdi i et aktie- eller anpartsselskab (hovedaktionærer), tillige med en eventuel ægtefælle, som hovedaktionæren levede sammen med ved udgangen af indkomståret, skal selvangive dels en nærmere specificeret kapitalforklaring for indkomståret, dels de væsentligste økonomiske aftaler, der i indkomståret er indgået mellem hovedaktionæren eller dennes ægtefælle og det af hovedaktionæren beherskede selskab.

Oplysninger om de væsentligste økonomiske aftaler skal som minimum omfatte tidspunktet for aftalens indgåelse, aftalens art samt hovedindholdet af aftalen, herunder aftalens genstand og aftalens økonomiske omfang.

3.8.2. Transfer pricing

Der har længe været fokuseret særligt på armslængdeprincippet i relation til transaktioner med udlandet.

Princippet blev lovfæstet allerede i 1960 i selskabsskattelovens § 12, stk. 1 og 2, der blev ophævet i 1998 i forbindelse med, at forholdene blev reguleret i andre bestemmelser[56]. Ifølge bestemmelsen skulle selskaber m.v., der kontrolleredes af en udenlandsk virksomhed, og som i sine handelsmæssige eller økonomiske forbindelser med denne var underkastet andre vilkår end dem, som ville gælde for et uafhængigt selskab, til den skattepligtige indkomst henføre den fortjeneste, som selskabet måtte antages at ville have opnået, hvis selskabet havde været uafhængigt[57].

Internationalt har der været fokuseret meget på problemstillingen for at få ensartede regler i alle lande. Dette internationale arbejde med henblik på at forhindre, at internationale koncerner m.v. forumshopper skattemæssigt ved hjælp af koncerninterne transaktioner o.l., foregår i en løbende proces.

OECD udarbejdede i 1979 en rapport om ”Transfer Pricing[58] and Multinational Enterprises”, der anbefalede armslængde vilkår for at undgå dobbeltbeskatningskonflikter.

Statsskattedirektoratet udsendte i 1983 og 1985 revisionsvejledninger om henholdsvis transfer pricing og dokumentationspligt.

OECD har siden 1995 løbende udsendt kapitler til ”Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations”, hvor armslængdeprincippet stadig er udgangspunktet.

I februar 1998 er der i relation til internationale koncerner gennemført særlige krav vedrørende transfer pricing i skatte Lovgivningen[59]. Lovgivningen bygger på OECDs guidelines. Der er indsat en bestemmelse i skattekontrollovens § 3 B om, at der i selvangivelsen skal afgives oplysninger om art og omfang af handelsmæssige eller økonomiske transaktioner. Disse oplysninger skal afgives af hver skattepligtig enhed, dvs. af såvel moderselskabet som sambeskattede datterselskaber inden for en sambeskatning. Bestemmelsen omfatter skattepligtige, der kontrolleres af udenlandske fysiske eller juridiske personer, kontrollerer eller er

koncernforbundne med udenlandske juridiske personer, har et fast driftssted med tilknytning til udlandet, eller er en udenlandsk fysisk eller juridisk person med et fast driftssted i Danmark. Der skal opbevares skriftlig dokumentation for, hvorledes priser og vilkår er fastsat, og det skal på baggrund af dokumentationen kunne fastslås, om priser og vilkår svarer til, hvad der ville gælde mellem uafhængige parter.

Det fremgår af lovforslaget, at formålet er at forhindre, at kontrollerede transaktioner anvendes til at opnå, at beskatning sker det mest gunstige sted. Det nævnes endvidere, at OECD har oplyst, at en betydelig andel af den grænseoverskridende verdenshandel sker mellem koncernforbundne selskaber.

Efter lovens § 3 B svarer kontrolbegrebet til selskabsskattelovens § 32 og ligningslovens § 16 H. Efter disse bestemmelser anses kontrol som nævnt under afsnit 3.8 at foreligge ved direkte eller indirekte ejerskab af mere end 50 % af aktiekapitalen eller råden over mere end 50 % af aktive stemmeretter. Koncernforbundne juridiske personer er juridiske personer, der kontrolleres af samme kreds af aktionærer.

I skatteministeriets cirkulære om transfer pricing reglerne^[60] nævnes nogle kontroleksempler, og det anføres, at der ved beregningen skal ses bort fra et datterselskabs egne aktier. Som *bilag 1* er medtaget nogle illustrationer af eksempler.

Ved samme lov er der som en yderligere del af armslængdeprincippet indsat en bestemmelse i selskabsskattelovens § 11 om, at selskaber m.v., som har gæld til udenlandske personer, som de kontrollerer, kontrolleres af eller har koncernforbindelse med, ikke kan fratrække renteudgifter og kurstab i det omfang, den nævnte gæld sammenlagt med anden fremmedkapital er mere end 4 gange så stor som selskabets egenkapital (opgjort ultimo). Fradragsbeskæringen kan undgås, hvis selskabet kan godtgøre, at lignende finansiering kan opnås mellem uafhængige parter. Bevisbyrden er således pålagt selskabet.

Det er ikke kun i skattemæssig relation, at transfer pricing har betydning, idet prisfastsættelsen også har stor betydning for de enkelte koncernvirksomheder og deres kreditors retsstilling.

^[40] Lovbekendtgørelse nr. 547 af 20/6 1996, senest ændret ved lov nr. 980 af 17/12 1997.

^[41] Lovbekendtgørelse nr. 698 af 11/8 1992.

^[42] Jfr. eksempelvis beskrivelsen af aktuelle revisionshandlinger i artiklen "Revision af nærtstående parter" af Hans Ole Reichardt og Henrik Nørgaard, *Revision og Regnskabsvæsen* 1997, s. 7 ff.

^[43] Bekendtgørelse nr. 907 af 29/11 1995 (for pengeinstitutter, visse kreditinstitutter, realkreditinstitutter, forsikringsselskaber og pensionskasser) som nu er afløst af bekendtgørelse nr. 189 af 24/3 1998 (for pengeinstitutter, realkreditinstitutter, forsikringsselskaber, tværgående pensionskasser og fondsmæglerselskaber.)

^[44] FT 1999/2000 A 3096, 3123, 3156, 3194 og 3244 (et lovforslag for hver type finansiel virksomhed).

^[45] Rådets direktiv af 13/11 1989 om samordning af retsfor skrifterne vedrørende insiderhandel (89/592/EØF).

^[46] Betænkning nr. 1216 fra 1991 om insider handel, s. 38-39.

^[47] Reglerne afløser de tidligere regler af 1/9 1998.

^[48] Der henvises i kommentaren til bestemmelsen til RV 13 for så vidt angår definitioner på de anvendte begreber.

^[49] Ved armslængde vilkår forstås sædvanlige forretningsmæssige vilkår. Udtrykket er en direkte oversættelse af det begreb – arm's length – der anvendes i internationale sammenhænge.

^[50] Jfr. Lærebog om indkomstskat af Lida Hulgaard, Aage Michelsen, Margrethe Nørgaard og John Engsig, 8. udg., 1997, s. 323.

^[51] Ved lov nr. 432 af 26/6 1998 om ændring af ligningsloven, selskabsskatteloven og skattekontrolloven (Lovfæstelse af armslængdeprincippet og værn mod tynd kapitalisering).

^[52] Aktieandele og stemmerettigheder ejet gennem danske eller udenlandske selskaber m.v. indgår ved vurderingen.

^[53] Der medregnes aktier og stemmerettigheder, som indehaves af koncernforbundne selskaber, af personlige aktionærer og deres nærtstående eller af en fond eller trust stiftet af moderselskabet selv eller af koncernforbundne selskaber, nærtstående m.v. eller af fonde eller truste stiftet

af disse. Nærtstående er den skattepligtiges ægtefælle, forældre og bedsteforældre samt børn og børnebørn og disses ægtefæller eller dødsboer efter de nævnte personer. Stedbarns- og adoptivforhold sidestilles med ægte slægtskabsforhold.

[54] Bekendtgørelse nr. 141 af 26/2 1992. Bestemmelsen (§ 31 A) er indsat ved bekendtgørelse nr. 88 af 9/2 1999.

[55] Heri medregnes aktier eller anparter, der som nævnt i aktieavancebeskatningslovens § 11, stk. 3, ejes af familiemedlemmer m.v.

[56] Ved lov nr. 131 af 25/2 1998 om oplysningspligt vedrørende koncerninterne transaktioner.

[57] Fra praksis kan blandt andet nævnes de to såkaldte oliesager. Spørgsmålet var, hvorvidt de multinationale olieselskaber betalte den skat til Danmark, som ville fremkomme, hvis der blev foretaget korrekt prissætning for levering af olieprodukter til de danske selskaber. I den såkaldte Texaco-sag (TfS 1987.60 Ø) fandt landsretten ikke, at § 12 kunne bruges vedrørende det danske Texacos indkøbspriser hos moderselskabet. I den såkaldte BP-sag (TfS 1988.292 H) fandt landsretten, at der var grundlag for en vis forhøjelse af det danske BP-selskabs indkomst, men Højesteret ændrede denne afgørelse.

[58] Ved begrebet "transfer pricing" henvises til prisfastsættelsen af ydelser mellem koncernforbundne eller indbyrdes kontrollerende enheder.

[59] Ved lov nr. 131 af 25/2 1998 om oplysningspligt vedrørende koncerninterne transaktioner.

[60] CIR nr. 84 af 15/5 1998 om transfer pricing regler.

-

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 22. september 2000

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 2000

KAPITEL 4 - UDVALGETS OVERVEJELSER

4.1. Generelle overvejelser

Udvalget finder, at det er væsentligt både for kriminalitetsbekæmpelsen og for beskyttelsen af aktuelle og potentielle aktionærer og kreditorer mod uoplyste risici, at der er en høj grad af gennemsigtighed omkring transaktioner med nærtstående parter. Transaktioner med nærtstående kan anvendes til bevidst misbrug af selskabsformuen, men mere generelt kan de tillige – også når de sker på almindelige markedsvilkår – indebære, at f.eks. potentielle kreditorer ikke har mulighed for at vurdere selskabets evne til at overleve i en uafhængig markedssammenhæng.

Udgangspunktet for udvalgets overvejelser er, om økonomisk kriminalitet, hvor transaktioner med nærtstående parter indgår, i højere grad kan forebygges eller opdages ved en yderligere regulering på dette område. Dette gælder både i relation til transaktioner, der ikke sker på markedsvilkår og udhuler selskabsformuen, og de transaktioner, der ikke oplyses i regnskabet, men har et omfang, der gør, at regnskabet uden disse oplysninger giver et vildledende billede af selskabets situation på markedet.

En række af de lovregler, der er nævnt i afsnit 3, er blevet indført for at forebygge misbrug af den art. Der kan henvises til den nyere skatteretlige regulering, jfr. bl.a. afsnit 3.8, og til reguleringer i årsregnskabsloven og selskabslovene, der har til formål at opdage (f.eks. Erhvervs- og Selskabsstyrelsens regnskabskontrol) eller forebygge (f.eks. de skærpede krav til bestyrelsens arbejde og revisors udvidede opgaver) kriminalitet. Sidstnævnte lovændringer er nærmere behandlet i udvalgets delbetænkning I[61].

Som nævnt i afsnit 3.2 har Regnskabsrådet i sin rapport fra marts 1999 om revision af årsregnskabsloven også foreslået, at der lovfæstes et generelt oplysningskrav om nærtstående parter. Uden for lovgivningen kan især henvises til arbejdet vedrørende IAS 24, jfr. RV 13, og ISA 550, jfr. afsnit 3.2 og 3.4.

De internationale standarder anvendes i mange danske virksomheder. Det gælder især for store virksomheder og virksomheder, der indgår i internationale sammenhænge, eller som har eller ønsker at have udenlandske investorer. De internationale standarder er udtryk for, hvad der globalt set er god regnskabs- og revisionspraksis på disse områder.

Den internationale udviklings indtog i dansk regnskabs- og revisionslovgivning og -praksis medfører et øget behov for registrering af transaktioner mellem nærtstående parter, så de relevante transaktioner med sikkerhed fremfindes til brug ved regnskabsudarbejdelsen og revision af regnskabet.

Særligt vedrørende RV 13 bemærkes, at børsnoterede selskaber skal aflægge regnskab i overensstemmelse med regnskabsvejledningerne (ligesom Erhvervs- og Selskabsstyrelsen i visse tilfælde kan fastsætte tilsvarende for statslige aktieselskaber)[62].

Skal man kort sammenfatte, hvad der gælder i dag for mere sammenhængende oplysninger[63] om transaktioner med nærtstående parter, ser billedet således ud:

1. Alle regnskaber skal indeholde de oplysninger (herunder om transaktioner med nærtstående), der er nødvendige for at give et retvisende billede af selskabets aktiver, passiver, økonomiske stilling og selskabets resultat (årsregnskabslovens § 4), jfr. afsnit 3.2.
2. Alle revisionspåtegninger i regnskaber skal indeholde supplerende oplysninger fra revisor, hvis revisor har konstateret forhold (herunder transaktioner med nærtstående), for hvilke ledelsen kan drages til ansvar (erklæringsbekendtgørelsens § 6), jfr. afsnit 3.4.
3. Selskaber, der er noteret på Københavns Fondsbørs, skal offentliggøre transaktioner med nærtstående parter, straks efter de er indgået, med mindre de fortages som led i den normale forretningsmæssige drift. Desuden skal der i tilknytning til årsregnskabsmeddelelsen gives en samlet redegørelse for årets offentliggjorte transaktioner med nærtstående parter (Regler for udstedere af børsnoterede værdipapirer § 19), jfr. afsnit 3.7.3.
4. Hoved- og storaktionærers selvangivelse skal indeholde nærmere oplysninger om de væsentligste økonomiske aftaler mellem selskabet og hoved/storaktionæren eller dennes ægtefælle (bekendtgørelse om skattemæssige krav til regnskabsgrundlaget og årsregnskabet § 31 A), jfr. afsnit 3.8.
5. Skattepligtige, der kontrolleres af udenlandske fysiske eller juridiske personer, kontrolleres eller er koncernforbundne med udenlandske juridiske personer, har et fast driftsted med tilknytning til udlandet eller er en udenlandsk eller fysisk person med et fast driftsted i Danmark, skal selvangive detaljerede oplysninger om transaktioner med de udenlandske virksomheder (skattekontrollovens § 3 B), jfr. afsnit 3.8.

Den sidste bestemmelse, der er suppleret med særlige krav til den underliggende dokumentation, har allerede stor betydning for, hvordan transaktionerne med de omfattede nærtstående parter aftales, dokumenteres og registreres i virksomhederne.

De regler, der gælder for selvangivelsen, har ikke direkte betydning for det offentlig tilgængelige regnskab. Imidlertid kan de skatteretlige krav have en afsmittende effekt på årsregnskabet, fordi oplysninger om de omfattede transaktioner med nærtstående parter skal kunne fremfindes og kontrolleres.

Der er enighed i udvalget om, at den ønskede høje grad af gennemsigtighed i et selskabs regnskab med hensyn til transaktioner med nærtstående parter bedst opnås gennem et krav om, at der gives et samlet og udbygget billede i regnskabet af transaktioner med nærtstående parter.

Udvalget har først set på, hvad der bør fremgå af regnskabet for at sikre en øget gennemsigtighed vedrørende transaktioner med nærtstående. Udvalget har derefter set på, hvilket bagvedliggende system der bør være for at sikre, at transaktioner med nærtstående løbende er kendt af hele ledelsen, så den kan gribe ind tidligt, hvis der er behov for det, og så det sikres, at oplysningerne faktisk kommer til at fremgå af regnskabet. Udvalget har i forbindelse hermed overvejet, om der bør lovgives om en mere formaliseret procedure og registrering vedrørende transaktioner med nærtstående.

Der er enighed i udvalget om, at i det omfang der foreslås regulering på disse skitserede områder, skal manglende overholdelse af reglerne være strafsanktioneret. Det kan endvidere fremhæves, at der i en række sammenhænge vil være tale om et erstatningsretligt ansvar.

4.2. Regnskabsoplysninger

Med hensyn til regnskabsoplysninger om nærtstående parter finder udvalget, at den nugældende lovgivning ikke til fulde svarer til det eksisterende behov for regulering.

Der er en række bestemmelser, der i et vist omfang giver mulighed for at vurdere, om der er tale om handel mellem nærtstående parter. Imidlertid vil de lovregler, der direkte tager sigte på oplysninger om nærtstående parter og dispositioner med disse, ikke med sikkerhed give et tilstrækkeligt fyldestgørende billede af sådanne transaktioner.

Oplysningerne giver ikke et sammenhængende billede, og de vedrører endvidere primært situationen på balance/regnskabsafslæggelsestidspunktet – kapitalandele, dominans i øvrigt, tilgodehavender hos og forpligtelser over for nærtstående m.v. Dette kan give et statusbillede, men ikke et billede af årets transaktioner med nærtstående. Det sidste vil dog eventuelt blive omtalt i årsberetningen (i hvert fald hvis der er tale om særligt store eller atypiske transaktioner).

Om der herudover gives et mere sammenhængende billede vil derfor afhænge af, om ledelsen ved udarbejdelsen af regnskabet (eller revisor ved revisionen heraf) finder, at dette er nødvendigt for at give et retvisende billede, jfr. årsregnskabslovens § 4. En grundlæggende forudsætning for, at sådanne supplerende oplysninger overvejes, er naturligvis, at der er et overblik over, hvad der har været af transaktioner med nærtstående. Dertil kommer, at spørgsmålet om, hvad der er nødvendigt for at give et retvisende billede, beror på en vurdering, fordi regnskabet kan være retvisende, selv om transaktioner med nærtstående parter ikke er oplyst.

Udvalget finder derfor – ligesom Erhvervs- og Selskabsstyrelsens Regnskabsråd – at regnskabet bør indeholde en generel beskrivelse af forholdet mellem virksomheden og dens nærtstående parter. Denne beskrivelse bør også vedrøre de af årets transaktioner, der er gennemført, hvorfor der ikke på balance/regnskabsaflæggelsestidspunktet er mellemværender. En stor mængde transaktioner med nærtstående parter kan være helt forsvarlige og vil ikke bringe selskabets interesser i fare, men ved at lade en sådan information fremgå af regnskabet får eventuelle kommendeaktionærer eller kunder mulighed for at drage egne konklusioner om, hvorvidt værdiansættelserne er troværdige, og på den baggrund træffe beslutning om deres engagement med selskabet.

Udvalget har nærmere drøftet, om det vil være hensigtsmæssigt at opstille specifikke krav med hensyn til, hvornår og i hvilken form oplysninger om transaktioner med nærtstående skal indgå i regnskabet.

Under hensyntagen til at det kan variere meget, hvad der er en egnet beskrivelse, har udvalget ikke fundet, at området er velegnet til helt specifikke krav. Udvalget vil dog pege på, at det på længere sigt vil kunne blive aktuelt med mere specifikke krav, hvis det i praksis viser sig, at oplysningerne gives i en form, der vanskeliggør sammenligneligheden af regnskaber.

Udvalget finder, at en velegnet reguleringsform vil være, at der indsættes en bestemmelse i årsregnskabsloven om, hvad der mere generelt skal oplyses om. Disse oplysninger skal vedrøre alle transaktioner med nærtstående parter.

Udvalget finder, at oplysningerne skal vedrøre den overordnede indvirkning på regnskabet. I tilknytning hertil skal der gives oplysninger, såfremt transaktionerne ikke er sket på sædvanlige markedsvilkår.

Det skal fremhæves, at udvalget finder, at den foreslåede regulering ikke skal omfatte en række ”dagliggydelser” i en virksomhed, jfr. afsnit 4.7, fordi de er uden betydning for såvel selskabet som dets eksterne aktuelle eller potentielle interessenter.

Udvalget har endvidere overvejet, om oplysningerne skal gives i selve års- regnskabet eller i årsberetningen.

I RV 13 er valgt den løsning, at der i årsregnskabet skal gives oplysninger om nærtstående parter og transaktioner med disse, mens der i årsberetningen skal gives en redegørelse for karakteren og omfanget af virksomhedens transaktioner med nærtstående parter, såfremt dette er af væsentlig betydning for forståelsen af årsregnskabet eller vurderes at få væsentlig betydning i efterfølgende år.

Som nævnt har børsnoterede selskaber pligt til at følge RV 13, ligesom denne vejledning i øvrigt må forventes at blive anvendt af en del andre (især større) selskaber.

Det kan overvejes, om der generelt skal gives oplysninger om nærtstående parter, således som det fremgår af RV 13. Dette er imidlertid en ret vidtgående regulering, som der næppe er behov for i alle selskaber, og det foreslås derfor kun, at der gives oplysninger om nærtstående, som selskabet har økonomiske transaktioner med. Dette forhindrer naturligvis ikke, at selskabets interne regler er mere vidtgående, ligesom en række selskaber skal følge reglerne i RV 13.

Udvalget finder umiddelbart, at det, for så vidt angår en generel regel gældende for alle selskaber, vil være tilstrækkeligt, at oplysningerne skal medtages i årsberetningen. I det omfang selskaber skal følge eller vælger at følge RV 13, vil årsberetningen i det aktuelle omfang kunne henvise til regnskabets oplysninger (f.eks. som en notehenviisning). En sådan regulering vil være rimelig fleksibel samtidig med, at den ønskede gennemsigtighed opnås. Derved får kravet også kun betydning for mellemstore og store selskaber.

Udvalget har formuleret et forslag til et indhold af en sådan bestemmelse i overensstemmelse hermed, jfr. afsnit 5.1. Den endelige formulering vil skulle tilpasses den nye årsregnskabslov, idet udvalget under hensyntagen til, at årsregnskabsloven er under revision, har valgt ikke at tage stilling til, hvor bestemmelsen skal placeres.

4.3. Rapporterings-, godkendelses- og registreringsprocedurer

En forudsætning for, at de ønskede oplysninger kan komme korrekt til udtryk i årsregnskabet, er, at oplysningerne foreligger i virksomhedens regnskabssystem.

Som nævnt indebærer den internationale udviklings indtog i Danmark allerede, at nogle virksomheder som konsekvens af de krav, der stilles i lovgivningen eller i vejledninger m.v., har behov for strukturerede registreringer af oplysninger om transaktioner med nærtstående parter.

Udvalget har overvejet, om der både af hensyn til oplysningskravet i årsregnskabet men også af hensyn til at forebygge eller tidligt standse misbrug er behov for gennem lovgivningsmæssige krav i højere grad at forsøge at sikre, at der løbende er kendskab til og overblik over disse transaktioner. En sådan regulering kan efter udvalgets opfattelse få karakter af en lovfæstelse af, hvad der er ”god bogføringsskik” på dette område, hvilket kan være velbegrundet på et så væsentligt område.

Udvalget har nærmere overvejet flere mulige led i en eventuel regulering. For det første en eventuel *rapportering* vedrørende relationer til nærtstående parter, samt en rapportering vedrørende visse af de økonomiske transaktioner, som selskabet har med disse parter. For det andet bestyrelsens eventuelle *godkendelse* af de omfattede transaktioner. For det tredje spørgsmålet om, hvorvidt der skal ske en særlig formaliseret *registrering* af disse relationer og transaktioner.

Et flertal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Susan Bramsen, Hans Henrik Brydensholt, Jørgen Christiansen, Michael Clan, Vagn Greve, Alexander Houen, Poul Dahl Jensen, Flemming Kjær, Jesper Koefoed, Lau Kramer, Lars Bo Langsted, Kaspar Linkis, Erik Overgaard, Henrik Rothe) finder, at en regulering i årsregnskabsloven bør underbygges med selskabsretlige regler *om rapportering til bestyrelsen vedrørende ledende personers* [\[64\]](#) *relationer til nærtstående, som selskabet har økonomiske transaktioner med.* Flertallet finder endvidere, at der skal rapporteres om ledende personers relationer til nærtstående familiemedlemmer, som selskabet har økonomiske transaktioner med. Derved sikres, at bestyrelsen har kendskab til, hvilke nærtstående parter og familiemedlemmer selskabet har transaktioner med. Bestyrelsen kan på den baggrund eventuelt vælge at føre særlig kontrol med disse transaktioner eller at sikre, at den pågældende ikke selv er involveret i transaktioner med den nærtstående part eller det nærtstående familiemedlem. Desuden vil det give et mere sikkert grundlag for, at oplysningerne i regnskabet bliver fuldstændige. Oplysningerne forudsættes at blive noteret i bestyrelsesprotokollen eller på anden vis, således at oplysningerne også er tilgængelige for revisionen.

Flertallet finder, at en sådan rapportering skal ske, så snart den pågældende bliver opmærksom på forholdet. Ikke mindst i store koncerner vil det kunne forekomme, at den pågældende ledende person i virksomheden først sent – eller måske slet ikke – bliver opmærksom på forholdet. Flertallet finder ikke, at der er behov for at foreslå en pligt til at undersøge, om der måtte være transaktioner, der gør, at der indtræder rapporteringspligt. Flertallet har herved særlig lagt vægt på, at der ikke vil være relevante risiko- eller misbrugs-situationer i tilfælde, hvor den pågældende ledende medarbejder ikke selv er bekendt med de faktiske forhold. Med hensyn til, hvilken personkreds der skal have pligt til at rapportere har flertallet taget udgangspunkt i udtrykket ”ledende personer”, idet dog 5 af udvalgets medlemmer (Mads Bryde Andersen, Vagn Greve, Lars Bo Langsted, Erik Overgaard, Henrik Rothe) finder, at kun den egentlige ledelse, dvs. direktion og bestyrelse, skal rapportere.

Et mindretal i udvalget (Helle Jahn, Lene Nielsen) kan ikke støtte et forslag om lovreguleret rapportering til bestyrelsen, som foreslået af flertallet.

Disse medlemmer er enige i, at virksomhederne nødvendigvis skal registrere transaktioner med nærtstående for at kunne opfylde oplysningspligten i årsregnskabet. En sådan pligt følger allerede af bogføringsloven, der kræver, at alle transaktioner registreres i virksomhedens bogføring. Endvidere er der krav om, at det sker hurtigst muligt, og at alle registreringer kan dokumenteres ved et bilag. I medfør af aktieselskabslovens § 54 (anpartsselskabslovens §§ 19 og 20) skal ledelsen (bestyrelsen) sørge for en forsvarlig organisation af selskabet. En bestemmelse i årsregnskabsloven som det foreslåede, jfr. afsnit 5.1, vil bevirke, at der er en pligt for ledelsen til at sørge for, at oplysningspligten i årsregnskabet kan opfyldes. I overensstemmelse hermed må ledelsen træffe de nødvendige beslutninger, herunder udarbejde interne retningslinier.

Mindretallet forudsætter, at en udvidet regulering, som foreslået af flertallet, vurderes i Testpanelet eller i et

fokuspanel med henblik på at sikre, at ændringerne ikke vil være en unødigt byrde for erhvervslivet^[65].

Et andet mindretal i udvalget (Kirsten Mandrup) finder, at de gældende regler for nærtstående parter i finansielle virksomheder fungerer tilfredsstillende. Udover de regler, som er fremhævet af det første mindretal (bogføringsloven og aktieselskabslovens § 54), kan følgende bestemmelser nævnes inden for det finansielle område:

En finansiell virksomhed under tilsyn må alene drive virksomhed omfattet af den af tilsynet meddelte tilladelse (koncession) samt accessorisk virksomhed til tilladelsen. Transaktioner, der falder inden for den af tilsynet meddelte tilladelse, men som på grund af risikoen for misbrug eller interessekonflikt kan være særlig betænkelige, er undergivet særlige krav i lovgivningen om godkendelse af enten Finanstilsynet eller bestyrelsen.

Finanstilsynet skal godkende en finansiell virksomheds engagement med virksomheder eller personer, som gennem aktiebesiddelse eller på anden måde direkte eller indirekte har en afgørende indflydelse på den finansielle virksomheds dispositioner, eller som er domineret af virksomheder eller personer med en sådan indflydelse.

Bestyrelsen i en finansiell virksomhed skal med indførelse i bestyrelsens forhandlingsprotokol godkende engagementer eller modtagelse af sikkerhedsstillelse fra bestyrelsesmedlemmer og direktører i den finansielle virksomhed eller selskaber, hvori den nævnte personkreds er direktører eller bestyrelsesmedlemmer. Tilsvarende gælder for engagementer med personer, der er nært knyttet til direktører ved ægteskab, slægts- eller svogerskab i ret op- eller nedstigende linie eller som søskende, og med selskaber, for hvilke sådanne personer er direktører. Engagementerne skal bevilges i henhold til sædvanlige forretningsbetingelser og på markedsbaserede vilkår. Der skal afgives erklæring herom i revisionsprotokollen, og direktionen og bestyrelsen skal i særlig grad overvåge forsvarligheden af disse engagementer.

Bestyrelsen i en finansiell virksomhed skal godkende retningslinier for koncerninterne transaktioner, hvorefter transaktioner mellem den finansielle virksomhed og et koncernforbundet selskab eller associeret selskab skal indgås på skriftligt grundlag og på markedsbaserede vilkår/omkostningsdækkende basis. Der skal være skriftlige forretningsgange, der sikrer, at transaktionerne efterfølgende kan fremfindes, dokumenteres, revideres, og at overholdelse af retningslinierne kan efterprøves. Der er udstedt en bekendtgørelse herom, jfr. afsnit 3.6. Der er desuden fremsat lovforslag, hvorefter også transaktioner, der indgås mellem den finansielle virksomhed og virksomheder eller personer, der direkte eller indirekte ejer 20% eller mere af kapitalandelene eller stemmerettighederne i den finansielle virksomhed, samt disses dattervirksomheder og associerede virksomheder er omfattet af bestemmelserne. Lovforslagene giver desuden mulighed for ophævelse af transaktioner indgået i strid med reglerne.

Der skal afgives erklæring om koncerninterne transaktioner i revisionsprotokollen, og der skal i årsregnskabet oplyses om karakteren, omfanget samt den anvendte prisfastsættelsesmetode i forbindelse med transaktioner og aftaler af større betydning mellem den finansielle virksomhed og de virksomheder, som er direkte eller indirekte forbundet med den finansielle virksomhed.

Herudover er der i tilsynslovgivningen fastsat et særligt forbud mod at direktører, vicedirektører, underdirektører og dermed ligestillede samt interne revisions- og vicerevisionschefer i en finansiell virksomhed for egen regning må udføre eller deltage i spekulationsforretninger. Det samme gælder for andre ledende medarbejdere med et særligt ansvar for fonds- eller valutafunktioner.

Endelig er der i tilsynslovgivningen som udgangspunkt et forbud mod, at direktører, vicedirektører, underdirektører og dermed ligestillede, interne revisions- og vicerevisionschefer samt filialbestyrere må eje eller drive selvstændig erhvervsvirksomhed eller som bestyrelsesmedlem, funktionær eller på anden måde deltage i ledelsen eller driften af anden erhvervsvirksomhed end den finansielle virksomhed.

Ovenstående regler tilsikrer at beskytte den finansielle virksomhed mod overgreb eller misbrug fra ledende medarbejdere eller andre nærtstående parter. Reglerne for finansielle virksomheder er således på flere punkter mere vidtgående end de af flertallet foreslåede ændringer til selskabslovgivningen.

Det er dette mindretals opfattelse, at de eksisterende regler for finansielle virksomheder fungerer tilfredsstillende.

På denne baggrund mener dette mindretal ikke, at der er behov for yderligere regulering på området for så vidt angår finansielle virksomheder under tilsyn. Der er ikke herved taget stilling til, hvad der bør gælde for andre typer

virksomheder.

Flertallet kan ikke på baggrund af ovennævnte mindretalsudtalelse tilslutte sig, at finansielle institutter under tilsyn skal undtages fra den foreslåede rapporteringsordning. Den af flertallet foreslåede ordning er ikke begrænset til koncerninterne transaktioner, men omfatter tillige transaktioner med virksomheder uden for koncernen. Tværtimod vil hovedparten af koncerninterne transaktioner formentligt falde uden for den foreslåede rapporteringsordning vedrørende konkrete transaktioner, jfr. neden for i dette afsnit, idet hovedparten af transaktioner inden for en koncern formentligt foretages som led i den normale forretningsmæssige drift, og derfor er uden for den foreslåede rapporteringsordning. Flertallet finder ikke, at de krav, der stilles til koncerninterne transaktioner inden for finansielle virksomheder, sikrer, at bestyrelsen for det pågældende finansielle institut får kendskab til transaktionen med deraf følgende mulighed for at følge transaktionen.

Et flertal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Susan Bramsen, Hans Henrik Brydensholt, Jørgen Christiansen, Michael Clan, Vagn Greve, Alexander Houen, Poul Dahl Jensen, Flemming Kjær, Jesper Koefoed, Lau Kramer, Lars Bo Langsted, Kaspar Linkis), dvs. hovedparten af de medlemmer, der tilslutter sig førstnævnte flertal om rapportering af *relationer* med nærtstående parter og familiemedlemmer, finder endvidere, at en sådan rapportering bør kombineres med en rapportering til bestyrelsen vedrørende *konkrete transaktioner*, som selskabet har med de nærtstående parter og familiemedlemmer. Uanset at en overholdelse af kravet om rapportering af relationer vil give en anledning for bestyrelsen til at spørge nærmere til det aktuelle forretningsmellemværende med den anden virksomhed eller med familiemedlemmet, finder flertallet, at en egentlig rapportering om efterfølgende transaktioner er nødvendig. Derved sikres, at bestyrelsen løbende får kendskab til transaktioner, der foretages efter rapporteringen om relationen til den nærtstående part eller til familiemedlemmet.

Dette flertal finder, at der bør være formelle krav, der sikrer, at bestyrelsen har et sådan kendskab. Flertallet finder dog samtidig, at en rapportering vedrørende alle transaktioner vil kunne være for byrdefuld at administrere, og at der primært er behov for en rapportering vedrørende forhold, der skiller sig ud i forhold til den almindelige løbende drift af selskabet.

Ved afgrænsningen af de transaktioner, hvor der skal ske løbende rapportering, har flertallet foretrukket at bruge en allerede kendt afgrænsning. RV 13 anfører intet vedrørende en kvalificering af de transaktioner, der skal medtages i regnskabet, og flertallet har derfor valgt at tage udgangspunkt i reglerne for udstedere af børsnoterede værdipapirer på Københavns Fondsbørs, hvorefter der kun er særlige pligter ved de transaktioner, der ikke foretages som et led i den "normale forretningsmæssige drift".

Flertallet finder således, at der kun skal ske løbende rapportering til bestyrelsen vedrørende konkrete transaktioner mellem nærtstående parter, når transaktionen ikke foretages som led i den "normale forretningsmæssige drift".

Det må konkret fortolkes, om en transaktion foretages som led i den normale forretningsmæssige drift. Man kan imidlertid opstille nogle formodningsregler. Flertallet finder, at *transaktioner inden for den normale forretningsmæssige drift* typisk kan være karakteriseret ved følgende: Transaktionen er én blandt mange ligeartede transaktioner, den konkrete type transaktion foretages hyppigt, og at der er tale om en ydelse til en nogenlunde fast markedsværdi. Alle transaktioner vedrørende køb, salg eller overførsler af varer eller tjenesteydelser til brug i virksomheden vil som hovedregel være et led i den normale forretningsmæssige drift.

Transaktioner uden for den normale forretningsmæssige drift er karakteriseret ved, at der er tale om mere enkeltstående transaktioner, der er ikke noget "transaktionsflow", og der er tale om individuelle ydelser uden objektiv markedsværdi.

Flertallet finder, at man ved at bruge begrebet den "normale forretningsmæssige drift" har en passende standard for, hvad det er for en type transaktioner, der skal rapporteres om. Der er tale om et begreb, hvorefter en meget stor mængde transaktioner ikke skal rapporteres til bestyrelsen. Samtidig er man endnu et stykke fra den "transaktionsstandard", hvor bestyrelsen i henhold til aktieselskabslovens § 54, stk. 2, under alle omstændigheder skal involveres, jfr. formuleringen "dispositioner, der efter selskabets forhold er af usædvanlig art eller stor betydning."

Hvis man ser på de konkrete typer af transaktioner mellem nærtstående parter, der nævnes i RV 13, jfr. afsnit 3.2, vil følgende transaktioner som hovedregel være inden for den normale forretningsmæssige drift:

- Køb, salg og overførsel af varer og andre omsætningsaktiver
- Køb, salg og overførsel af serviceydelser

Endvidere vil følgende transaktioner som hovedregel være uden for den normale forretningsmæssige drift:

- Køb, salg og overførsel af fast ejendom og andre anlægsaktiver
- Leje- og leasingaftaler
- Overførsel af resultater fra forskning og udvikling
- Forhandler-, management-, royalty- og licensaftaler
- Garantier og sikkerhedsstillelser
- Lån
- Gældseftergivelse
- Modtagelse af indskud
- Indskud af egenkapital og tilbagebetaling heraf samt udlodning eller modtagelse af udbytte

Med hensyn til angivelsen i RV 13 af transaktioner vedrørende løn og vederlag, inkl. ikke kontante fordele, vil sådanne transaktioner kun være at betragte som uden for den normale forretningsmæssige drift, hvor ydelserne er enkeltstående og usædvanlige. Der kan være tale om ydelser som fri bolig eller bil eller andre ydelser, hvor der ikke er en rimelig sammenhæng mellem arbejdsydelsen og løn/vederlagsydelsen.

Det skal ligeledes bemærkes, at denne opdeling af transaktioner inden for og uden for den normale forretningsmæssige drift tager udgangspunkt i almindelige erhvervsmæssige virksomheder, og at opdelingen om nødvendigt skal justeres ved mere specielle typer virksomheder, f.eks. finansielle institutter.

I tillæg til afgrænsningen af, om en transaktion er inden for eller uden for den normale forretningsmæssige drift, har flertallet overvejet, om transaktioner mellem et moderselskab og dets helejede datterselskaber generelt skal undtages fra rapporteringsordningen. For denne undtagelse kunne tale, at der ikke er minoritetsaktionærer at tage hensyn til. Imidlertid er der stadig et tungtvejende kreditorhensyn, hvorfor flertallet har afstået fra at foreslå en sådan generel undtagelsesregel. Det er desuden flertallets opfattelse, at langt hovedparten af de transaktioner, der foretages inden for en koncern, foretages som led i den normale forretningsmæssige drift, og at transaktionerne allerede af den grund er uden for rapporteringsordningen.

Flertallet har endvidere overvejet, om der er behov for, at der skal ske en rapportering om transaktioner uden for den normale forretningsmæssige drift, også i de tilfælde hvor den, der disponerer, ikke er den, der har den nærtstående relation til handelspartneren, men hvor personen med den nærtstående relation bliver opmærksom på, at en sådan transaktion vil blive udført eller allerede er blevet udført. I sådanne situationer er misbrugsrisikoen mindre, men flertallet har valgt ud fra en helhedsbetragtning også at lade disse tilfælde være omfattet af forslaget. Begrundelsen for dette er især, at det kan være svært at afgrænse, hvornår personen med den nærtstående relation til handelspartneren egentligt selv er involveret i dispositionen. Afgrænsningsspørgsmålet opstår f.eks., hvor denne person opfordrer en anden i virksomheden til at foretage en disposition, men i øvrigt ikke blander sig i dispositionens gennemførelse.

Et mindretal i udvalget (Helle Jahn, Lene Nielsen, Erik Overgaard, Henrik Rothe) finder ikke, at der er behov for yderligere regulering på dette område, jfr. ovenfor.

Et andet mindretal i udvalget (Kirsten Mandrup) finder, at den særskilte regulering, der gælder på området for finansielle virksomheder under tilsyn, beskytter disse virksomheder, deres indskydere, forsikringstagere og kunder samt deres kreditorer og aktionærer mod transaktioner, som på grund af risiko for misbrug eller interessekonflikt kan være særlig betænkelige eller risikofyldte, jfr. afsnit 3.6 og ovenfor i nærværende afsnit. Hertil kommer, at en finansiell virksomhed under tilsyn alene må drive virksomhed omfattet af den af tilsynet meddelte tilladelse (koncession) samt accessorisk virksomhed hertil. Sondringen mellem økonomiske transaktioner, der ligger inden for eller uden for den normale forretningsmæssige drift, er således ikke anvendelig for finansielle virksomheder. Transaktioner, som falder inden for den af tilsynet meddelte tilladelse, men som på grund af risiko for misbrug eller interessekonflikt kan være særlig betænkelige eller risikofyldte, er, som anført ovenfor i nærværende afsnit, undergivet særlige krav i lovgivningen om godkendelse af enten Finanstilsynet eller bestyrelsen. Der er ikke herved taget stilling til, hvad der bør gælde for andre virksomhedstyper.

Det har endvidere været overvejet i udvalget, om de forslag der fremsættes vedrørende rapportering, kan forventes

gennemført i et acceptabelt omfang på baggrund af den foreslåede ændring af årsregnskabsloven og RV 13, således at en *egentlig lovregulering* ikke er nødvendig.

De flertal i udvalget, som går ind for henholdsvis en regulering vedrørende rapportering af relationer med nærtstående handelspartnere samt en regulering vedrørende en rapportering af transaktioner med sådannenærtstående uden for den normale forretningsmæssige drift, finder, at forslagene bør gennemføres som lov, og at der kun på den måde med sikkerhed vil blive etableret mere velfungerende og dækkende værnsregler end de eksisterende. Selskabsmisbrug og selskabssammenbrud, der har sammenhæng med transaktioner med nærtstående, kan naturligvis ikke fuldstændigt afværges gennem lovgivning – dette kræver også at lovgivningen efterleves – men en effektiv lovgivning er efter flertallets vurdering en nødvendig forudsætning.

Det er også i overensstemmelse med tendensen i øvrigt, at væsentlige spørgsmål ikke reguleres uden for lovtekster. Det er bl.a. den løsning, der er valgt i forbindelse med fondsbørsreformerne, og som også er kommet til udtryk i visse af 1991- og 1992-ændringerne af årsregnskabsloven og aktieselskabsloven.

Samme tendens ses ved, at det i visse tilfælde er en lovmæssig pligt at følge regnskabsvejledninger. Derved ”ophøjes” disse vejledninger fra at være et udtryk for god regnskabsskik til at være en (om end indirekte) integreret del af lovgivningen. Det følger således af § 17 i Regler for udstedere af børsnoterede værdipapirer på Københavns Fondsbørs^[66], at børsnoterede selskaber skal aflægge regnskab i overensstemmelse med regnskabsvejledningerne, ligesom Erhvervs- og Selskabsstyrelsen i henhold til årsregnskabslovens § 64, stk. 5, kan fastsætte bestemmelser om, at det samme skal gøre sig gældende for statslige aktieselskabers årsregnskaber og koncernregnskaber, hvis dette er nødvendigt for at sikre en ligestilling mellem disse selskaber og selskaber, hvis aktier eller obligationer er optaget til notering på en fondsbørs.

De mindretal i udvalget, som er imod rapporteringordningerne, har anført, at virksomhederne skal have den nødvendige metodefrihed til at indpasse et oplysningskrav i sine eksisterende forretningsgange og registreringssystemer. Det er disse mindretals opfattelse, at kun såfremt der ikke er andre og mindre indgribende fremgangsmåder, bør regulering ske ved lov. Mindretallene forudsætter, at en udvidet regulering, som foreslået af flertallet, vurderes i Testpanelet eller i et fokuspanel med henblik på at sikre, at ændringerne ikke vil være en unødigt byrde for erhvervslivet.

Udvalget har endvidere overvejet, om den af flertallet foreslåede rapportering skal kombineres med *en ordning, hvorefter bestyrelsen – så vidt muligt forudgående – skal godkende transaktioner med nærtstående*.

Virksomhederne kan sikre sig oplysninger om transaktioner med nærtstående på flere måder. De kan komme ind efterfølgende (f.eks. i forbindelse med bogføringen, hvor oplysningerne kan sammenholdes med listen over nærtstående) uden nærmere gennemgang. Der kan også – som foreslået af flertallet ovenfor – etableres en rapporteringsprocedure vedrørende transaktioner over en vis standard, således at disse rapporteringer kan gøres til genstand for drøftelse i bestyrelsen. Der kan imidlertid tillige – som et yderligere og mere indgribende tiltag – stilles krav om en egentlig godkendelsesprocedure, således at bestyrelsen forudgående skal godkende transaktioner over en vis størrelse med nærtstående.

Udvalget har overvejet, om en sådan egentlig godkendelsesprocedure vil være et velegnet middel til forebyggelse og opdagelse af kriminalitet, samt om byrderne ved en sådan regulering er rimelige i forhold til, hvad der opnås.

Der er enighed i udvalget om, at en sådan godkendelsesordning har en vis kriminalpræventiv effekt. Der er endvidere enighed om, at en sådan godkendelsesordning vil betyde en vis mængde ekstra administrative byrder for de omfattede virksomheder. Udvalget har ved sin vurdering af spørgsmålet afvejet disse to hovedhensyn over for hinanden. Som momenter i den videre afvejning har udvalget blandt andet lagt vægt på følgende:

For en sådan godkendelsesordning taler blandt andet, at en formaliseret godkendelsesprocedure vil være egnet til at sikre, at bestyrelsen løbende forholder sig til transaktioner med nærtstående. Med hensyn til den kriminalpræventive effekt af en sådangodkendelsesprocedure kan bl.a. henvises til denne delbetæknings afsnit 2 for eksempler fra straffesager på dispositioner, hvor en godkendelsesprocedure måske kunne have forhindret dispositionen.

Imod en sådan godkendelsesordning taler blandt andet, at en sådan ordning vil medføre, at dispositioner, der i dag ikke behandles på bestyrelsesniveau, skal løftes op på dette niveau til en egentlig formaliseret behandling. Det vil

betyde en ekstra administrativ byrde for virksomhederne, og vil i øvrigt gribe ind i bestyrelsens muligheder for selv at tilrettelægge sit arbejde.

Når henses til, at bestyrelsen via flertallets forslag om en rapporteringsordning er sikret et *kendskab* både til relationer og transaktioner (som ikke foretages som led i den normale forretningsmæssige drift) med nærtstående, har udvalget ikke villet foreslå en formaliseret obligatorisk godkendelsesordning. Der er herved lagt vægt på, at kendskabet til relationerne generelt og til de mere atypiske transaktioner er det mestessentielle. Når bestyrelsen har denne viden, kan det overlades til bestyrelsen selv at beslutte, om den vil foretage yderligere vedrørende transaktioner med nærtstående parter.

Udvalget har endvidere drøftet, om der skal etableres *et særligt registre-ringssystem (en transaktionsbog)* vedrørende rapporteringer til bestyrelsen om relationer med nærtstående og vedrørende rapporteringspligtige transaktioner med nærtstående parter (dvs. transaktioner uden for den normale forretningsmæssige drift).

Udvalget har i den forbindelse overvejet, om der findes alternativer til en sådan "transaktionsbog" med henblik på at sikre ovennævnte oplysninger, således at der er sikkerhed for, at disse oplysninger kan indgå i regnskabsaflæggelsen og danne basis for revision.

Udvalget har herunder overvejet, om det kan gøres til et krav for et selskabs forretningsorden, at der skal ske registrering af ledende personers nærtstående relationer med virksomheder, med hvilke selskabet har økonomiske transaktioner, og herudover overlade det til selskabet selv at bestemme, hvordan denne registrering skal ske. Det følger af aktieselskabslovens § 56, stk. 4, at bestyrelsen ved en forretningsorden skal træffe nærmere bestemmelser om udførelsen af sit hverv. Af § 56, stk. 5, nr. 1 – 10, fremgår det, at for børsnoterede aktieselskaber og for statslige aktieselskaber er der en række krav om, hvad forretningsordenen nærmere skal indeholde. Andre typer aktieselskaber skal ikke overholde sådanne særlige krav. Udvalget finder, at man med rimelighed kunne tilføje yderligere en bestemmelse under § 56, stk. 5, som vedrørte, at forretningsordenen for børsnoterede og statslige aktieselskaber – udover det allerede anførte indhold – endvidere skal indeholde en bestemmelse om, at der skal ske registrering af nærtstående parter. Det ville derimod ikke løse problemet for andre typer selskaber.

Udvalget finder ikke, at det vil være hensigtsmæssigt at udstrække et sådant krav til også at vedrøre andre aktieselskaber. Hvis dette blev gennemført, ville der være et ulogisk modsætningsforhold mellem på den ene side at pålægge "almindelige selskaber" det ene krav til deres forretningsorden, at den skal indeholde en bestemmelse om registrering af nærtstående parter, og på den anden side den lange række af krav til de børsnoterede og statslige selskabers forretningsorden. Dette kan ikke løses ved, at alle kravene til børsnoterede og statslige selskaber udstrækkes til også at gælde for andre selskaber. Børsnoterede og statslige aktieselskaber er en særlig type selskaber, der som selskaber typisk er af en vis overordnet størrelse, og for de børsnoterede selskaber med det særlige kendetegn, at de er medlem af en fondsbørs, hvorfor det generelt – i modsætning til andre selskaber – findes hensigtsmæssigt at formulere særlige krav til indholdet af deres forretningsorden.

En anden mulighed kunne være at følge den model, der gælder for den finansielle sektor med hensyn til koncerninterne transaktioner, jfr. afsnit 3.6. De omfattede institutter skal i henhold til § 6 i bekendtgørelsen om koncerninterne transaktioner have forretningsgange, der sikrer, at transaktioner efterfølgende kan fremfindes og dokumenteres, at der efterfølgende kan foretages revision af transaktionerne og dokumentationen herfor, samt at overholdelse af retningslinierne^[67] kan efterprøves. Det er følgelig overladt til institutterne selv nærmere at bestemme, hvordan disse krav kan opfyldes.

Der er enighed i udvalget om, at bestyrelsen skal kunne gøre sig bekendt med relationer med nærtstående parter, ligesom bestyrelsen skal kunne gøre sig bekendt med transaktioner med nærtstående parter, dvs. at relationer og transaktioner med nærtstående parter skal være dokumenterbare.

Udvalget finder, at i det omfang der foreslås en rapporteringspligt vedrørende *relationer* med nærtstående parter, skal rapporteringen registreres. Dette skal ske ved, at rapporteringen nedfældes skriftligt, således at bestyrelsen kan fremfinde den igen. Registreringen kan ske i bestyrelsesprotokollen eller i en anden brugbar registrant. Det samme gør sig gældende for den type *transaktioner* med nærtstående parter, der er forbundet med en rapporteringspligt, dvs. transaktioner uden for den normale forretningsmæssige drift.

Et flertal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Susan Bramsen, Hans Henrik Brydenscholt, Vagn Greve, Alexander Houen, Poul Dahl Jensen, Lars Bo Langsted, Kaspar Linkis, Erik Overgaard, Henrik Rothe) finder, at

der udover denne registrering (i bestyrelsesprotokol eller anden registrant) ikke er behov for lovbestemmelser om andre særlige registre-ringer af forholdet til nærtstående parter.

To medlemmer (Helle Jahn, Lene Nielsen) finder som oven for nævnt ikke, at der skal være nogen form for lovkrav om registrering, ligesom de to af udvalgets medlemmer (Erik Overgaard, Henrik Rothe), som går ind for rapportering af relationer, men ikke af transaktioner med nærtstående parter, i overensstemmelse hermed kun finder, at der skal være lovkrav om registrering af *relationer* til nærtstående parter. Ét medlem (Kirsten Mandrup) finder ikke, at der er behov for yderligere registreringskrav for finansielle virksomheder under tilsyn, som allerede er særskilt reguleret på området. For disse typer af virksomheder gælder specielle regler om, at revisionen skal afgive erklæring i revisionsprotokollen om, hvorvidt de af bestyrelsen bevilgede engagementer til og modtagen sikkerhedsstillinger fra bestyrelsesmedlemmer eller direktører samt selskaber, hvori disse er direktører eller bestyrelsesmedlemmer, er bevilget i henhold til virksomhedens sædvanlige forretningsbetingelser og på markedsbaserede vilkår. På tilsvarende vis skal revisionen afgive erklæring om koncerninterne transaktioner i revisionsprotokollen. Der er ikke derved taget stilling til øvrige virksomhedstyper.

Der er i selskabet en pligt til at registrere de enkelte transaktioner, ligesom bestyrelsen er underlagt en almindelig pligt til at sørge for en forsvarlig organisation af selskabets virksomhed, jfr. aktieselskabslovens § 54, stk. 1. At indføre en transaktionsbog ved siden af disse almindelige pligter forekommer overflødigt.

Flertallet finder, at der bør være metodefrihed for selskabet med hensyn til, hvordan bestyrelsen vil sikre sig, at oplysninger om relationer til og transaktioner med nærtstående parter er tilgængelige.

Flertallet finder således, at ovennævnte pligter er tilstrækkelige til at sørge for, at oplysninger om relationer og transaktioner med nærtstående parter kan fremfindes. Eksempelvis kan bestyrelsen bede direktionen om at fremfinde transaktioner med nærtstående parter.

Derudover finder flertallet, at det næppe vil have den store effekt at indføre et krav om transaktionsbog. I de tilfælde, hvor medlemmer af ledelsen selv medvirker til uregelmæssige transaktioner, kan man næppe forvente indberetninger. I tilfælde uden for disse situationer bør man erindre, at store dispositioner skal godkendes af bestyrelsen og derfor allerede i dag skal fremgå af bestyrelsesprotokollen.

Flertallet finder desuden, at hvis der foreslås en sådan registrering, bør forslaget vurderes i Testpanelet eller i et fokuspanel med henblik på at sikre, at ændringerne ikke vil være en unødigt byrde for erhvervslivet.

Et mindretal i udvalget (Jørgen Christiansen, Michael Clan, Flemming Kjær, Jesper Koefoed, Lau Kramer) finder, at relationer til og transaktioner (uden for den normale forretningsmæssige drift) med nærtstående parter skal registreres i en "transaktionsbog", og at denne bog skal forelægges på bestyrelsesmøderne, således at disse oplysninger let kan komme til bestyrelsens kendskab i en mere samlet form.

Mindretallet finder, at hvis det overlades til selskabet selv, hvordan transaktioner med nærtstående efterfølgende kan fremfindes og dokumenteres, skabes der et mindre entydigt registreringsspor, end hvis transaktionerne indføres i en transaktionsbog. Den almindelige pligt efter bogføringsloven til at registrere alle transaktioner vedrører alene transaktionen og ikke dens eventuelle sammenhæng med nærtstående parter.

En ordning med en transaktionsbog vil sikre, at oplysningerne foreligger løbende som en del af virksomhedernes regnskabssystem, som tillige hermed er reviderbare. En transaktionsbog vil give selskabet en effektiv mulighed både for at kunne konstatere og for at kunne fremfinde transaktioner mellem nærtstående parter. Et sådan regelsæt indebærer naturligvis ikke nogen garanti for, at reglerne følges, men konstatering af manglende overholdelse må forventes at medføre, at ledelsen (eller revisor, hvis det konstateres i forbindelse med revisionen) nærmere kontrollerer, om de ikke rapporterede transaktioner er ansvarspådragende, herunder eventuelt strafbare.

Hvor selskabet selv skal give oplysninger, f.eks. ved koncerninterne transaktioner, må det påhvile ledelsen i de respektive selskaber at få disse oplysninger indført.

Mindretallet finder ikke, at en transaktionsbog skal være forbundet med særlige formkrav. Det vigtige er, at oplysningerne om nærtstående parter samles et enkelt sted i stedet for at figurere forskellige steder i selskabets registranter. Transaktionsbogen kan bestå af en simpel udskrift fra selskabets bogholderi over transaktionerne med nærtstående parter. Der behøver endvidere ikke at være tale om en fysisk bog - en IT-løsning kan være tilstrækkelig. Det centrale er blot, at oplysningerne ekstraheres fra selskabets bogholderi (og fra selskabets

forskellige øvrige registranter), så de let kan forelægges bestyrelsen. I det omfang flertallets forslag om en rapporterings-ordning følges, vil oplysninger om nogle af transaktionerne (transaktioner uden for den normale forretningsmæssige drift) allerede findes i bestyrelsens forhandlingsprotokol (bestyrelsesprotokol). Som nævnt oven for vil det samme gøre sig gældende for oplysninger om relationer med nærtstående parter. Det vil således være forholdsvis simpelt at ekstrahere oplysningerne fra disse protokoller og samle dem i en transaktionsbog.

En pligt til at føre en transaktionsbog sikrer en let adgang for bestyrelsen til at have et løbende overblik over transaktioner med nærtstående parter. Mindretallet finder, at en ”god bestyrelse” for at sikre sig overholdelse af aktieselskabslovens § 54 i mange tilfælde allerede vil etablere ordninger, der ligner den omtalte transaktionsbog. Mindretallet finder således, at et egentligt krav om et sådan registreringsspor i mange tilfælde vil kunne være en hjælp til ”mindre gode bestyrelser”. Dette registreringsspor vil således kunne bruges som løftestang til at sikre sig bestyrelsens opmærksomhed omkring den pågældende transaktion. For børsnoterede selskaber vil det endvidere være en fordel, at transaktionerne med nærtstående parter foreligger så tilgængeligt som muligt, idet der skal sendes besked til Københavns Fondsbørs straks efter transaktionens indgåelse.

Det forudsættes generelt, at ledelsens eller eventuelt revisors konstatering af, at der ikke er givet de krævede oplysninger om nærtstående parter, vil give anledning til en nærmere gennemgang af de aktuelle transaktioner. Afhængigt af om det konkret kan medføre strafansvar for ledelsen, skal revisor eventuelt give supplerende oplysninger i revisionspåtegningen.

4.4. Et ejerregister over større ejerandele

Ved siden af reglerne om blandt andet eventuelle rapporterings, godkendelses- og registreringsprocedurer, der ikke nødvendigvis altid vil blive administreret, så oplysningerne er fuldstændige, finder udvalget det væsentligt, at der findes et ejerregister i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, der indeholder tidsaktuelle oplysninger om større ejerandele (5 % og derover) m.v. i selskaber. Vedrørende den eksisterende regulering og det forslag, der er stillet om et sådan register af Koordineringsudvalget om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet mod det offentlige, henvises til afsnit 3.1.6.

Udvalget finder, at et offentligt tilgængeligt tidsaktuelt ejerregister over alle større aktie- og anpartsejere m.v. vil skabe større gennemsigtighed med hensyn til eventuelle nærtstående relationer til andre selskaber og vil kunne mindske muligheden for selskabsmisbrug.

Eksistensen af et sådan register vil i sig selv have en vis præventiv effekt, idet det vil mindske muligheden for at skjule, at der reelt er tale om transaktioner med nærtstående parter. Med den eksisterende registrering kan sådanne oplysninger ikke trækkes i Erhvervs- og Selskabsstyrelsens register, hvis der er tale om anpartsselskaber, eller hvis en storaktionær har solgt sin aktiepost inden årsberetningstidspunktet.

Registeret vil være et godt kontrolværktøj – såvel for ledelsen som for revisor – idet det, hvis nogle transaktioner forekommer atypiske, vil kunne anvendes til kontrol af, om der er tale om en nærtstående part, som bestyrelsen ikke er blevet underrettet om.

Udvalget finder således, at det af koordineringsudvalget foreslåede register vil udgøre et væsentligt supplement til den af flertallet foreslåede regulering vedrørende nærtstående parter.

4.5. Revision af oplysninger om nærtstående parter

Udvalget har mere generelt drøftet, om årsregnskabslovens § 61 h om ledelsens oplysninger til revisor, jfr. afsnit 3.4, er tilstrækkelig egnet til at sikre, at revisor får de nødvendige oplysninger om nærtstående parter.

Et flertal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Hans Henrik Brydensholt, Preben Bialas, Susan Bramsen, Jørgen Christiansen, Michael Clan, Vagn Greve, Alexander Houen, Poul Dahl Jensen, Flemming Kjær, Jesper Koefoed, Lau Kramer, Lars Bo Langsted, Kaspar Linkis, Erik Overgaard, Henrik Rothe) finder, at årsregnskabslovens § 61 h vedrørende ledelsens oplysninger til revisor også omfatter, at ledelsen skal oplyse revisor om transaktioner med nærtstående parter, i hvert fald hvis oplysningerne må antages at være af betydning for bedømmelsen af selskabet.

Bestemmelsen er imidlertid bl.a. på grund af dens mere abstrakte karakter ikke den mest velegnede til at sikre dette. Det er desuden en forudsætning for anvendelsen af bestemmelsen, at ledelsen har alle oplysninger om transaktioner med nærtstående, herunder at der er tale om nærtstående. Med de nugældende regler er der ikke sikkerhed for, at alle relevante oplysninger er kendt af ledelsen og heller ikke for, at de er registreret således, at revisor har mulighed for at konstatere, at transaktionerne har været med nærtstående. Dertil kommer, at oplysningspligten kan komme i modstrid med det almindelige princip om, at der ikke er pligt til selvinkriminering. Er ledelsen eller nogle af dens medlemmer involveret i et egentligt misbrug i forbindelse med transaktioner med nærtstående, kan det ikke forventes, at § 61 h vil blive efterlevet, og det kunne derfor være hensigtsmæssigt, hvis det almindelige regnskabssystem indeholdt en løbende registrering, som er konstaterbar bl.a. på regnskabsstidspunktet.

Et mindretal i udvalget (Helle Jahn, Lene Nielsen) finder, at årsregnskabslovens § 61 h er velegnet til at få oplysninger om alle væsentlige dispositioner ikke alene med nærtstående men generelt i forbindelse med revision. Bestemmelsen i § 61 h retter sig mod revisors behov i forbindelse med revision af årsregnskab m.v., således at et oplysningskrav i årsregnskabet om nærtstående parter automatisk vil medføre, at ledelsen får pligt til at give revisor de nødvendige oplysninger herom til brug for revisionen. Som et led i koncernrevisionen skal revisor identificere koncerninterne transaktioner, eksempelvis lån og mellemværender mellem selskaber inden for koncernen, med henblik på eliminering af mellemværender. Efter erklæringsbekendtgørelsens § 17 skal revisor lægge sin revision til rette, således at revisor bliver opmærksom på svig og andre uregelmæssigheder, som er af betydning for den normale regnskabsbruger. Hvis revisor i forbindelse med denne revision finder uregelmæssigheder, for hvilke ledelsen kan drages til ansvar, er det i henhold til erklæringsbekendtgørelsens § 6, stk. 2, nødvendigt at give supplerende oplysninger herom i revisionspåtegningen. Endvidere skal revisor oplyse i revisionspåtegningen, hvis han bliver opmærksom på ulovlige dispositioner mellem selskabet og ledelsesmedlemmer eller selskabsdeltagere. Har selskabet i årsregnskabet ikke oplyst om en sådan disposition eller taget konsekvensen i sin værdiansættelse af, at et ulovligt lån kan være nødlidende, er supplerende oplysninger ikke nok, men der skal tages forbehold. Desuden vil et almindeligt krav uanset de af flertallet satte begrænsninger i alle tilfælde udgøre endnu en skærpelse af kravene til selskabernes administration.

Et andet mindretal i udvalget (Kirsten Mandrup) tilslutter sig den første mindretalsudtalelse og tilføjer, at finansielle virksomheder allerede er særskilt reguleret på området, og at oplysningerne er tilgængelige for Finanstilsynet og revisionen, jfr. nærmere herom i afsnit 3.6 og 4.3.

Flertallet finder imidlertid, at dets forslag om rapportering af relationer til og visse transaktioner med nærtstående parter vil medføre, at der er et betydeligt bedre grundlag for at revidere oplysninger om nærtstående parter, end tilfældet er i dag, idet det dog bemærkes, at to af de medlemmer (Erik Overgaard, Henrik Rothe), der anføres under flertallet, ikke støtter en rap-porteringsordning vedrørende transaktioner med nærtstående.

Udvalget har overvejet, om revisor alene skal revidere regnskabs oplysninger om nærtstående parter, eller om revisor også skal inddrages i kontrol af den løbende registrering.

Udvalget finder, at såfremt der indføres en transaktionsbog, som foreslået af mindretallet, bør revisor tillige pålægges at kontrollere, at pligten til at føre transaktionsbogen overholdes.

Revisor har i forvejen efter årsregnskabslovens § 61 g, stk. 3, pligt til at påse, om bestyrelsen opfylder sine pligter med hensyn til førelse af bøger, fortegnelser m.v. Forslaget indebærer, at transaktionsbogen bliver omfattet af denne bestemmelse, uden at dette kræver yderligere lovregulering.

4.6. Begrebet ”nærtstående parter”

Det vil være nødvendigt, at begrebet ”nærtstående part” afgrænses, når det anvendes i lovtekster.

Lovgivningen indeholder i specielle sammenhænge en række regler om nærtstående, jfr. afsnit 3. I den i afsnit 3.2 omtalte bestemmelse i årsregnskabslovens § 46 a [\[68\]](#) defineres nærtstående som ledelsesmedlemmer m.v. ved en henvisning til aktieselskabslovens § 115, stk. 1, og den tilsvarende bestemmelse i anpartsselskabslovens § 49, stk. 1.

Aktieselskabslovens § 115 indeholder i relation til lån m.v. en særlig beskrivelse af de aktuelle nærtstående.

Låneforbudet vedrører ”aktionærer, anpartshavere, bestyrelsesmedlemmer eller direktører i selskabet eller et moderselskab til dette” samt ”den, der er knyttet til (en af disse personer) ved ægteskab eller ved slægtsskab i ret op- eller nedstigende linie, eller som på anden måde står den pågældende særligt nær”. Som det fremgår, har man valgt ikke udtømmende at definere, hvem der er nærtstående, men det sidste led var efter lovmotiverne særligt rettet mod samlevere.

Ved angivelsen af, hvilke familierelationer ledende personer skal give meddelelse om, hvis selskabet har økonomiske transaktioner med disse familiemedlemmer m.v., har udvalget valgt at bruge beskrivelsen i aktieselskabslovens § 115. Herudover finder udvalget, at definitionen i RV 13 er velegnet til afgrænsning af, hvad der skal forstås som en ”nærtstående part.”

Efter denne definition er personer eller virksomheder nærtstående parter, hvis den ene part direkte eller indirekte har bestemmende eller betydelig indflydelse på den anden parts driftsmæssige eller finansielle ledelse. Parter er endvidere nærtstående, når de er underlagt bestemmende eller betydelig indflydelse fra samme person eller virksomhed.

”Bestemmende indflydelse” defineres som nævnt som muligheden for at gennemtvinge beslutninger i en virksomhed, mens ”betydelig indflydelse” defineres som faktisk indflydelse på de driftsmæssige eller finansielle beslutninger i en virksomhed. Der opstilles en formodningsregel, hvorefter 20 % af stemmerettighederne formodes at udgøre betydelig indflydelse, medmindre det modsatte påvises.

Der henvises til afsnit 3.2 vedrørende de i udkastet angivne eksempler.

4.7. De omfattede transaktioner

For så vidt angår definitionen af en transaktion finder udvalget, at den i RV 13 anvendte definition også bør gælde for den foreslåede regulering.

I RV 13 defineres transaktioner mellem nærtstående parter som overførsel af aktiver eller forpligtelser, uanset om der er fastsat en pris herfor.

Der henvises til afsnit 3.2 vedrørende de i vejledningen angivne eksempler.

Udvalget har overvejet, om der i forbindelse med de anførte forslag skulle indlægges nogle begrænsninger, således at nogle (”mindre vigtige”) transaktioner ikke omfattes af den foreslåede regulering.

Som det følger af afsnit 4.2, har man ved forslaget om regnskabsoplysninger ikke formuleret nogen grænse (f.eks et væsentlighedskriterium) for, hvilke transaktioner der skal omfattes.

Efter udvalgets opfattelse bør dagligdags transaktioner, der tilfældigvis foregår mellem nærtstående og sker på sædvanlige markedsvilkår, imidlertid ikke være omfattet af reguleringen, uanset de som sådan falder inden for definitionen af en transaktion. En transaktion kan imidlertid være at betragte som dagligdags for en virksomhed, men ikke dagligdags for en anden virksomhed. Dette kan i princippet medføre, at der i et selskab der modtager en ydelse fra et andet selskab (med nærtstående relationer til ledende personer i det første selskab) skal ske rapportering til bestyrelsen, mens den samme transaktion ikke skal føre til rapportering i det selskab, der leverer ydelsen.

Som det ligeledes følger af afsnit 4.3, har flertallet ved dets forslag om en rapporteringsordning vedrørende *transaktioner* valgt formuleringen indenfor eller uden for ”den normale forretningsmæssige drift” som kriterium for, om en transaktion skal omfattes af den foreslåede rapporterings-ordning. Den foreslåede rapporteringsordning omfatter således kun en begrænset del af transaktionerne mellem nærtstående parter. Med hensyn til den foreslåede rapporteringsordning vedrørende *relationer* til nærtstående parter har flertallet ikke foreslået en tilsvarende afgrænsning af ordningen.

[61] Betænkning nr. 1371/1999 om udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten samt om hæleri og anden efterfølgende medvirken.

[62] Jfr. § 17 i Regler for udstedere af børsnoterede værdipapirer på Københavns Fondsbørs og årsregnskabslovens § 64, stk. 5.

[63] Der ses således bort fra specifikke oplysninger som f.eks. om ulovlige aktionær- og anpartshaverlån, selv om sådanne oplysninger kan være væsentlige.

[64] Se afsnit 2 vedrørende hvad der forstås ved en ledende person.

[65] Erhvervsministeriets Testpanel er et panel, der vurderer administrative konsekvenser af generel lovgivning. Fokuspaneler er ad hoc paneler med repræsentanter for virksomheder, der omfattes af en ny regulering, hvor de valgte virksomheder vurderer reguleringens konsekvenser

[66] Der har hjemmel i lov om værdipapirhandel § 19, stk. 1, nr. 3 og § 19, stk. 2.

[67] Af § 5 følger det, at institutterne skal udarbejde skriftlige retningslinier for koncerninterne transaktioner, medmindre transaktionerne er ubetydelige, og at retningslinierne som minimum skal indeholde oplysninger om, hvem instituttet har koncerninterne transaktioner med, vilkårene for transaktionerne, omkostningsfordelingsmetode og øvrige forhold af væsentlig betydning.

[68] Tilgodehavender eller sikkerhedsstillelse for selskabets eller moderselskabets ledelsesmedlemmer og deres nærtstående samt andre virksomhedsdeltagere og deres nærtstående skal oplyses.

-

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 22. september 2000

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 2000

KAPITEL 5 - UDVALGETS FORSLAG MED BEMÆRKNINGER

Der henvises til afsnit 4 vedrørende udvalgets overvejelser.

5.1. Regnskabsoplysninger om nærtstående parter

Udvalget foreslår følgende indhold til en bestemmelse i årsregnskabsloven:

”Der skal oplyses omselskabets transaktioner med nærtstående parter, herunder transaktionernes overordnede indvirkning på regnskabet. I tilknytning hertil skal der gives oplysninger, såfremt transaktionerne ikke er sket på sædvanlige markedsvilkår.”

Den endelige formulering vil skulle tilpasses den nye årsregnskabslov, idet udvalget under hensyntagen til, at årsregnskabsloven er under revision, har valgt ikke at tage stilling til, hvor bestemmelsen skal placeres.

Bemærkninger:

Den foreslåede nye bestemmelse har til formål at forbedre omfanget og kvaliteten af de oplysninger vedrørende selskabets transaktioner med nærtstående parter, der er tilgængelige for udenforstående regnskabslæsere (eksempelvis potentielle aktionærer, långivere eller handelspartnere).

Oplysningerne i 1. pkt. giver udenforstående en generel mulighed for at vurdere, om selskabets struktur er således, at de finder selskabet egnet til at investere i, yde lån til, have samhandel med m.v. Hvilken betydning sådanne oplysninger har, vil afhænge af den udenforståendes egne vurderinger.

Udtrykket ”transaktionernes overordnede indvirkning på regnskabet” er valgt for at give de omfattede virksomheder størst mulig valgfrihed med hensyn til, hvordan oplysningerne gives. Det vil afhænge af de konkrete transaktioners art og omfang, om den bedst egnede form er en samlet generel beskrivelse eller en mere talmæssig, eventuelt specificeret, opstilling.

Udtrykket ”nærtstående parter” dækker personer eller virksomheder, hvor den ene part direkte eller indirekte har bestemmende eller betydelig indflydelse på den anden parts driftsmæssige eller finansielle ledelse samt parter, der er underlagt bestemmende eller betydelig indflydelse fra samme person eller virksomhed.

”Bestemmende indflydelse” foreligger, hvis der er mulighed for at gennemtvinge beslutninger i en virksomhed, mens ”betydelig indflydelse” er faktisk indflydelse på de driftsmæssige eller finansielle beslutninger i en virksomhed. Ofte, men ikke nødvendigvis, vil 20 % af stemmerettighederne udgøre betydelig indflydelse. I tvivlstilfælde må der foretages en konkret afvejning af indflydelsens omfang.

”Transaktion” er en overførsel af aktiver eller forpligtelser, uanset om der er fastsat en pris herfor. Mere bagatelagtige transaktioner mellem nærtstående, der sker på sædvanlige markedsvilkår, er ikke omfattet af reguleringen, hvis der er tale om ”dagligydelser” (uanset de som sådan falder inden for definitionen af en transaktion). Dette kan i visse tilfælde betyde, at den ene af parterne i en transaktion skal oplyse om transaktionen i

henhold til 1. pkt., mens dette ikke er tilfældet for den anden part, idet en transaktion, som for den ene part er en ”dagligydelse”, ikke nødvendigvis skal betragtes som sådan af den anden part.

Oplysningerne i 2. pkt. skal gives, fordi transaktioner, der sker på ikke markedsmæssige vilkår, hyppigt vil indebære, at der sker en udhuling af selskabsformuen (når de ikke er til selskabets fordel), eller at et særligt gunstigt resultat (når de er til selskabets fordel) ikke nødvendigvis kan forventes fremover.

”Markedsmæssige vilkår” er vilkår, til hvilke en aftale mellem indbyrdes uafhængige parter indgås.

Uanset hvor bestemmelsen placeres i årsregnskabsloven, foreslår udvalget, at bestemmelsen nævnes i årsregnskabslovens straffebestemmelse.

5.2. Rapporterings- og registreringsprocedurer

For de neden for nævnte forslag gælder, at en henvisning til de foreslåede bestemmelser (aktieselskabslovens § 53 a og anpartsselskabslovens § 19 a) foreslås indsat i lovenes straffebestemmelser.

5.2.1. Rapportering

Et flertal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Susan Bramsen, Hans Henrik Brydensholt, Jørgen Christiansen, Michael Clan, Vagn Greve, Alexander Houen, Poul Dahl Jensen, Flemming Kjær, Jesper Koefoed, Lau Kramer, Lars Bo Langsted, Kaspar Linkis, Erik Overgaard, Henrik Rothe) foreslår, at der som ny § 53 a, stk. 1, 1. og 2.pkt., i aktieselskabsloven indsættes følgende:

§ 53 a. Har [ledende personer] [medlemmer af ledelsen] i et selskab direkte eller gennem andre fysiske eller juridiske personer bestemmende eller betydelig indflydelse i en andenvirksomhed, skal de give meddelelse herom til selskabets bestyrelse, hvis selskabet har økonomiske transaktioner med virksomheden. De skal desuden give meddelelse til selskabets bestyrelse, hvis selskabet har økonomiske transaktioner med personer, som den pågældende er knyttet til ved ægteskab, ved slægtsskab i ret op- eller nedstigende linie, eller som på anden måde står den pågældende særlig nær.

Blandt de medlemmer, der udgør flertallet, finder *nogle medlemmer* (Preben Bialas, Susan Bramsen, Hans Henrik Brydensholt, Jørgen Christiansen, Michael Clan, Alexander Houen, Poul Dahl Jensen, Flemming Kjær, Jesper Koefoed, Lau Kramer, Kaspar Linkis), at alle ”ledende personer” skal give meddelelse, mens *andre medlemmer* (Mads Bryde Andersen, Vagn Greve, Lars Bo Langsted, Erik Overgaard, Henrik Rothe) finder, at kun den egentlige ledelse, dvs. direktion og bestyrelse, skal give meddelelse.

Et mindretal i udvalget (Helle Jahn, Lene Nielsen) kan ikke tiltræde flertallets forslag, jfr. afsnit 4.3.

Et andet mindretal i udvalget (Kirsten Mandrup) kan ikke tiltræde flertallets forslag for så vidt angår finansielle virksomheder under tilsyn, som allerede er særskilt reguleret på området. Reglerne for finansielle virksomheder under tilsyn er på flere punkter mere vidtgående end det af flertallet fremsatte forslag, jfr. afsnit 3.6 og 4.3. Der er ikke herved taget stilling til andre virksomhedstyper.

Bemærkninger:

De foreslåede § 53 a, stk. 1, 1. og 2. pkt., i aktieselskabsloven har til formål at sikre, at [ledende personer] [medlemmer af ledelsen] *relationer* til nærtstående parter, med hvilke selskabet har økonomiske transaktioner (forretningsmæssige forbindelser), løbende rapporteres til selskabets bestyrelse, så denne er bekendt med relationen. I denne sammenhæng skal der rapporteres både om nærtstående relationer til virksomheder, som selskabet har forretningsmæssige forbindelser med, ligesom der altid skal rapporteres til bestyrelsen, hvis selskabet har forretningsmæssige forbindelser til den pågældendes nære familie m.v. Dette er med til at styrke gennemsigtigheden i selskabet.

Der kan forekomme tilfælde, hvor den samme situation er dækket både af 1. og 2. pkt., dvs. hvor [den ledende person] [medlemmet af ledelsen] har bestemmende eller betydelig indflydelse i en virksomhed, der er ejet af den

pågældendes nære familie m.v., men da udvalget har fundet, at de nære familierelationer m.v. i alle tilfælde skal meddeles bestyrelsen, hvis selskabet har forretningsmæssige forbindelser med disse personer, er der formuleret en separat bestemmelse derom. Formuleringen har samme indhold som aktieselskabslovens § 115, stk. 1, 2. pkt., vedrørende forbud mod lån eller sikkerhedsstillelse til aktionærs o.a. nærtstående familie m.v.

Udtrykket ”ledende personer” er bredere end ”ledelsen”. Udtrykket dækker personer, herunder bestyrelses- og direktionsmedlemmer, der individuelt eller tilsammen har indflydelse på og ansvar for planlægning, gennemførelse og kontrol af aktiviteterne i selskabet.

”Bestemmende indflydelse” foreligger, hvis der er mulighed for at gennemtvinge beslutninger i en virksomhed, mens ”betydelig indflydelse” er faktisk indflydelse på de driftsmæssige eller finansielle beslutninger i en virksomhed. Ofte, men ikke nødvendigvis, vil 20 % af stemmerettighederne udgøre betydelig indflydelse. I tvivlstilfælde må der foretages en konkret afvejning af indflydelsens omfang.

”Transaktion” er en overførsel af aktiver eller forpligtelser, uanset om der er fastsat en pris herfor. Mere dagligdags transaktioner mellem nærtstående, der sker på sædvanlige markedsvilkår, er ikke omfattet af reguleringen, hvis der er tale om ”dagligydelse” (uanset de som sådan falder inden for definitionen af en transaktion). Dette kan i visse tilfælde betyde, at den ene af parterne i en transaktion skal give meddelelse i henhold til stk. 1, 1. pkt., mens dette ikke er tilfældet for den anden part, idet en transaktion, som for den ene part er en ”dagligydelse”, ikke nødvendigvis skal betragtes som sådan af den anden part.

Formuleringen i 2. pkt. om ”på anden måde står den pågældende særlig nær” er primært rettet mod samlevere.

Et flertal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Susan Bramsen, Hans Henrik Brydensholt, Jørgen Christiansen, Michael Clan, Vagn Greve, Alexander Houen, Poul Dahl Jensen, Flemming Kjær, Jesper Koefoed, Lau Kramer, Lars Bo Langsted, Kaspar Linkis) foreslår endvidere, at der som ny § 53 a, stk. 1, 3. pkt, i aktieselskabsloven, indsættes en bestemmelse med følgende ordlyd:

”De skal endvidere løbende give meddelelse til bestyrelsen om enhver transaktion med virksomheder og personer nævnt i 1. og 2. pkt., der ikke foretages som led i selskabets normale forretningsmæssige drift.”

Et mindretal i udvalget (Helle Jahn, Lene Nielsen, Erik Overgaard, Henrik Rothe) kan ikke tiltræde flertallets forslag, jfr. afsnit 4.3.

Et andet mindretal i udvalget (Kirsten Mandrup) kan ikke tiltræde forslaget for så vidt angår finansielle virksomheder, som allerede er særskilt reguleret på området, jfr. afsnit 3.6 og 4.3. Der er ikke herved taget stilling til, hvad der bør gælde for andre typer af virksomheder.

Bemærkninger:

Den foreslåede § 53 a, stk. 1, 3. pkt., i aktieselskabsloven har til formål at sikre, at *transaktioner*, der ikke foretages som led i den normale forretningsmæssige drift, kommer til bestyrelsens kendskab. Det forudsættes, at meddelelsen (rapporteringen) skal ske, umiddelbart efter, at [den ledende person] [medlemmet af ledelsen] får kendskab til transaktionen. Bestemmelsen har et kriminalpræventivt sigte, ligesom der ved bestemmelsen tages hensyn til minoritetsaktionærs og kreditors interesser.

Der skal ikke ske rapportering til bestyrelsen vedrørende alle forretningsmæssige forbindelser. For det første udeholdes - ligesom ved stk. 1, 1. pkt. - visse ”dagligydelse”. Desuden er rapporteringspligten begrænset til transaktioner, der ikke foretages som led i den normale forretningsmæssige drift.

Transaktioner, der foretages som led i den normale forretningsmæssige drift, er karakteriseret ved, at den konkrete type transaktion foretages hyppigt, og at der er tale om en ydelse til en nogenlunde fast markedsværdi. Alle transaktioner vedrørende køb, salg eller overførsler af varer eller tjenesteydelser til brug i virksomheden vil som hovedregel være en del af den normale forretningsmæssige drift. Uden for den normale forretningsmæssige drift vil normalt være mere enkeltstående og individuelle transaktioner uden objektiv markedsværdi.

Består den forretningsmæssige forbindelse mellem selskabet og den anden virksomhed eller det nære familiemedlem m.v. alene i en enkelt transaktion, der ikke foretages som led i selskabets normale forretningsmæssige drift, skal der kun gives én meddelelse, uanset både 1. eller 2. pkt samt 3. pkt. i § 53 a, stk. 1, er

opfyldt.

Flertallet (dvs. de flertal der går ind for henholdsvis rapportering af relationer og/eller transaktioner) foreslår, at der som ny § 53 a, stk. 2, i aktieselskabsloven indsættes følgende bestemmelse:

Stk. 2. Meddelelsen efter stk. 1 gives, når [den ledende person] [medlemmet af ledelsen] får kendskab til transaktionen.

Bemærkninger:

Udtrykket ”får kendskab til transaktionen” er tiltænkt at dække både den situation, hvor personen, som har relationen til den nærtstående handelspartner, selv udfører dispositionen med denne, og den situation, hvor dispositionen udføres af en anden person i virksomheden. I den førstnævnte situation forekommer det ikke helt rammende at tale om, at rapporterings-pligten indtræder på det tidspunkt, hvor den pågældende ”får kendskab til transaktionen”, men dette udtryk er valgt, for at begge de ovennævnte situationer kan være dækket af den samme formulering.

Formuleringen ”kendskab til” betyder i øvrigt, at der er tale om et forsætsdelikt. Flertallet har fundet, at et uagtsomhedsdelikt vil kunne ramme for bredt på det foreslåede område. Uden en formulering om ”kendskab” ville der også kunne straffes for uagtsomhed, jfr. straffelovens § 19.

Med hensyn til de objektive betingelser for tidspunktet for rapporterings-pligtens indtræden skal der rapporteres, så snart kendskabet til transaktionen opnås. Hvor [den ledende person] [medlemmet af ledelsen] selv har udført dispositionen, har vedkommende naturligvis haft kendskab til dispositionen før selve udførelsen, og rapporteringen skal således også foretages før udførelsen. Hvor det omvendt er en anden person, der udfører dispositionen, er det meget tænkeligt, at [den ledende person] [medlemmet af ledelsen] først efter dispositionens gennemførelse opnår kendskabet, og således kan rapporteringen først ske på dette tidspunkt. Det er således ikke et objektivt krav, at rapporteringspligten skal være opfyldt inden transaktionens gennemførelse.

I det omfang *flertallet* (dvs. de flertal, der går ind for rapportering af henholdsvis relationer og/eller transaktioner) foreslår ny lovgivning indsat som aktieselskabslovens § 53 a, foreslås tilsvarende lovgivning indsat som anpartsselskabslovens § 19 a.

5.2.2. Registrering

Et mindretal i udvalget (Jørgen Christiansen, Michael Clan, Flemming Kjær, Jesper Koefoed, Lau Kramer) foreslår endvidere, at der i fortsættelsen af den under afsnit 5.2.1 nævnte § 53 a, stk. 1, i aktieselskabsloven, indsættes følgende stk. 3:

Stk. 3. Meddelelser til bestyrelsen i henhold til stk. 1 skal indføres i en særlig transaktionsbog.

Mindretallet foreslår endvidere, at der indsættes et tilsvarende stk. 3 i den foreslåede § 19 a i anpartsselskabsloven.

Et flertal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Susan Bramsen, Hans Henrik Brydesholt, Vagn Greve, Alexander Houen, Helle Jahn, Poul Dahl Jensen, Lars Bo Langsted, Kaspar Linkis, Kirsten Mandrup, Lene Nielsen, Erik Overgaard, Henrik Rothe) kan ikke tiltræde mindretallets forslag, jfr. afsnit 4.3.

Bemærkninger:

I den foreslåede § 59 a, stk. 3, er indsat et krav om, at der skal oprettes en transaktionsbog, der skal indeholde meddelelserne om relationer med de nærtstående parter og om transaktioner (uden for den normale forretningsmæssige drift) med disse.

Bestemmelsen har til formål – ud over at udgøre et oplysningsgrundlag ved udfærdigelsen af årsregnskabet – at styrke gennemsigtigheden inden for selskabet med hensyn til eksistensen af nærtstående parter og transaktioner med disse, således at selskabet kan træffe beslutninger på det bedst oplyste grundlag. Dette gøres ved, at oplysningerne om nærtstående parter samles et centralt sted i stedet for at figurere forskellige steder i selskabets registranter. Derved har bestyrelsen let adgang til oplysningerne. Det forudsættes, at oplysningerne indføres i

transaktionsbogen, så snart de har været meddelt bestyrelsen.

Ordet ”bog” skal forstås i bred betydning. Der er ingen nærmere formkrav med hensyn til, hvad der skal forstås ved en bog. Den sammenhængende registrering kan også etableres med en IT-løsning.

Bestyrelsens pligt til at føre en transaktionsbog med de omtalte oplysninger skal forstås således, at bestyrelsen ligeledes er forpligtet til, at de omtalte oplysninger er gengivet korrekt i transaktionsbogen.

Det skal samtidig fremhæves, at den foreslåede transaktionsbog vil blive omfattet af årsregnskabslovens § 61 g, stk. 3, i henhold til hvilken selskabets revisor skal påse, hvorvidt bestyrelsen overholder sin pligt til at føre bøger, fortegnelser og protokoller.

Den foreslåede bestemmelse vil således styrke både den interne og den eksterne kontrol med selskabets transaktioner med nærtstående parter.

5.2.3. Sammenfatning af forslagene om rapporterings- og registreringspro-cedurer

Den foreslåede bestemmelse ser herefter ud som nedenfor anført, idet flertallets forslag er skrevet med almindelig tekst, og mindretallets forslag er indsat med markeringen [], hvor dette er muligt. Det bemærkes, at to af udvalgets medlemmer ikke finder, at der skal indsættes en § 53 a. Ét af udvalgets medlemmer finder ikke, at bestemmelsen skal gælde for finansielle virksomheder under tilsyn, men har i øvrigt ikke taget stilling til bestemmelsen. To andre af udvalgets medlemmer finder ikke, at § 53 a, stk. 1, 3. pkt., skal medtages i bestemmelsen.

§ 53 a. Har ledende personer [medlemmer af ledelsen] i et selskab direkte eller gennem andre fysiske eller juridiske personer bestemmende eller betydelig indflydelse i en anden virksomhed, skal de give meddelelse herom til selskabets bestyrelse, hvis selskabet har økonomiske transaktioner med virksomheden. De skal desuden give meddelelse til selskabets bestyrelse, hvis selskabet har økonomiske transaktioner med personer, som den pågældende er knyttet til ved ægteskab, ved slægtskab i ret op- eller nedstigende linie, eller som på anden måde står den pågældende særlig nær. De skal endvidere løbende give meddelelse til bestyrelsen om enhver transaktion med virksomheder og personer nævnt i 1. og 2. pkt., der ikke foretages som led i selskabets normale forretningsmæssige drift.

Stk. 2. Meddelelsen efter stk. 1 gives, når den ledende person [medlemmet af ledelsen] får kendskab til transaktionen.

[Stk. 3. Meddelelser til bestyrelsen i henhold til stk.1 skal indføres i en særlig transaktionsbog.]

5.3. Et ejerregister over større ejerandele

Udvalget finder, at det er et væsentligt supplement til udvalgets forslag, at der etableres et ejerregister i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, der indeholder tidsaktuelle oplysninger om større ejerandele (5 % og derover) m.v. i selskaber. Udvalget kan således støtte det forslag om et offentligt register med dette indhold, som Koordineringsudvalget om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet mod det offentlige har fremsat.

-

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 22. september 2000

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 2000

Transaktioner mellem nærtstående parter

Delbetænkning IV afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet

BILAG 1

BILAG 1

Transfer pricing-illustrationer

(M=moderselskab , D=datterselskab):

Eks. 1 (stemmeret)

Da M kun har 50 % af stemmeretten i D 2, anses M kun for direkte eller indirekte at besidde 25 % af stemmerne i D1.

Eks. 2 (stemmeret)

M kontrollerer D2 og anses for direkte eller indirekte at besidde 75 % af stemmerne i D1.

Eks. 3 (koncernforbundne)

Transaktioner mellem D1 og D2 er omfattet af reglerne.

Eks. 4 (koncernforbundne)

Transaktioner mellem D1 og D2 er omfattet af reglerne.

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 22. september 2000

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 2000